

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Avaliku õiguse osakond

Hanna Varik

**EUROOPA LIIDU MÄÄRUSTE TÕLKES KASUTATAVAD TERMINID
JA NENDE TÄHENDUS NING KATTUVUS EESTI ÕIGUSE
TERMINITEGA INGLISKEELSE TERMINI *PENALTY* NÄITEL**

Magistritöö

Juhendaja
PhD Merike Ristikivi

TARTU
2019

Sisukord

<i>Sisukord</i>	2
<i>Sissejuhatus</i>	4
<i>1. Euroopa Liidu õigusaktide põhimõtted</i>	9
1.1. Põhimõtete alused ning eesmärgid	9
1.2. Õigusaktide sõnastuse lühidus, selgus ja täpsus.....	11
1.3. Õigusakti liigi ja normi adressaatidega arvestamine.....	13
1.4. Mitmekeelsuse probleemistik ja terminoloogia ühtlustamine	14
<i>2. Terminite tähendus Euroopa Liidu õiguses ning nende rakendamine Eesti õiguses</i>	22
2.1. Termin <i>penalty</i> Euroopa Liidu õiguses.....	22
2.2. <i>Administrative penalty</i> , <i>criminal penalty</i> ja <i>financial penalty</i> Euroopa Liidu õiguses.....	27
2.3. Vahetegu haldusõiguslike ja kriminaalõiguslike meetmete ning menetluste vahel Euroopa Liidu õiguses	30
2.4. Vaheteo olulisus	34
2.5. Haldus- ja karistusõiguslikud meetmed ning nende eristamine Eesti õiguses	38
<i>3. Kvantitatiivne ning kvalitatiivne analüüs</i>	41
3.1. Kvantitatiivne analüüs.....	41
3.2. Kvalitatiivne analüüs	43
3.2.1. Terminit <i>penalty</i> sisaldavad määrused	43
3.2.2. Termineid <i>penalty</i> ja <i>criminal penalty</i> sisaldavad määrused	53
3.2.3. Termineid <i>penalty</i> , <i>financial penalty</i> ning <i>administrative penalty</i> sisaldavad määrused	59
3.2.4. Termineid <i>penalty</i> , <i>periodic penalty payment</i> ja <i>financial penalty</i> sisaldavad määrused	67
<i>Kokkuvõte</i>	73
<i>The terminology in the Estonian translations of the European Union regulations and how the terms comply with the Estonian law on the example of the term penalty</i>	77

Sissejuhatus

Magistritöö eesmärgiks on välja selgitada Euroopa Liidu õigusega seotud terminoloogia probleemid ühe Euroopa Liidu õiguses kasutatava termini näitel. Umberto Eco, Itaalia kirjanik ja semiootik, on öelnud: „Euroopa keel on tõlkimine“.¹ Euroopa Liidul ei ole oma ühtset keelt ja nii tulebki ennast väljendada liikmesriikide keeltes.² Ühest keelest teise tõlkimisel võivad aga ilmned semantilised ebatäpsused, mida õiguskeeles tuleb vältida. See teema ongi käesoleva töö fookuses. Magistritöös uuritavaks inglisekeelseks terminiks on valitud *penalty* ning selle liitterminid *criminal penalty*, *administrative penalty*, *financial penalty* ja *(periodic) penalty payment* eelkõige *penalty* sõnaga liitterminis seonduvalt. Uuritavad terminid esinevad Euroopa Liidu õigusaktides väga sageli. Otsing EUR-Lexi³ lehel annab tulemuseks üle 1300 määruse ning üle 300 direktiivi. Terminit on eesti keelde enamasti tõlgitud kui „karistus“. Magistritöö analüüsi käigus hinnatakse, kas ingliskeelse termini *penalty* tõlkimisel Euroopa Liidu õigusaktides tuleks eesti keeles õigusselguse huvides kasutada neutraalsemat terminit kui „karistus“, et tagada Euroopa Liidu õigusaktidele kehtestatud nõue mitmekeelsusega arvestamine, vältides liiga tugevasti liikmesriigi õigusega seotud termineid.

Magistritöö uurimisküsimusteks on:

- Millised on Euroopa Liidu õigusaktide terminoloogia ja tõlkimisega seotud probleemid?
- Mis on termini *penalty* ja selle liitterminite *administrative penalty*, *criminal penalty* ja *financial penalty* tähendus Euroopa Liidu õiguses ning kas termini *penalty* tähendus kattub terminiga “karistus“?
- Kas termini *penalty* tõlkimine “karistusena“ kui kriminaalõigusliku meetmena oleks konkreetsete Euroopa Liidu määruste kontekstis kohane, arvestades tõhususe, proportsionaalsuse ning hoiatavuse põhimõtteid?

Magistritöö allikateks on valitud kehtivad Euroopa Liidu määrused, kuna määrused on vahetult kohaldatavad ja siduvad kõikidele liikmesriikidele. Määrused ei vaja üldjuhul siseriiklikku õigusesse ülevõtmist ning määruseid kohaldades lähtutakse eelkõige määrusest

¹ U. Eco. “*The language of Europe is translation*”. ATLASe konverentsil *Assises de la traduction littéraire* peetud kõnes Arles, 14.11.1993; M. Wolf. “The language of Europa is translation” EST amidst new Europea and changing ideas on translation. – Arvutivõrgus: <https://benjamins.com/online/target/articles/target.26.2.04wol> (27.04.2019).

² K. Vilms. Selge eestikeelne õigusakt Euroopa Liidu õiguse kontekstis. – Õigusekeel 2005/1.

³ EUR-Lex. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html> (23.02.2019).

endast, mitte siseriiklikku õigusesse ülevõetud seadusest. Uuritavateks määrusteks on valitud 2018. aasta määrused, kuna eesmärgiks on analüüsida värskemaid õigusakte, et hinnata hetkel olemasolevaid probleeme. Samuti on valitud kitsas ajaline periood seetõttu, et mahtuda magistr töö piiridesse. Uuritavaid termineid sisaldavaid Euroopa Liidu 2018. aasta määruseid on 28. Valitud õigusaktide näol on tegemist on Euroopa Parlamendi, nõukogu ning komisjoni määrustega. Allikatest on välja jäetud direktiivid ning muud aktid.

Euroopa Liidu üheks alusprintsipiiks on mitmekeelsus, milles Euroopa Liidu asutajariigid leppisid kokku juba algusaastatel. Euroopa nõukogu võttis 15. aprillil 1958. aastal vastu määruse nr 1, millega kinnitati ametlikeks ja ühenduse institutsioonides kasutavateks töökeelteks kõikide liikmesriikide ametlikud keeled.⁴ Seega on Euroopa Liidu õigus olnud mitmekeelne algusest peale. Euroopa Liidus on kakskümmend kaheksa liikmesriiki⁵ ning kakskümmend neli ametlikku ja töökeelt⁶. Iga järgmise liikmesriigi ühinemisega on täiendatud ametlike keelte loetelu ühinenud riikide ametlike keeltega. Põhimõte, et määrused ja muud üldkohaldatavad dokumendi koostatakse kõikides ametlikes keeltes ning avaldatakse kõigis keeltes ilmuvas Euroopa Liidu Teatajas on sätestatud nõukogu määruse nr 1 artiklitega 4 ja 5. Suurem osa õigusloomest toimub inglise keeles, vähem prantsuse keeles. Kuni 1973. aastani, kui Suurbritannia Euroopa Liiduga ühines, toimus enamik õigusloome tööst prantsuse keeles. 1987. aastal koostati inglise keeles õigusakte vaid 20%. Tänapäevaks on jõujooned vahetunud.⁷

Kui suurem osa õigusloomest toimub inglise keeles, siis ülejäänud ametlike keelte puhul tuleb õigusakt vastavasse keelde tõlkida ehk tegemist on õigustõlkega. Õigustõlke tulemuseks on autentse tähendusega, kehtiv ja reaalseid tagajärgi kaasatav õigusakt.⁸ Kvaliteetne õigustõlge peaks peegeldama täpselt algteksti sisu, eesmärki ja omapära, olema grammatiliselt korrektne, fraseoloogiliselt ja terminikasutuselt järjepidev ning ühtne. Õigusakti tõlge peab võimaldama õigusaktiga kehtestatud normide rakendamist samal määral ja ulatuses nagu algtekst ehk õiguse rakendamise tulemus peab, sõltumata rakendatava õigusakti keelest, olema sama.⁹

⁴ Nõukogu (EMÜ) 15.04.1958. a määrus nr 1, millega määratakse kindlaks Euroopa Majandusühenduses kasutatavad keeled. – EÜT 17, 6.10.1958, lk 385 – 386 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 1, kd 1, lk 3).

⁵ Riigid. – Arvutivõrgus: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_et (26.10.2018)

⁶ Nõukogu (EMÜ) 15.04.1958. a määrus nr 1, millega määratakse kindlaks Euroopa Majandusühenduses kasutatavad keeled. – EÜT 17, 6.10.1958, lk 385-386 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 1, kd 1, lk 3-3).

⁷ H. Pisuke. Õigusaktide tõlkimine Euroopa Liidu institutsioonides. – Õiguskeel 2/2015. L. Pohlak, H. Saluäär. Euroopa Liidu õigusaktide tõlkimise iseärasusi. – Õiguskeel 1999/1.

⁸ K. Vilms, lk 5.

⁹ M. Ilja. Õigustõlkekeskusest õiguskeelekeskuseks. – Õiguskeel 2003/4.

Seega on õigusakti tekst võrdselt autentne kõigis ametlikes keeltes ning neid võib nimetada paralleeltekstideks.¹⁰

Kanada õigusteadlane P. Legrand on 1997. aastal asunud seisukohale, et õigus ei ole ainult normide kogum, vaid kultuuriliselt, sotsiaalselt ja ajalooliselt niivõrd mõjutatud ja mõjutatav nähtus, et õiguse ühtlustamine Euroopa tasandil on utoopia.¹¹ Õiguskeel on õigussüsteemi lahutamatu osa, olles tugevalt seotud liikmesriigi õigussüsteemi traditsioonide, ajaloo ja kultuuriga. Seega tuleb lisaks keelest endast tulenevatele erisustele arvestada ka eri õiguskultuuride ja –ajaloo mõju keelele. Mõistete ja terminite tähendus võivad riigiti suuresti erineda, kuna õigustumõisted väljendavad abstraktseid seoseid keele ja õiguslike nähtuste vahel. Tuleb arvestada, et iga (õigus)keel on oma eripärade ja aja jooksul välja kujunenud terminoloogiaga. Erinevalt valdkondadest, nagu loodusteadused, kus kasutatavaid terminite sisu ja tähendust on suhteliselt lihtne määratleda, siis õigusterminite kõrge abstraherituse taseme tõttu on seda keerulisem teha.¹²

S. Põllumäe ja M. Kairjak on 2015. aasta artiklites juhtinud tähelepanu asjaolule, et *penalty* on konkreetsetes liidu õigusaktides eesti keelde tõlgitud kui „karistus“, kuid saksa, prantsuse ja soome keelde kui „sanktsioon“ ehk järeelm.¹³ Selline termini kasutus eestikeelsetes tõlgetes kitsendab oluliselt *penalty* tähendust, kuna keeleliselt on „karistus“ Eesti õiguses seotud karistusõigusega. *Administrative penalty*, mis on enamasti tõlgitud kui „halduskaristus“, tekitab segadust Eesti õiguse kontekstis. Halduskaristuse mõiste oli Eesti õiguses kasutusel kuni 2002. aastani kehtinud haldusõigusrikkumise seadustikus¹⁴. Kuid 2002. aastal jõustunud ja ka tänasel päeval kehtiv karistusseadustik¹⁵ eristab kahte liiki süütegusid – kuritegusid ja väärtegusid (§ 3 lg 2).¹⁶ Probleem on ka termini *financial penalty* tõlkimisel kui „rahaline karistus“, kuna rahaline karistus on Eesti õiguse kohaselt KarS § 44 järgi kuriteo eest kohaldatava põhikaristus. Erinevalt S. Põllumäe ja M. Kairjaki artiklitest, keskendub käesolev magistritöö termini *penalty* tähenduse avamisele Euroopa Liidu õiguses tervikuna, mitte konkreetse liidu õigusakti siseriiklikusse õigusesse ülevõtmise võimalikkusele ja sellega

¹⁰ H. Pisuke. Õigusaktide tõlkimine, lk 1 – 2; L. Pohlak, H. Saluäär, lk 13.

¹¹ P. Legrand. Against a European Civil Code. – The Modern Law Review, vol. 60, no. 1 (1997). Arvutivõrgus: http://www.pierre-legrand.com/against_european_civil_code.pdf (13.03.2019).

¹² K. Vilms, lk 5; I. Kull. Euroopa Liidu eraõiguse ühtlustamise mõju Eesti õiguskeele kujunemisele. – Õiguskeel 2005/4.

¹³ S. Põllumäe. Mõiste *administrative penalties* riigisisesse õigusesse ülevõtmine. – Õiguskeel 2/2015. M. Kairjak. Karistus- ja haldusõiguse piiride hägustumine Euroopa Liidu finantsturgude õiguse uues sanktsioonisüsteemis. – Juridica 2015/5.

¹⁴ Haldusõigusrikkumiste seadustik. – RT I 2002, 56, 350.

¹⁵ Karistusseadustik. – RT I 13.03.2019, 77.

¹⁶ J. Antonova. Euroopa andmekaitsereformist läbi keeleprisma. – Õiguskeel 1/2015.

kaasnevatele probleemidele. Magistritöö analüüsib uuritavate terminite kasutust eri õigusvaldkondades.

Teatud õigusliku termini kasutamisel ja selle tõlgendamisel hakkavad mõju avaldama tõlgendaja enda epistemoloogilised oletused, mis on omakorda ajaloolistest ja kultuurilistest aspektidest ning ka tõlgendaja haridusest mõjutatud.¹⁷ Terminit „karistus“ õigustekstis nähes tekib Eesti õigussüsteemist ja -kultuurist mõjutatud isikutel eeldus, et tegemist on karistusõigusliku meetmega, kuigi õigusakti eesmärki silmas pidades võib tegemist olla hoopis haldusõigusliku meetmega. Õige termini valik kindlustab aga selle, et õigusakti rakendatakse riigisiselt Euroopa Liidu õigusakti eesmärgi kohaselt.¹⁸ Seetõttu on autor antud magistritöö raames kasutanud termini *penalty* vastena sõna „meede“, mitte „karistus“.

Eesti siseriiklikus õiguses on karistus- ja haldusõigus selgelt eristatud nii eesmärgi, ulatuse kui ka vahendites ning kuuluvad eri kohtute pädevusse. Kui määratleda *penalty* karistusõiguslikult, nt väärtekaristustena, siis tõusetub Eesti õiguses mitmeid muidki probleeme, nagu süü, selgelt määratletud tegu, mis ei kuulu aga antud magistritöö sisusse. Euroopa Liidu õiguse korrektseks kohaldamiseks on vajalik teha esmajoones kindlaks, kas liidu õiguses kasutatud meede on Eesti õiguses haldus- või karistusõiguslik või tulenevalt meetme võimalikust autonoomsest tähendusest hoopiski segu mõlemast. Hoolimata asjaolust, et liikmesriikide õiguses võib olla vahetegu kriminaal- ja haldusõigusliku vahel selge ning süstemaatiline, on Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni¹⁹ sisustamisel rõhutanud sisulise, mitte formaalse vaheteo tähtsust.²⁰

Magistritöö on jagatud kolme peatükki. Esimese peatüki eesmärgiks on anda ülevaade, millistele põhimõtetele peavad Euroopa Liidu institutsioonide poolt vastu võetud õigusaktid vastama ning millised on õigusaktide tõlkimisega kaasnevad, eelkõige terminoloogilised, probleemid. Teine peatükk avab terminite *penalty*, *administrative penalty*, *criminal penalty* ja *financial penalty* tähenduse nii Euroopa Liidu õiguses kui ka Eesti õiguses ning analüüsib, kas termin „karistus“ vastab termini *penalty* tähendusele. Kolmas peatükk analüüsib, kuidas terminit *penalty* on 2018. aasta Euroopa Liidu määrustes kasutatud. Kvantitatiivse analüüsi eesmärk on anda ülevaade, kuidas on terminit eesti keelde tõlgitud ning kas valitseb terminoloogiline ühtsus. Kvalitatiivses osas analüüsitakse konkreetse õigusakti piires,

¹⁷ I. Kull. Euroopa Liidu eraõiguse, lk 24.

¹⁸ K. Vilms, lk 6.

¹⁹ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. – RT II 2000, 11, 57.

²⁰ EIKo 08.06.1976, 5101/71, 5354/72, 5102/71, 5370/72, *Engel jt vs. Holland*.

millised tagajärjed olid Euroopa Liidu seadusandja eesmärgiks terminit kasutades ning kas terminit „karistus“ võib pidada kohaseks meetmeks, arvestades tõhususe, hoiatavuse ning eelkõige proportsionaalsuse põhimõtteid.

1. Euroopa Liidu õigusaktide põhimõtted

1.1. Põhimõtete alused ning eesmärgid

Euroopa Liidu õigusaktide ühetaoliseks kohaldamiseks ning õiguskindluse põhimõtte täitmiseks tuleb tagada, et õigusaktid oleksid selged, lihtsad ning vastaksid heale õigusloome tavale. Selliste põhimõtete kehtestamine on eriti oluline mitmekeelsuse alusprintsiibist lähtudes, kuna erikeelsete õigusaktide rakendamisel tuleb jõuda samale tulemusele, et oleks tagatud Euroopa Liidu õiguse ühetaoline kohaldamine. Kui õigusakti tekst on halvasti sõnastatud, siis võib sellise õigusakti kohaldamisel olla tagajärjed soovimatud ning ettenägematud.²¹ Õigusloome protsessis tuleb meeles pidada Euroopa Liidu õigusaktide universaalsust ja ühtlustamisele püüdlevat iseloomu.²² Samuti tuleb silmas pidada seda, et õigusakti oleks võimalik tõlkida kõikidesse ametlikesse keeltesse. Tõlkimise protsessis teistesse keeltesse võib ilmuda ka puudused ning vead ka lähtekeelses tekstis endas, nt siis termini küsimustes.

Samas ei saa tõlkimise protsessis alahinnata kvaliteetset algmaterjali. Õigusakti eelnõu töötatakse praktikas enamasti välja ühes ametlikest keeltest, mis õigusakti eelnõu koostajate jaoks ei ole tihti nende emakeel. Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna nõunik on samuti välja toonud asjaolu, et Euroopa institutsioonides osaleb õigusloomes hulk eri emakeelega inimesi, mistõttu nende koostöös sündiv tekst ei pruugi olla stiililt ja keeleliselt ühtlane. Emakeelt kasutades me ütleme ja kirjutame seda, mida soovime, võõrkeelt kasutades aga vaid seda, mida oskame ning sedasi või kaduma minna teksti mõte või eesmärk.²³ Arusaadavat eelnõud on lihtsam tõlkida. Kui tõlgitav õigusakt on ise segane, siis on vähe tõenäoline, et tõlge tuleks arusaadavam.

Juba 1992. aastal Euroopa Ülemkogu erakorralisel kohtumisel Birminghamis võeti vastu nn Birminghami deklaratsioon „Euroopa kodanikele lähemal asuvast ühendusest“²⁴, mille artiklis 3 väljendatakse soovi muuta seadusandlus lihtsamaks ja selgemaks. Amsterdami lepingu lõppaktile lisatud deklaratsioonis nr 39 kinnitati eesmärki tagada ühenduse õigusaktide kvaliteet.²⁵ Nimetatud deklaratsiooni alusel võtsid Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon vastu institutsioonidevahelise kokkuleppe ühenduse õigusaktide koostamise üldiste

²¹ K. Kerge. Muutustest õigusdiskursuses ja -keeles. – Õiguskeel 2010/1.

²² L. Pohlak, H. Saluäär, lk 14 – 15.

²³ E. Illaru. Läbipaistvusest ja selgest õiguskeeles Euroopa Liidus. – Õiguskeel 2009/4; K. Kahr. Sõnatäheanduse muutmise eurokeeles. – Õiguskeel 2016/3.

²⁴ Birmingham Declaration. A Community close to its Citizens. – Arvutivõrgus: http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-92-6_en.htm (1.11.2018)

²⁵ Amsterdami leping. – EÜT C 340, 10.11.1997, lk 1 – 144.

kvaliteedisuuniste kohta²⁶ (edaspidi institutsioonidevaheline kokkuleppe). Kuna tegemist on suunistega, siis ei ole need siiski institutsioonidele õiguslikult siduvad.²⁷

Institutsioonidevahelise kokkuleppega võeti artiklites 1 – 6 vastu järgnevad üldpõhimõtted:

1. Ühenduse õigusaktid koostatakse selgelt, lihtsalt ja täpselt (art 1).
2. Ühenduse õigusaktide koostamisel tuleb arvesse võtta asjaomase õigusakti liiki, eriti seda, kas õigusakt on siduv või mitte (art 2).
3. Aktide koostamisel tuleks arvestada isikuid, kelle suhtes neid kavatsetakse kohaldada, et neil oleks võimalik määratleda oma õigusi ja kohustusi ning aktide jõustamise eest vastutavaid isikuid (art 3).
4. Aktide sätted peaksid olema lühikesed ja nende sisu võimalikult ühtlane. Vältida tuleks üleliia pikki artikleid ja lauseid, asjatult keerukat sõnastust ja lühenditega liialdamist (art 4).
5. Õigusaktide eelnõusid tuleb kogu nende vastuvõtmiseni kulgevas protsessis väljendada selliste mõistete ja lausestruktuuri abil, mis arvestavad ühenduse õigusloome mitmekeelsust; ettevaatlik tuleb olla selliste mõistete kasutamisel, mis on omased ainult ühe riigi õigussüsteemile (art 5).
6. Terminoloogia kasutus õigusaktis peab olema kooskõlas nii õigusakti piires kui ka juba kehtivate aktidega, eriti sama ala õigusaktidega. Identseid mõisteid tuleb väljendada võimalikult ühtede ja samade mõistetega, ilma et lahketaks nende tähendusest tava-, õigus- või tehnilises keeles (art 6).

Lisaks institutsioonidevahelisele kokkuleppele on veel – Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhendi Euroopa Liidu õigusaktide koostamiseks²⁸, et täpsustada ja selgitada suuniseid; „Seadusandliku tavamenetlusega vastuvõetavate õigusaktide koostamise ja vormindamise ühine käsiraamat“²⁹, mis on koostatud normitehnika juhendi

²⁶ Institutsioonidevaheline kokkulepe, 22.12.1998, ühenduse õigusaktide koostamise üldiste kvaliteedisuuniste kohta. – EÜT C 73, 17.03.1999, lk 1 – 4 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 1, kd 3, lk 39-41).

²⁷ Institutsioonidevaheline kokkulepe, p 7.

²⁸ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend Euroopa Liidu õigusaktide koostamiseks. Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2015. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/content/techleg/KB0213228ETN.pdf> (28.10.2018)

²⁹ Seadusandliku tavamenetlusega vastuvõetavate õigusaktide koostamise ja vormindamise ühine käsiraamat. Euroopa Parlament, Euroopa Liidu Nõukogu, Euroopa Komisjon. 2018. – Arvutivõrgus: https://www.consilium.europa.eu/media/32621/joint-handbook-et-january-2018_2017_12_19_def.pdf (10.11.2018)

täiendamiseks; Euroopa Liidu Nõukogu õigusaktide koostamise käsiraamat³⁰ ning „Institutsioonidevaheline stiiljuhik“³¹, mis sisaldab ühiseid kokkuleppeid ja tööeeskirju.

Euroopa Liidu institutsioonide tõlkijate käsutuses on ka lai valik töövahendeid ja tehnoloogiaid, nagu LegisWrite, mida kasutatakse dokumentide loomiseks, toimetamiseks ja vahetamiseks³², ning IATE, mis on Euroopa Liidu terminoloogia terminibaas³³. Sellised vahendid peaksid aitama tõlkeprotsessi kiirendada, vähendada inimlike vigade esinemise ohtu ja suurendada tekstide ühtlust.³⁴ Aktiivselt tegeletakse ka erinevate masintõlke programmidega, mis aga eesti keeles veel rahuldavaid tulemusi ei anna.³⁵

Järgnevalt on põhjalikumalt käsitletud institutsioonidevahelise kokkuleppega sätestatud üldpõhimõtteid antud magistritöö kontekstis ning toodud välja nendega seotud praktilised probleemid, mis on õiguskirjanduses kajastust leidnud.

1.2. Õigusaktide sõnastuse lühidus, selgus ja täpsus

Õigusakt peab olema koostatud:

- selgelt, kergesti mõistetavalt, ühetähenduslikult ning sisemiselt ühtselt;
- lihtsalt, sisutihedalt ja tarbetute üksikasjadeta;
- võimalikult lühidalt.

Ülemäärane keerukus või mitmetähenduslikkus võib põhjustada ebatäpsusi, umbkaudseid või väärtõlkeid. Teksti põhiseisukohad tuleb esitada lühidalt, kuna liigsed selgitused tekstis, võivad tekitada probleeme teksti tõlgendamisel.³⁶ Eesmärgiks on tagada õiguskindluse põhimõte, mille kohaselt peab olema võimalik õiguse kohaldamise viisi ette näha, ja võrduse põhimõte, mille tagamiseks peavad õigusaktid olema kõigile kättesaadavad ning arusaadavad.³⁷

³⁰ Manual of precedents for acts established within the Council of the European Union, lk I. – Arvutivõrgus: <http://dragoman.org/lafa/manual-act.en.pdf> (15.11.2018)

³¹ Sissejuhatus. – Arvutivõrgus: <http://publications.europa.eu/code/et/et-000900.htm> (8.11.2018)

³² Institutsioonidevaheline stiiljuhik, preambul. – Arvutivõrgus: <http://publications.europa.eu/code/et/et-10100.htm#LegisWrite> (8.11.2018).

³³ IATE. European Union terminology. – Arvutivõrgus: <https://iate.europa.eu/home> (23.02.2019).

³⁴ EP tõlkijad. – Arvutivõrgus: http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/files/organisation-and-rules/multilingualism/et-ep_translators.pdf (23.02.2019).

³⁵ I. Sibul. Masintõlge ja eestikeelsed õigustekstid – ühe tõlkija sense kogemused Euroopa Komisjonis. – Õiguskeel 2018/2.

³⁶ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend, lk 10, 14.

³⁷ D. Chalmers, G. Davies, G. Monti. European Union law: cases and materials. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, lk 411. Euroopa Liidu põhiõiguste harta. – ELT C 326, 26.10.2012, lk 391 – 407.

Normi sisu lihtsaks väljendamiseks tuleks kasutada lihtsat sõnastust. Vältida tuleks sõnade välja jätmist ja lühendvorme, kuna sellisel juhul muutub teksti mõttest arusaamine keerulisemaks ning tekib vajaduse selgituste järele. Vältida tuleks liiga pikki lauseid, piirdudes ühe mõtte väljendamisega lauses, et tekst oleks kergesti mõistetav ja tõlgitav. Nagu ka lause ülesehitus peab artikli ülesehitus olema võimalikult lihtne. Kui artikkel koosneb mitmest lausest, peaks see koondama omavahel loogiliselt seotud mõtteid.³⁸ Euroopa Komisjoni kirjaliku tõlke peadirektoraadi eesti keele osakonna juhataja sõnul on ülipikki lauseid hiljem nende võimaliku viitamise ja tsiteerimise vajaduse tõttu raske tükeldada ning tükeldamisega võib säte niimoodi kaotada hoopiski enda mõtte.³⁹ Samuti tuleks vältida üleliia keerulisi lauseid, mis koosnevad paljudest täienditest, kõrvallausetest või kiillausetest. Grammatiline seos lause osade vahel peab olema selge, näiteks ei tohi jääda kahtlust, millise nimisõnaga omadussõna on seotud. Samuti peab omadussõnade kasutamisel olema selge ja arusaadav, kas omadussõna on termini lahutamata osa või mitte.

Sõnu tuleb kasutada nende tavapärases tähenduses, ehk võimaluse korra tuleks kasutada üldkeelt.⁴⁰ Väljendusselgust tuleks pidada stiilipuhtusest ja ilukirjanduslikust väärtusest olulisemaks – sõna- ning mõttekorduste esinemisel tuleb vältida sünonüümide ja erinevate väljendite kasutamist. Sünonüümide kasutamisel võib jääda mulje, et soovitakse reguleerida teistsugust olukorda ning saavutada algtekstist erinev tulemus.⁴¹ Samuti on eriti oluline järgida, et sünonüüme ei kasutataks terminite puhul, kuna sellisel juhul tundub, et tegemist on erinevate terminitega ning ohtu seatakse terminoloogiline ühtsus. Tekstis peab olema selgelt arusaadav, kas tegemist on sünonüümidega või erinevate terminitega.

Lihtsuse ja täpsuse nõudeid võib aga praktikas olla raske koos täita, kuna need võivad omavahel vastuollu minna. Nõudeid tuleb omavahel tasakaalustada nii, et säte oleks võimalikult täpne, muutumata sealjuures liiga raskesti mõistetavaks. Tasakaalu leidmiseks on soovitatud lähtuda sellest, kellele säte on suunatud ehk normi adressaadist.⁴²

³⁸ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend lk 14-15, 43; Legislative Drafting – A Commission Manual. 1997. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/smartregulation/better_regulation/documents/legis_draft_comm_en.pdf (16.11.2018).

³⁹ M. Ilja. Eurotekstide tõlkimise põhimõtetest ja probleemidest. – Õiguskeel 2011/1.

⁴⁰ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend, lk 11, 20; Legislative Drafting – A Commission Manual, lk 62.

⁴¹ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend, lk 11.

⁴² Vt ka käesoleva magistritöö alapeatükki 1.3.

Kui tegemist on ebaselge sättega, võib Euroopa Liidu Kohus seda sätete tõlgendada kitsendavalt.⁴³ Euroopa Kohus on asunud sellele seisukohale, et survestada seadusandjat õigusloome etapis järgima selguse põhimõtet. Kui Euroopa Kohtu hinnangul on tegemist ebaselge sättega, siis sätet kitsendavalt tõlgendades on tulemus vastupidine sellele, mida õiguslooja soovis sättega saavutada.⁴⁴

1.3. Õigusakti liigi ja normi adressaatidega arvestamine

Igal õigusaktil on oma standardne esitusviis ning tüüpsõnastused, mis hõlbustab nende mõistmist ja tõlgendamist.⁴⁵ Olenevalt õigusakti liigist tuleb valida koostamisstiil.⁴⁶ Standardsus on nii vormiline, võimaldades õigusakti identifitseerida, kui ka sisuline, mõjutades õigusakti tõlgendamist.⁴⁷ Õigusakti standardse esitusviisiga soovitakse tagada õigusakti ühetaoline mõju. Määruste puhul tuleb sätted sõnastada nii, et adressaatidel ei tekiks kahtlus sättest tulenevate õiguste ja kohustuste suhtes, kuna määrused on vahetult kohaldatavad ning liikmesriikidele siduvad.⁴⁸ Direktiivid on adresseeritud liikmesriikidele ning ei ole koostatud nii üksikasjalikult, kuna eesmärgiks on tagada liikmesriikide kaalutusõigus nende üle võtmisel siseriiklikku õigusesse.⁴⁹

Tegusõnade ja ajavormide valikul tuleb lisaks õigusakti liigile arvesse võtta, kas tegemist on põhjenduste või regulatiivosaga. Regulatiivosa on õigusakti õigustloov osa ning ei tohi sisaldada poliitilisi avaldusi või soove. Põhjenduste eesmärk on lühidalt esitada regulatiivosa põhisätete vastuvõtmise põhjused ilma põhisätteid kordamata või ümber sõnastamata.⁵⁰ Põhjendused võimaldavad liikmesriikidel ning nende kodanikel teada saada meetmete kasutusele võtmise motiividest ja veenduda, kas õigusakt on vajalik ning põhjendatud. Lisaks võimaldavad põhjendused Euroopa Kohtul teostada järelevalvet õigusaktide üle.⁵¹ Kuigi Euroopa Kohus on öelnud, et põhjendused ei ole õiguslikult siduvad, on neil siiski õiguslik

⁴³ EKo 28.10.1999, C-6/98, *Arbeitsgemeinschaft Deutscher Rundfunkanstalten (ARD) vs. Pro Sieben Media AG* p 29-30.

⁴⁴ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend, lk 10.

⁴⁵ Vt ka Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhendi Euroopa Liidu õigusaktide koostamiseks suunist nr 15, milles on selgitatud regulatiivosa standardülesehitust.

⁴⁶ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend, lk 11.

⁴⁷ L. Pohla, H. Saluäär, lk 13.

⁴⁸ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend, lk 11.

⁴⁹ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend, lk 12.

⁵⁰ Institutsioonidevaheline kokkulepe, artikkel 10; artikkel 296, Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid. – ELT C 326, 26.10.2012, lk 1 – 390; Manual of precedents for acts established within the Council of the European Union, lk 81, 86.

⁵¹ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika, lk 12; Manual of precedents for acts established within the Council of the European Union, lk 83; Legislative Drafting – A Commission Manual, lk 15-16.

toime. Euroopa Kohus võib õigusakti tühistada olulise menetlusnormi rikkumise tõttu, kui õigusaktilt nõutavad põhjendused ei ole piisavad Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu⁵² artikli 263 alusel. Samuti kasutab Euroopa Kohus põhjendusi õigusakti sätete tõlgendamisel ning hindamaks, kas liidu institutsioonid on teinud ilmseid vigu enda pädevuse valdkondades. Lisaks võivad põhjendused teatud olukordades olla isikute õiguspärase ootuse aluseks või vastupidi piirata nende õiguspärast ootust.⁵³

Euroopa Liidu kodanikel on õigus teada kuidas ja miks seadusandja ja kohus tegutsevad. Jättes inimesed nendest teadmisest ilma, õhnestatakse nende usaldust Euroopa Liidu kui institutsiooni vastu tervikuna. Kui õigusakti tekst on arusaadav, siis on inimestel ka lihtsam õiguskuulekalt käituda, kuna neile on arusaadavad seadusandja ootused. Asjaolust, et õigusaktidele on tagatud avalik juurdepääs üksi ei piisa, kui õigusakti tekst ei ole inimestele arusaadav.⁵⁴ Õigusaktid on suunatud erinevatele sihtgruppidele, alates kogu elanikkonnast ja lõpetades konkreetse valdkonna spetsialistidega. Igal sihtgrupil on õigus eeldada, et kasutatakse temale arusaadavat keelt, mis tagab, et isikud saaksid enda õigustest ja kohustustest aru.⁵⁵ Keel on see vahend, mille abil peab õigusnormi tähendus selle adressaadini jõudma.⁵⁶ Õigustekstide koostamisel tuleb arvestada sihtrühma keeletasandi ja -kasutuse erisusi ning sihtrühma keskmist haridustaset. Tarbijatele mõeldud õigusaktid peaksid olema seega võimalikult lihtsad ja üldkeelelised. Õigusaktid on ka eri tasanditel riigi ametkondade tegevuse aluseks, näiteks ametnikud, kohtunikud, ning õigusakti keelekasutus peaks sellega arvestama. Tekstid võivad sisaldada tehnilisi ettekirjutisi, kui selle rakendamisega tegelevad vastava ala asjatundjad.⁵⁷ Tuleb arvestada nii nende isikutega, kellele normid on otseselt adresseeritud, kui ka nendega, kes peavad tagama õigusakti rakendamise.⁵⁸

1.4. Mitmekeelsuse probleemistik ja terminoloogia ühtlustamine

Kvaliteetse õigusakti aluseks võib pidada terminoloogia korrektsust, ühtsust ja süsteemsust. Euroopa Liidu õigusel ei ole oma keelt ja nii tuleb seda väljendada liikmesriikide keeltes, mis on paratamatult mõjutatud riigi õiguskultuurist ning ka õigussüsteemist. Keelte paljusus ning nende erisus segab ühtse terminisüsteemi teket. Ühise keele leidmine ei tähenda veel üht keelt

⁵² Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid. – ELT C 326, 26.10.2012, lk 1-390.

⁵³ Manual of precedents for acts established within the Council of the European Union, lk 83-84.

⁵⁴ E. Illaru, lk 2.

⁵⁵ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend, lk 13.

⁵⁶ K. Vilms, lk 4.

⁵⁷ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend, lk 13.

⁵⁸ I. Kull. Euroopa Liidu eraõiguse, lk 20; T. Randlane. Euroterminoloogi tähelepanekud. – Õiguskeel 2011/3.

ning Euroopa Liit seda ei taotletagi. Euroopa Liit on rajatud tema liikmesriikide kultuurilistele ja ajaloolistele traditsioonidele, mille mitmekesisuse austamine ning ka selle säilitamine on liidu üks põhimõtte (Euroopa Liidu toimimise lepingu preambul ja art 151).⁵⁹

Peamine probleem liidu õigusaktide puhul on terminoloogia – nii konkreetse termini valimine kui ka terminoloogiline ühtsus tervikuna. Kui üks mõiste või termin on Euroopa Liidu õiguses kasutusele võetud, ei pruugi see veel ühes liikmesriigis tähendada sama, mis teises, ning see võib ohtu seada õiguse ühetaolise kohaldamise. Euroopa Liidu õiguse loomisel püütakse teadlikult vältida põhinemist liikmesriikide rahvuslikele kontseptsioonidele ja mõisteparaadile, kuna need on sügavalt keele- ja kultuuripõhised.⁶⁰ Tuleb ettevaatlik olla selliste terminite ja väljendite kasutamisel, mis on omased ainult ühe riigi õigussüsteemile, kuna see suurendab tõlkeprobleemide tekkimist. Ühes keeles kasutatavatel väljenditel ei ole alati vastet teistes keeltes. Seetõttu saab selliseid väljendeid tõlkida ainult ümbersõnastamisel ja umbkaudselt tõlkimisel, mis toob kaasa semantilisi erinevusi keelte versioonide vahel.⁶¹ Euroopa Liidu õigusakt peab olema kõikides liikmesriikides siiski üheselt mõistetav ning sellest peab terminivalikul lähtuma.⁶² Seepärast tuleks võimalusel korral vältida vaid ühe keele põhiseid väljendeid.⁶³ Samuti tuleb arvestada, et iga (õigus)keel on oma eripärade ja aja jooksul välja kujunenud terminoloogiaga.⁶⁴ Termin tähendus ei sõltu mitte niivõrd keelest, millest ta pärineb, vaid tähenduse määrab eelkõige õigussüsteem, kus seda terminit kasutatakse.⁶⁵

Suurimad erinevused on Mandri-Euroopa tsiviilõiguse ja üldise õiguse e *common law* maade õiguskeelte vahel. Kuigi suurem osa õigusloomest toimub inglise keeles, on inglise keelt peetud Euroopa kontekstis ilmselt kõige ebasobivamaks keeleks väljendamaks tsiviilõiguse kontseptsioone ja terminoloogiat, sest kogu ingliskeelne eraõiguse terminoloogia on välja kujunenud *common law* vaimus. Tõsi on aga see, et Euroopa Liidu õigusloomes kasutatavat inglise keelt (*european english* nn *eurish*) ei saa samastada nn klassikalise inglise keelega, kuna see kaldub kõrvale inglise keele grammatika reeglitest. Samuti on sõnatähendusi

⁵⁹ J. Laffranque. Euroopa Liit – segaste mõistete paradiis (1). – Õiguskeel 2000/4.

⁶⁰ H. Pisuke. Kus on eurokeele kodu? – Õiguskeel 2016/1.

⁶¹ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend Euroopa Liidu õigusaktide koostamiseks, lk 18; Manual of precedents for acts established within the Council of the European Union, lk 107; Legislative Drafting – A Commission Manual, lk 63; J. Laffranque. Euroopa Liit – segaste mõistete paradiis (1). – Õiguskeel 2000/4.

⁶² K. Vilms, lk 4.

⁶³ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend, lk 18; Manual of precedents for acts established within the Council of the European Union, lk 107; Legislative Drafting – A Commission Manual, lk 63.

⁶⁴ K. Vilms, lk 5.

⁶⁵ I. Kull. Euroopa Liidu eraõiguse, lk 21.

laiendatud või loodud hoopis uue tähendusega sõnu.⁶⁶ Inglise keelest tõlkimisel tuleb arvestada eri õigustraditsioonidega. Näiteks väljendit „hea usk“ ei saa samastada inglise keele väljendiga „*good faith*“, kuna mõistete sisu õigussüsteemide erisuste tõttu täielikult ei kattu. Inglise õiguse e üldise õiguse kohaselt on terminil kitsam tähendus kui Euroopa Liidu õiguses, tähendades pigem džentelmenlikku kohustust valetamisest hoiduda. Seega ei ole tegemist lihtsalt keele erinevustega, vaid ka teistsuguste sisuliste arusaamadega.⁶⁷

Teksti ebaselguse korral tasub võrrelda teksti teiste keeltega, sest on tekste, mida ei ole võimalik tõlkida ainult inglise keelest, vaid mõistete ja väljendite sisu paremaks mõistmiseks läheb vaja prantsuse- või saksa keelset õigusakti. Samas tuleb kriitiliselt suhtuda ka neisse, kuna teises keeles teksti pimesi usaldades võib tekkida oht, et kui selles tekstis on viga, võib ühe tõlkija viga sattuda seetõttu ka teistesse keeltesse.⁶⁸

Terminite tõlkimisel eesti keelde ei tohi seega lähtuda ainult eesti õiguses kasutuses olevatest õigusterminitest. Samuti ei tohi tõlgendada termineid kitsamalt. Kuna Euroopa Liidu õigusaktide eesmärgiks on eelkõige erinevate liikmesriikide standardite ühtlustamine, siis on Euroopa Liidu õigusaktides kasutataval terminitel üldisem ja laiem tähendus.⁶⁹ Probleeme tõlkimisel tekitavad sellised terminid, millel on erinevates keeltes erineva suurusega mõisteväli.⁷⁰ Terminite tõlkimisel tuleb leida tõlkes selline vaste, mis on sama hõlmavuse ja mõjuga. Eelkõige on soovitatud kasutada selliseid termineid, mis on juba kasutuses teistes Euroopa Liidu eesti keeles avaldatud õigusaktides.⁷¹ Euroopa Liidu Nõukogu juristlingvist toob välja, et Eesti eksperdid on sageli teinud Euroopa Liidu õigusaktide tõlkimisel ettepaneku kasutada õigusakti tõlkes mõistet, mis on Eesti seadustes juba kasutusel, kuid oma tähenduselt, võrreldes Euroopa Liidu õigusega, kitsam. Selline asendamine ei ole võimalik, kuna liidu õigusakti sõnastus on üldisem. Kui tõlgime mõiste kitsamalt Eesti õigusest lähtuvalt, ei ole see tekst formaalselt sama, mis teistes keeltes.⁷² Siiski võiks terminoloogiliste valikute tegemisel lähtuda eesti õiguskeelest niivõrd, kui see on võimalik, jälgides, et tegemist oleks sisuliselt sobivate vastetega, kuid me ei saa kohandada tõlget vastavalt Eesti õigusele. Euroopa Liidu õigustekstide tõlkimisega tegelevad tõlkijad on välja toonud, et isegi kui neil

⁶⁶ H. Pisuke. Kus on, lk 3; K. Kahr, lk 2 – 6.

⁶⁷ K. Vilms, lk 6; I. Kull. Hea usu põhimõtte kaasaegses lepinguõiguses. – Doktoritöö. Tartu Ülikool 2002.

⁶⁸ J. Laffranque, lk 25; R. Jaagus. Juristlingvist tööst Euroopa Liidu Nõukogus. – Õiguskeel 2005/1; M. Ilja. Eurotekstide tõlkimise, lk 3.

⁶⁹ L. Pohlak, H. Saluäär, lk 15.

⁷⁰ R. Jaagus, lk 20.

⁷¹ A. Värvi. Ettevõtte moraalse õiguse omaniku nõue eelotsuse tegemiseks ehk mõned tähelepanekud Euroopa Kohtu lahendite tõlkimise kohta. – Õiguskeel 2007/3.

⁷² R. Jaagus, lk 20.

on aega konsulteerida kohalike valdkonna spetsialistidega võimaliku termini kasutuse üle, siis valdkonna spetsialistid soovivad sageli erinevaid lahendusi ning tõlkija peab paratamatult nende vahel valima.⁷³ See näitab, et valdkondades, kus terminiküsimustes puudub üksmeel siseriiklikus õiguses, on veelgi raskem leida konsensus termini määratluses Euroopa Liidu õiguses. Õige termini valik tagab aga selle, et õigusakti liikmesriigisiselt liidu õigusakti mõtte ja eesmärkide kohaselt rakendatakse.⁷⁴

Mõistete ja terminite keerukuse ning ebaülevaatlikkuse põhjuseks võib pidada ka seda, et Euroopa Liit on riikidevaheline poliitiline institutsioon ning õigusloome kujuneb poliitiliste kompromisside tulemusena. Teksti ebamäärane sõnastus võib teatud juhtudel olla seetõttu tahtlik. Ühtki sätet ei ole Euroopa Ühenduse asutamislepingusse ega Euroopa Liidu lepingusse võetud ilma aeganõudva poliitilise diskussioonita, milles iga liikmesriik kaitseb enda huve. Kompromisside saavutamiseks võib kasutusele võetud säte tervikuna või üksik termin olla ebatäpsem ning üldisem, jättes laia tõlgendusruumi, sest mida üldisem on säte või termin, seda suurem on üldjuhul liikmesriigi diskretsioon. Seega tuleb tõlkimise protsessis tõlkijal välja selgitada, kas lähtetekst on ebamäärane ja raskesti mõistetav poliitiliste kompromisside tulemusel või teksti autori(te) ebapiisava keeleoskuse tõttu.⁷⁵

Euroopa Kohus on see institutsioon, mis Euroopa Liidu õigusaktides kasutusel olevatele terminitele annab ühtse tähenduse. Euroopa Kohus on kasutanud autonoomse mõiste kontseptisooni, nagu nt ka Euroopa Inimõiguste Kohus, ning kinnitanud teatud terminite autonoomset tähendust Euroopa Liidu õiguses, et tagada liidu õiguse ühetaoline ja harmoneeritud kohaldamine kõikides liikmesriikides. Euroopa Kohtu välja kujunenud praktika kohaselt tuleneb nii liidu õiguse ühetaolise kohaldamise nõudest kui ka võrdsuse põhimõttega seonduvatest nõuetest, et sellise liidu õigusnormi sõnastust, mis ei viita sõnaselgelt liikmesriikide õigusele õigusnormi tähenduse ja ulatuse kindlaksmääramisel, tuleb tavaliselt tõlgendada liidus autonoomselt ja ühetaoliselt ning tõlgenduse andmisel tuleb arvesse võtta sätte konteksti ja asjaomase õigusakti eesmärki.⁷⁶ Autonoomsus tähendab seda, et termini kohaldamisel tuleb lähtuda ainult Euroopa Liidu õigusest ja Euroopa Kohtu seisukohtadest, jättes kohaldamata liikmesriigi enda õiguse ehk liikmesriigi diskretsiooni kohaldamine on, kas täielikult välistatud või osaliselt piiratud. Tridimase seisukoha järgi võib Euroopa Kohtu lahendeid, kus kohus on kinnitanud termini autonoomset tähendust, jagada

⁷³ M. Ilja. Eurotekstide tõlkimise, lk 4.

⁷⁴ K. Vilms, lk 6.

⁷⁵ J. Laffranque, lk 21; M. Ilja. Eurotekstide tõlkimise, lk 3; H. Pisuke. Õigusaktide tõlkimine, lk 2.

⁷⁶ EKo 17.07.2008, C-66/08, *Kozłowski*, p 42; EKo 15.10.2015, C-494/14, *Union européenne vs. Axa Belgium SA*, 21.

lahenditeks, milles kohus n-õ näeb ainult ühte võimalikku tulemust (*outcome cases*), lahenditeks, milles kohus annab vabaduse liikmesriigi kohtule (*deference cases*), ning lahenditeks (*guidance cases*), milles kohus annab juhiseid ja suuniseid, kuidas terminit sisustada.⁷⁷ Samuti võib kohus kasutada negatiivset või positiivset autonoomsuse kontseptsiooni. Negatiivse autonoomsuse puhul kohus välistab asjaolud, mis ei kuulu definitsiooni juurde. Positiivse autonoomsuse puhul on kohus ise aktiivselt asunud definitsiooni sisustama.

L. Mancano hinnangul omab autonoomse mõiste kontseptsioon olulist potentsiaali liidu õiguse harmoneerimisel isegi siis, kui autonoomsusega liikmesriigi diskretsiooni õigust täielikult ei välistata.⁷⁸ V. Mitsilegas on öelnud, et autonoomsed mõisted on Euroopa Liidu õiguses vajalikud, et tulla efektiivselt toime liikmesriikide õiguslike mitmekesisuste ja erisustega.⁷⁹ Seega on Euroopa Kohus oma praktikaga vähendanud terminoloogia probleeme, mis õigussüsteemide ja õiguskultuuride erisuste tõttu on tekkinud ja tulevikus tekkida võivad. Autonoomsed mõisted aitavad vältida olukordi, kus puudub terminoloogiline ühtsus või on vastuolu terminite tähenduses eri liikmesriikides.

Samuti on Euroopa Kohus väljendanud seisukohta, et keelteversioonide vastuolude ja terminite tõlgendamisel ei ole õige tugineda üksnes ühele keeleversioonile. Kõik keeleversioonid on juriidiliselt võrdsed, mistõttu pole ühelgi keelel eelisseisundit. Kui liidu õigusakti keeleversioonides on erinevusi, tuleb üldjuhul tõlgendada asjaomast sätet lähtuvalt õigusakti üldisest ülesehitusest ja eesmärkidest.⁸⁰ Kõikide liikmesriikide keeleversioonide võrdsuse põhimõte ei pruugi kehtida enne riigi Euroopa Liiduga liitumist vastu võetud õigusaktide puhul. Justiitsministeeriumi õigusloome bürojuhataja hinnangul on üsna tõenäoline, et Euroopa Kohus annab tõlgendamisel väiksema kaalu sellele Euroopa Liidu

⁷⁷ T. Tridimas. Constitutional review of member state action: The virtues and vices of an incomplete jurisdiction. – International Journal of Constitutional Law, Volume 9, Issue 3-4, 01.10.2011. Arvutivõrgus: <https://academic.oup.com/icon/article/9/3-4/737/657639> (11.03.2019).

⁷⁸ L. Mancano. Judicial Harmonisation through Autonomous Concepts of European Union Law. The Example of the the European Arrest Warrant Frame work Decision. – Edinburgh Research Explorer. Arvutivõrgus: <https://www.research.ed.ac.uk/portal/files/43747756/MancanoELR2017JudicialHarmonisationThroughAutonomousConcepts.pdf> (09.03.2019).

⁷⁹ V. Mitsilegas. Managing Legal Diversity in Europe's Area of Criminal Justice: The Role of Autonomous Concepts. – R. Colson, S. Field. EU Criminal Justice and the Challenges of Diversity. Legal Cultures in the Area of Freedom Security and Justice. Cambridge: Cambridge University Press, 2016.

⁸⁰ H. Pisuke. Õigusaktide tõlkimine, lk 1 – 2; EKo 06.10.1982, C-283/81, *Srl CILFIT ja Lanificio di Gavardo SpA vs. Ministero della sanita*, p-d 18 – 20; EKo 02.04.1998, C-296/95, *The Queen vs. Commissioners of Customs and Excise, ex parte: EMU Tabac SARL, The Man in Black Ltd, John Cunningham*, p-d 30, 36; EKo 15.04.2010, C-511/08, *Handelsgesellschaft Heinrich Heine GmbH vs. Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV*, p 51; EKo 17.10.1996, C-64/95, *Konservenfabrik Lubella Friedrich Biker GmbH & Co. KG vs. Hauptzollamt Cottbus*, p 17.

liikmesriigi keeles olevale õigusaktile, mis koostati, võeti vastu ja avaldati ajal, mil riik ei olnud veel Euroopa Liidu liikmesriik. Sellist lähenemist on Euroopa Kohus juba kord kaalunud, kui kohtujurist tugines ühe kreekakeelse teksti tõlgendamisel just niisugusele argumentidele.⁸¹ Kohtujuristi hinnangul tuli erisus kreekakeelses õigusaktis lugeda tõlkeveaks seetõttu, et Kreekast sai liikmesriik alles pärast antud vaidluses kohaldatud õigusakti vastuvõtmist.⁸²

Õigusakti tekst peab olema ühtne, et õigusakt oleks arusaadav ja selle tõlgendamine lihtne. Euroopa Liidu õiguse ühtlustamine ja ühetoaline kohaldamine saab efektiivselt toimuda ainult siis, kui terminoloogia on ühtne. Võimalik on eristada vormilist ühtsust terminoloogilise ühtsuse mõttes ja sisulist ühtsust selle laiemas tähenduses kogu õigusaktisese loogika ühtsuse näol.⁸³

Vormiline ühtsus terminoloogilise ühtsuse mõttes tähendab, et sama mõiste tähistamiseks kasutatakse järjekindlalt sama terminit ning et üht ja sama terminit ei tohi kasutada eri mõistete tähistamiseks, vaid selleks tuleb valida teine termin. Terminikasutus peab olema kooskõlas jõustunud õigusaktidega. Euroopa Komisjoni kirjaliku tõlke peadirektoraadi eesti keele osakonna peaterminoloog on kirjutanud, et sellised juhud, kui pärast õigusakti koostajaga konsulteerimist selgub, et õigusaktis kasutatud termin peaks olema sama, mis varasemates õigusaktides või et näiteks kolm erinevat tekstis kasutatud terminit tähistavad sisu poolest sama mõistet, ei ole praktikas sugugi harvad.⁸⁴ Terminoloogia ühtsus ei kehti ainult õigusakti enda ja selle lisade kohta, vaid samuti sellega seotud muude õigusaktide, eelkõige siis rakendusaktide ja muude sama valdkonna õigusaktide kohta. Euroopa Liidu õigusaktide tõlkimisel tuleb arvestada *acquis communautaire*'i ehk Euroopa Liidu õigustikuga. Siiski tuleb silmas pidada seda, et *acquis communautaire*' sisaldab eri õigusakte eri aegadest ning jälgida tuleb nii lähteteksti kui tõlgitud tekstide terminimuutuseid, mis on tulenenud nii valdkonna arengust kui ka erialaspetsialiste arusaamade täpsustumisest või muutumisest. Nii suure *acquis communautaire*'i mahuga on aga absoluutne terminoloogiline järjepidevus põhimõtteliselt võimatu. Siiski tuleb terminikasutuse ühtsuse poole püüelda, et vältida mitmetähenduslikke ja vastuolulisi termineid.⁸⁵ Seetõttu on Euroopa Liit olnud seni eri keelte tõlgetes terminite parandamisel ja muutmisel pigem konservatiivne, et vältida ühe

⁸¹ EKo 19.04.1988, C-71/87, *Kreeka riik vs. Inter-Kom*, p 6.

⁸² K. Vilms, lk 8.

⁸³ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend, lk 20.

⁸⁴ T. Pai. Tõlkimine kui koostöö. – *Õiguskeel* 2015/2.

⁸⁵ M. Ilja. Eurotekstide tõlkimise, lk 3; Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend, lk 20; *Legislative Drafting – A Commission Manual*, lk 62.

termini muutmisega kaasneda võivat doomino-efekti ning segadust seotud õigusaktides, ning toetunud pigem Euroopa Kohtu seisukohale, et vastuolude korral eri keelte versioonide vahel, tuleb lähtuda õigusakti eesmärgist. Lisaks on protsess muudatuste ja paranduste tegemiseks Euroopa Liidu õigusaktides kulukas ja aeganõudev ning seda saab teha vaid liikmesriigi algatatud paranduste avaldamisega Euroopa Liidu Teatajas. Paranduste otstarbekuse ja vajalikkuse üle otsustavad jurist-lingvistid, kes lähtuvad põhimõttest, et juba avaldatud ja kehtivates Euroopa Liidu õigusaktides parandatakse ainult sisulisi vigu, mis seavad ohtu õigusakti õige kohaldamise või rakendamise.⁸⁶ Nt eestikeelsete terminite "alaline elukoht" ja "harilik viibimiskoht" kasutamine, kus „hariliku viibimiskoha“ asemel on eesti keeles kasutatud tihti terminit „alaline elukoht“, millest M. Torga on Juridica veergudel⁸⁷ mitmeid kordi kirjutanud ning millele on ka Riigikohus oma lahendites⁸⁸ viidanud.

Eesti keelde tõlkimise kõige suurem väljakutse peitub uute terminite ja mõistete rohkuses. Õigusloomes on vaja üles leida õiged eestikeelsed sõnad või välja mõelda uued, kui termin või isegi mõiste puudub.⁸⁹ Raske on saavutada tasakaalu väljenduse täpsuse ja teksti üheselt mõistetavuse vahel ka seetõttu, et õiguslikud terminid on ise kõrge abstraherituse tasemega.⁹⁰ Kui erialainimesed saavad omavahel vestelda nt inglise-eesti segakeeles, siis Euroopa Liidu õigusakt peab olema eesti keeles, ilma võõrkeelsete terminite ja mõisteteta. Isegi kui võõrkeelne termin oleks selgem, kui eestikeelne (uus) termin, ning üheselt mõistetav, ei saa õigusakti tõlkes siiski võõrkeelset terminit kasutada.⁹¹

Euroopa Liidu õigusakte iseloomustab ka arvukas sõnade, lausete, lõikude ning artiklite kordumine ja viitelisus. Euroopa Liidu õigusaktides on hinnanguliselt kattuvat teksti 25%.⁹² Kvaliteetse tõlke saamiseks peab õigusakti teksti koostaja tagama, et originaaltekstis kasutatud allikad oleksid tõlkijale selgelt äratuntavad ning viidatud. Kui originaaltekstis kasutatav tekstiosa pärineb varem vastu võetud tekstist, peab see selguma tekstist endast või olema eraldi viidatud. Kui koostaja soovis kasutada varem vastu võetud sätte esialgset sõnastust, kuid ei viidanud allikale, siis tõlkija tõlgib selle tekstiosa uuesti ning õigusakti

⁸⁶ M. Ilja. Eurotekstide tõlkimise, lk 3 – 4; T. Randlane, lk 2 – 3.

⁸⁷ Nt M. Torga. Rooma III määrus – uus reeglistik lahutusele kohalduva õiguse määramiseks. – Juridica II/2016; M. Torga. Elukoht tsiviilseadustiku üldosa seaduses: tähendus rahvusvahelises tsiviilkohtumenetluses. – Juridica 2010/7; M. Torga. Euroopa maksekäsmenetlus – lihtne viis rahvusvaheliste tsiviilnõuete maksmapanemiseks. – Juridica 2013/5.

⁸⁸ RKTK 3-2-1-109-12, p 17; RKTK 3-2-1-66-10, p 17, 18.

⁸⁹ H. Saluäär. Eesti oskussõnavara arendamisest euroseaduste tõlkimise valgusel. – Õiguskeel 1998/4.

⁹⁰ I. Kull. Euroopa Liidu eraõiguse, lk 20.

⁹¹ H. Saluäär, lk 5; T. Randlane, lk 2.

⁹² L. Pohlak, H. Saluäär, lk 14.

kohaldades või tõlgendades seatakse ohtu ühetaolisus.⁹³ Seega on kvaliteetse õigusakti aluseks lisaks korrektsele ja ühtlustatud terminoloogiale ka järjepidevalt ning ühtselt kasutatud kordusfraasid.⁹⁴

Kvaliteedisuuniste eesmärgiks on tagada, et vaatamata õigusaktide tõlkimisele eri keeltesse, ei kaotaks õigusakt oma eesmärgi ning et oleks tagatud liidu õiguse ühetaoline kohaldumine.

⁹³ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend, lk 19.

⁹⁴ M. Ilja. Õigustõlkekeskusest, lk 3.

2. Terminite tähendus Euroopa Liidu õiguses ning nende rakendamine Eesti õiguses

2.1. Termin *penalty* Euroopa Liidu õiguses

Termin *penalty* on Euroopa Liidu õiguses väga arvukat kasutust leidv termin. Ainuüksi on määruseid, milles esineb termin *penalty*, on otsingu kohaselt EUR-lex'is⁹⁵ üle 1300. See näitab ilmekalt, kui sageli terminit liidu õiguses kasutatakse ning kui tähtis osa on sellel terminil liidu õiguse kontekstis.

Vaadates termini *penalty* tõlget IATE's, siis esimese ja kolmandana annab andmebaas vasteks eesti keeles „sanktsioon“, viidates märts 2012 Euroopa Parlamendi kodukorra⁹⁶ artiklile 166, kus *penalty* on tõlgitud kui „sanktsioon“. Kui aga vaadata Euroopa Parlamendi kodukorda veebruar 2019, on termin *penalty* tõlgitud nüüd juba kui „karistus“. Kolmanda vastena viitab IATE K. Maureri 2000. aastal koostatud „Õigusleksikonile“⁹⁷ ja seal olevale definitsioonile, et *penalty* näol tegemist on õigusjärelmiga – karistuslik või mittekaristuslik mõjutusvahend; riikliku sunni liik ja määr, mida rakendatakse õigusnormi eirajate suhtes. Samuti viitab komisjoni rakendusmäärusele nr 543/2011⁹⁸, milles on siiski termin *penalty* tõlgitud kui „karistus“. Ka saksa ning prantsuse keeles annab IATE termini esimeseks vasteks „sanktsiooni“ – vastavalt siis saksa keeles *sanktion* ning prantsuse keeles *sanction*. Teise vastena annab IATE eesti keeles „karistuse“, viidates nõukogu 2005. aasta ühisele seisukohale⁹⁹, kus eesti keeles on kasutatud terminit „karistus“. Nagu ka IATE kodulehel on kirjas, tuleb IATE's olevatesse andmetesse suhtuda kriitiliselt, kuna andmed võivad olla vanad ning kontrollimata. Ka termini *penalty* puhul viiteid kontrollides selgub, et IATE terminivasteid ei anna ühest vastet ning viited on ekslikud.

Vaadates võrdluseks Estermi¹⁰⁰ andmebaasi, mis sisaldab nii Euroopa Liidu kui ka Eesti Vabariigi õigusaktide termineid, annab see termini *penalty* vasteks „karistus“, viidates

⁹⁵ EUR-lex. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html> (10.04.2019).

⁹⁶ Euroopa Parlamendi kodukord. Märts 2012. – Arvutivõrgus: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getLastRules.do?language=ET&reference=TOC> (23.03.2019).

⁹⁷ K. Maurer (koost.). Õigusleksikon. – Tallinn: Interlex, 2000.

⁹⁸ Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 543/2011, 7. juuni 2011, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses puu- ja köögiviljasektori ning töödeldud puu- ja köögivilja sektoriga. – ELT L 157, 15.06.2011, lk 1.

⁹⁹ Euroopa nõukogu 17. veebruari 2005. aasta ühine seisukoht eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ühendusse sisse toodava või ühendusest välja viidava sularaha kontrollimise kohta. – Arvutivõrgus: http://www.europarl.europa.eu/commonpositions/2005/pdf/c6-0038-05_et.pdf (23.03.2019).

¹⁰⁰ Esterm. – Arvutivõrgus: <http://termin.eki.ee/esterm/> (23.03.2019).

nõukogu direktiivile 92/30/EMÜ¹⁰¹, mille kohta ei ole aga eestikeelset tõlget, kuna direktiiv võeti vastu enne Eesti liitumist Euroopa Liiduga. Seega tuleks ka Estermi vastet hinnata kriitiliselt, arvestades ka, et termini sisestamise kuupäevaks on 22.04.2002. Esterm soovib aga vältida *penalty* tõlkimiseks terminit „sanktsioon“, kuna „sanktsioon“ võib olla nii karistuslik kui ka mittekaristuslik mõjutusvahend, aga termin *penalty* ei ole kunagi mittekaristuslik. Juba 2005. aastal on Justiitsministeeriumi õigusloome büroo välja toonud probleemi terminite “karistus” või “sanktsiooni” kasutamisel just nende terminitega kaasnevate õiguslike tagajärgede mõttes, jõudes arvamusele, et antud juhul võib olla vajalik uue termini loomine või muu sõna kasutusele võtmine. Eesti õiguses on terminil “karistus” kriminaalõiguslik tähendus. “Sanktsioon” on aga laiem mõiste, mis hõlmab igasugust seadusega ettenähtud riigipoolset sundi või mõjutusvahendit.¹⁰² Möödunud aastate jooksul ei ole probleem lahendust leidnud ning samuti ei ole vähenenud termini *penalty* kasutamine ja olulisus Euroopa Liidu õiguses. Eesti õiguse kontekstis ongi terminit *penalty* kasutatud tõlkena karistuslikule mõjutusvahendile. Seda näitab põhiseaduse¹⁰³ § 23 lg 2, mis räägib kuriteo eest mõistetavast karistusest ning mille ingliskeelses tõlkes on kasutatud karistuse tõlkimiseks terminit *penalty*.

Euroopa Liidu õiguse kontekstis terminil *penalty* nii kitsast tähendust ei ole. Termin *penalty* kasutamine liidu õigusaktis ei tähenda, et tegemist oleks automaatselt karistusliku meetmega. Asjaolu, kas *penalty*’l on konkreetsel juhul karistuslik eesmärk, selgub analüüsidest *penalty* kui meetme iseloomu ning taotlevat eesmärki vastava õigusakti kontekstis.¹⁰⁴

Uuritavat terminit on enamasti kasutatud kontekstis, et liikmesriik peab kehtestama konkreetse õigusakti rikkumise korral kohaldatavad meetmed (*penalties*).¹⁰⁵ Ehk tegemist on olukorraga, kus reeglid ja kohustused, mida isikud peavad täitma, tulevad Euroopa Liidu

¹⁰¹ Nõukogu direktiiv 92/30/EMÜ, 6. aprill 1992, krediidiasutuste konsolideeritud järelevalve kohta. – OJ L 110, 28.04.1992, lk 52 – 58.

¹⁰² K. Vilms, lk 6.

¹⁰³ Põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.

¹⁰⁴ Vt ka käesoleva magistritöö alapeatükki 2.1.3.

¹⁰⁵ Vt nt Euroopa Parlamendi ja nõukogu (EL) 2018/644, 18. aprill 2018, postipakkide piiriülese kätetoimetamise teenuste kohta (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L112, 02.05.2018, lk 19 – 28, art 8 lg 1; Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/858, 30. mai 2018, mootorsõidukite ja mootorsõidukite haagiste ning nende jaoks ette nähtud süsteemide, osade ja eraldi seadmestike tüübikinnituse ja turujärelevalve kohta, ning millega muudetakse määruseid (EÜ) nr 715/2007 ja (EÜ) nr 595/2009 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2007/46/EÜ (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 151, 14.06.2018, lk 1 – 218, art 84; Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1672, 23. oktoober 2018, mis käsitleb liitu toodava või liidust välja viidava sularaha kontrolli ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1889/2005. – ELT L 284, 12.11.2018, lk 6 – 21, art 14.

õigusest, aga meetmed, mis kohaldatakse nende reeglite ja kohustuste rikkumise puhul, tulevad liikmesriikide siseriiklikust õigusest.¹⁰⁶

Euroopa Kohtu praktika kohaselt on liikmesriikidel diskretsiooniõigus kohaldatavate meetmete (*penalty*) määramise osas, kui liidu õigusest ei tule konkreetse meetme nõuet või kui õigusakt viitab selles küsimuses liikmesriigi õigusele. Seega kui Euroopa Liidu õigusakti tekstist tuleb liikmesriigile kohustus teatud rikkumiste korral ette näha teatavad meetmed, siis on liikmesriigil õigus selleks ette näha nii kriminaalmeetmeid (*criminal penalty*), haldusmeetmeid (*administrative penalty*) või hoopiski kombinatsioone neist. Liikmesriik peab aga tagama, et liidu õiguse rikkumiste eest määrataks meede materiaals- ja menetlusõiguslikes tingimustes, mis on analoogsed nendega, mis kehtivad samalaadsete ja sama raskete siseriikliku õiguse rikkumiste puhul. Siiski peab liikmesriigi poolt valitud meede olema kooskõlas liidu õiguse üldpõhimõtetega ning ette nähtud meede peab olema ka tõhus, proportsionaalne ja hoiatav.¹⁰⁷ Seega on liikmesriigil võimalik kehtestada samaaegselt nii haldus- kui ka kriminaalõiguslikke meetmeid ning terminil *penalty* puudub otsene kriminaalõiguslik iseloom. Kui kasutada eestikeelsetes Euroopa Liidu õigusaktides termini *penalty* tõlkimiseks terminit „karistus“, siis on liikmesriigi pädevus justkui piiratud ainult kriminaalõiguslike meetmetega, sest Eesti õiguses viitab termini „karistus“ kasutamine karistusõiguslikele meetmetele. See seab ohtu liidu õiguse ühetaolise kohaldamise, õiguselguse ning ka õiguspärase ootuse.

Liikmesriikide diskretsioon ei ole siiski piiramatu. Euroopa Liidu sekundaarõigusest tuleb nõue, et liikmesriikide poolt kehtestatud meetmed peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.¹⁰⁸ Euroopa Liidu õigusaktid aga ei anna üldjuhul täpsemaid juhiseid, et millised

¹⁰⁶ P. Teffer. EU admits to problems in penalty regime. – Arvutivõrgus: <https://euobserver.com/economic/141583> (08.04.2019).

¹⁰⁷ Vt nt EKo 21.09.1989, C-68/88, *komisjon* vs. Kreeka, p 23 – 25; EKo 20.12.2017, C-102/16, *Vaditrans BVBA* vs. *Belgische Staat*, p 54, 55; EKo 10.07.1990, C-326/88, *Anklagemyndigheden* vs. *Hansen & Son I/S*, p 17; EKo 26.02.2013, C-617/10, *Åklagaren* vs. *Hans Åkerberg Fransson*, p 34; EKo 21.09.1989, C-68/88, *Commission of the European Communities* vs. *Hellenic Republic*, p 23; EKo 07.12.2000, C-213/99, *José Teodoro de Andrade* vs. *Director da Alfândega de Leixões*, p 19; EKo 16.10.2003, C-91/02, *Hannl Hofstetter Internationale Spedition GmbH* vs. *Finanzlandesdirektion für Wien, Niederösterreich und Burgenland*, p 18; EKo 26.09.2018, C-137/17, *Van Gennip BVBA*, *Antonius Johannes Maria ten Velde*, *Original BVBA*, *Antonius Cornelius Ignatius Maria van der Schoot*, p 96

¹⁰⁸ Vt nt Euroopa Parlamendi ja nõukogu (EL) 2018/644, 18. aprill 2018, postipakkide piiriülese kättetoimetamise teenuste kohta (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L112, 02.05.2018, lk 19 – 28, art 8 lg 1; Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/858, 30. mai 2018, mootorsõidukite ja mootorsõidukite haagiste ning nende jaoks ette nähtud süsteemide, osade ja eraldi seadmestike tüübikinnituse ja turujärelevalve kohta, ning millega muudetakse määruseid (EÜ) nr 715/2007 ja (EÜ) nr 595/2009 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2007/46/EÜ (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 151, 14.06.2018, lk 1 – 218, art 84; Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1672, 23. oktoober 2018, mis käsitleb liitu toodava või liidust välja

meetmed on antud rikkumise kontekstis tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. See viib olukorrani, kus liikmesriikide poolt kehtestatud meetmed on tihti väga erinevate raskusastmetega.¹⁰⁹ Siiski on Euroopa Kohus oma praktikas selgitanud tõhususe, proportsionaalsuse ja hoiatavuse põhimõtteid. Tegemist on omavahel tihedalt seotud ning tihti vastastikkuse sõltuvussuhtes olevate põhimõtetega, kuna nende eesmärk on aidata määratleda, milline meede on sobiv, arvestades rikkumise olemust ja raskust. Seetõttu on Euroopa Kohus oma lahendites analüüsinud kõike kolme konkreetse kaasuses kontekstis tavaliselt korraga ning seotult.¹¹⁰

Meede on tõhus, kui see vaatamata rikkumisele tagab seadusandja eesmärgi ning suudab ära hoida tulevikus tekkiva kahju. Lisaks liidu sekundaarõigusele tuleb tõhususe nõue ka Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklist 4 lg 3 – liikmesriigid kasutatavad kõiki asjakohaseid üld- või erimeetmeid, et tagada liidu institutsioonide õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmine ning liikmesriigid aitavad kaasa liidu ülesannete täitmisele. Seega peavad kehtestatud meetmed tagama, et liidu õigust oleks võimalik rakendada tõhusalt. Meede on tõhus siis, kui Euroopa Liidu õiguse tulenevatele rikkumistele reageeritakse analoogselt siseriikliku õiguse rikkumistele.¹¹¹ Euroopa Kohus on seisukohal, et liikmesriik peab tagama, et liidu õiguse rikkumiste eest määrataks meede materiaali- ja menetlusõiguslikes tingimustes, mis on analoogsed nendega, mis kehtivad samalaadsete ja sama raskete siseriikliku õiguse rikkumiste puhul.¹¹²

Hindamaks meetme vastavust proportsionaalsuse põhimõttele, tuleb võtta arvesse eelkõige rikkumise laadi ja raskust, mille eest meedet kohaldatakse, ning meetme määra

viidava sularaha kontrolli ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1889/2005. – ELT L 284, 12.11.2018, lk 6 – 21, art 14.

¹⁰⁹ P. Teffer.

¹¹⁰ National EUTR penalties: are they sufficiently effective, proportionate and dissuasive? – Arvutivõrgus: <https://europa.eu/capacity4dev/public-flegt/documents/national-eutr-penalties-are-they-sufficiently-effective-proportionate-and-dissuasive> (08.04.2019).

¹¹¹ National EUTR penalties, lk 2.

¹¹² EKo 20.12.2017, C-102/16, *Vaditrans BVBA vs. Belgische Staat*, p 54, 55; EKo 10.07.1990, C-326/88, *Anklagemyndigheden vs. Hansen & Son I/S*, p 17; EKo 26.02.2013, C-617/10, *Åklagaren vs. Hans Åkerberg Fransson*, p 34; EKo 21.09.1989, C-68/88, *Commission of the European Communities vs. Hellenic Republic*, p 23; EKo 07.12.2000, C-213/99, *José Teodoro de Andrade vs. Director da Alfândega de Leixões*, p 19; EKo 16.10.2003, C-91/02, *Hannl Hofstetter Internationale Spedition GmbH vs. Finanzlandesdirektion für Wien, Niederösterreich und Burgenland*, p 18; EKo 26.09.2018, C-137/17, *Van Gennip BVBA, Antonius Johannes Maria ten Velde, Original BVBA, Antonius Cornelius Ignatius Maria van der Schoot*, p 96.

¹¹² EKo 09.06.2016, C-69/15, *Nutrivet D.O.O.E.L. vs. Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség*, p 51; EKo 20.06.2013, C-259/12, *Teritorialna direksia na Natsionalnata agentsia za prihodite – Plovdiv vs. Rodopi-M 91 OOD*, p 38.

kindlaksmääramise korda.¹¹³ Meede on proportsionaalne, kui see on sobiv rikkumise sätestanud õigusakti eesmärgi saavutamiseks ning see ei lähe eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale. Selline lähenemine viitab sellele, et on teatud miinimumstandard, millele liikmesriigi poolt kehtestatud meede peab vastama. Kui aga vaadata Euroopa Kohtu kaasuseid laiemalt, siis Euroopa Kohus on pigem tegelenud proportsionaalsuse teise poolega ehk sellega, et liikmesriikide poolt kehtestatud meetmed ei oleks isikute suhtes liigselt karmid ehk ebaproportsionaalsed rikkumisega.¹¹⁴ Tuleb hinnata, kas rikkumise puhul ettenähtud meetme laad ja suurus on proportsionaalne sellega karistatava rikkumise raskusele.¹¹⁵ Proportsionaalsuse põhimõte piirab seega liikmesriikide diskretsiooni lisaks rikkumise koosseisuliste tunnuste ja meetme raskusastet puudutavate eeskirjade kindlaksmääramisele ka seoses nende asjaolude hindamisega, mida võib meetme määramisel arvestada.¹¹⁶

Meede on hoiatav, kui selle raskuse ning koormava mõju tõttu on meetmel isikutele heidutav mõju. Meetme kohaldamine peaks olema näiteks trahvi määramisel majanduslikult kulukam, kui rikkumise toime panemisel saadav kasu, et ei tekiks olukord, kus rikkumise korral küll määratakse trahv, kuid trahvi summa on märgatavalt väiksem, kui rikkumise tulemusel saadav kasu.¹¹⁷ Euroopa Kohus on leidnud, et meetme rangus peab vastama selliste rikkumiste raskusele, mille eest neid määratakse, tagades eelkõige tegeliku hoiatava mõju ja järgides samas proportsionaalsuse üldpõhimõtet. Seetõttu ei tohi siseriiklikes õigusnormides ette nähtud meetmed minna kaugemale sellest, mis on nende õigusnormidega taotletavate legitiimsete eesmärkide saavutamiseks sobivad ja vajalikud, arvestades, et juhul kui on võimalik valida mitme sobiva meetme vahel, tuleb rakendada kõige vähem piiravat või koormavat meetet, ning meetmega tekitatud ebamugavused peavad olema vastavuses seatud eesmärkidega.¹¹⁸ Siiski on Euroopa Kohus näiteks käibemaksupettuste puhul öelnud, et kuigi liikmesriikidel on selleks, et tagada käibemaksutulu laekumine täies ulatuses ja kaitsta sealjuures liidu finantshuve, valikuvabadus kohaldatavate meetmete (*penalties*) osas, siis võivad kriminaalõiguslikud meetmed olla teatavate raskete käibemaksupettustega tõhusalt ja

¹¹³ EKo 09.06.2016, C-69/15, *Nutrivet D.O.O.E.L. vs. Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség*, p 51; EKo 20.06.2013, C-259/12, *Teritorialna direksia na Natsionalnata agentsia za prihodite – Plovdiv vs. Rodopi-M 91 OOD*, p 38.

¹¹⁴ National EUTR penalties, lk 3.

¹¹⁵ EKo 26.05.2016, C-48/15, *État belge, SPF Finances vs. NN (L) International SA*, p 59; EKo 25.07.2018, C-553/16, *'TTL' EOOD vs. Direktor na Direksia 'Obzhalvane i danachno-osiguritelna praktika' – Sofia*, p 57.

¹¹⁶ EKo 09.06.2016, C-69/15, *Nutrivet D.O.O.E.L. vs. Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség*, p 51; EKo 09.02.2012, C-210/10, *Márton Urban vs. Vám- és Pénzügyőrség Észak-alföldi Regionális Parancsnoksága*, p 54.

¹¹⁷ National EUTR penalties, lk 3; EKo 27.03.2014, C-565/12, *LCL Le Crédit Lyonnais SA vs. Fesih Kalhan*, p 51.

¹¹⁸ EKo 27.03.2014, C-565/12, *LCL Le Crédit Lyonnais SA vs. Fesih Kalhan*, p 45; EKo 26.09.2013, C-418/11, *Texsata Software GmbH*, p 51, 52.

hoiatavalt võitlemiseks hädavajalikud.¹¹⁹ Seega võib teatud juhtudel, arvestades rikkumise raskust, olla liikmesriigil siiski kohustus kehtestada kriminaalõiguslikud meetmed, et tagada Euroopa Liidu õiguse eesmärgipärane rakendamine.

Nagu eelnevalt välja toodud, on Euroopa Kohus oma praktikas andnud tõlgendamise juhiseid, kuidas hinnata, kas meede on tõhus, proportsionaalne ning hoiatav. Lõppastmes on liikmesriigi enda kohtute otsustada, kas liikmesriigi poolt Euroopa Liidu õiguse rikkumise puhuks kehtestatud meetmed on tõhusad, proportsionaalsed ning hoiatavad, kuna liikmesriigi enda kohus on ainsana pädev siseriiklikku õigust tõlgendama.¹²⁰

Kohtu praktika kohaselt piirab siiski nõue, et kehtestatud meetmed peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad, liikmesriigi diskretsiooni vabalt otsustada, millised meetmed liidu õiguse rikkumise korral kehtestada. Põhimõtteliselt on võimalik minna siseriiklikus õiguses liidu õiguse rikkumise suhtes kohaldavate meetmetega täieliku kriminaliseerimise teed, kuid valdavalt oleks sellised meetmed vastuolus proportsionaalsuse põhimõttega. Seda näiteks selliste rikkumiste puhul, kus isikutele pannakse liidu õigusega teabe esitamise kohustus, et hinnata teenuseosutajate teenuse hinna õigustatust.¹²¹ Sellistel juhtudel saab pidada õigusakti eesmärgiks suunata teenuseosutajaid teabe esitamise kohustuse rikkumise puhul siiski vastavat teavet esitama. Seega ei saa pidada sobivaks olukorda, kus terminit tõlgitakse eesti keelde kui „karistus“, arvestades termini *penalty* tähendust Euroopa Liidu õiguses.

2.2. Administrative penalty, criminal penalty ja financial penalty Euroopa Liidu õiguses

Otsing IATEs annab *administrative penalty* termini ainsaks eestikeelseks vasteks „halduskaristus“, viidates nõukogu määrusele nr 215/2008¹²², milles on tegelikult *administrative penalty* tõlgitud nii „halduskaristuse“ kui ka „haldussanktsioonina“. Samuti viitab IATE ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele nr 1286/2014¹²³, kus terminit

¹¹⁹ EKo 05.12.2017, C-42/17, *M.A.S., M.B.*, p 33 – 35; EKo 08.09.2015, C-105/14, *Ivo Taricco, Ezio Filippi, Isabella Leonetti, Nicola Spagnolo, Davide Salvoni, Flavio Spaccavento, Goranco Anakiev*, p 42 – 43.

¹²⁰ Vt nt EKo 26.09.2013, C-418/11, *Texsata Software GmbH*, p 55; EKo 25.04.2013, C-81/12, *Asociația ACCEPT vs. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării*, p 43; EKo 09.06.2016, C-69/15, *Nutrivet D.O.O.E.L. vs. Országos Környezetvédelmi és Természeti Főfelügyelőség*, p 52.

¹²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu (EL) 2018/644, 18. aprill 2018, postipakkide piiriülese kätetoimetamise teenuste kohta (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L112, 02.05.2018, lk 19 – 28.

¹²² Nõukogu määrus (EÜ) nr 215/2008, mis käsitleb 10. Euroopa Arengufondi suhtes kohaldatavat finantsmääru. – ELT L 78, 19.03.2008, lk 1 – 34.

¹²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1285/2014, mis käsitleb kombineeritud jae- ja kindlustuspõhiste investeerimistoodete (PRIIPid) põhiteabedokumente (konsolideeritud versioon). – ELT L 352, 09.12.2014, lk 1.

administrative penalty on tõlgitud kui „halduskaristus“, kuid ka termin *administrative sanction* on tõlgitud kui „halduskaristus“.

Ka termini *criminal penalty* puhul annab IATE ühe eestikeelse vaste „kriminaalkaristus“. Andmebaas viitab komisjoni kolmandale aruandele, mis põhineb nõukogu 29. mai 2000. aasta raamotsusel,¹²⁴ milles ingliskeelne termin on tõlgitud kui „kriminaalkaristus“ või lihtsalt „karistus“. Samuti viitab IATE karistusseadustiku rakendamise seadusele¹²⁵, mille ingliskeelses tõlkes pole aga kasutatud terminit *criminal penalty*. Ka need IATE vasted näitavad, et uuritavate terminite puhul ei anna terminibaas vastuoluliste viidete tõttu kõige usaldusväärsemaid vasteid.

Erinevalt terminist *penalty* on terminite *administrative penalty* ja *criminal penalty* näol tegemist, kas siis haldus- või kriminaalõiguslike meetmetega. Seega tulenevalt eelnevas alapeatükis välja toodud Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei ole liikmesriigil või ka liidu enda institutsioonil või asutusel diskretsioonõigust valida, kas kehtestada haldus- või karistusõiguslikke meetmeid või hoopiski kombinatsioone neist. Seega kui liidu õigusaktist tuleneb, et tegemist on haldusõigusliku meetmega, siis on liidu seadusandja eesmärk selgelt määratletud ning liikmesriigi diskretsioon piiratud.

Euroopa Liidu õigus on suuremalt jaolt haldusõigus ning traditsiooniliselt on kriminaalõigus kuulunud iga liikmesriigi enda pädevusse. Sotsiaalsed, majanduslikud ning kultuurilised aspektid, mis mõjutavad riigi kriminaalõiguspoliitikat, on takistanud liidusiseselt ühise süsteemi loomist. Samuti on liikmesriigid olnud üldiselt sellise pädevuse liidule üleandmise vastu.¹²⁶ Alles 13. detsembril 2007. aastal allkirjastasid Euroopa Liidu liikmesriigid Lissaboni lepingu¹²⁷, mis jõustudes 1. septembril 2009 andis Euroopa Liidule pädevuse sekkuda liikmesriikide kriminaalõigusesse Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 83 kaudu. Artikli 83 lõige 1 annab Euroopa Liidule pädevuse direktiivide abil kehtestada miinimumeeskirjad kuritegude ja karistuse määraltemiseks eriti ohtlike piiriüleste kuriteoliikide puhul, millega on kuritegude olemuse, mõju või erivajaduse tõttu vaja võidelda

¹²⁴ Komisjoni kolmas aruanne, mis põhineb nõukogu 29. mai 2000. aasta raamotsuse (võltsimisvastase kaitse tugevdamiseks kriminaal- ja muude karistuste abil seoses euro kasutuselevõtmisega) artiklil 11. – {SEC(2007)1158}/* KOM/2007/0524 lõplik */.

¹²⁵ Karistusseadustiku rakendamise seadus. – RT I 2002, 56, 350 (redaktsioon 15.07.2013).

¹²⁶ A. de Moor-van Vugt. Administrative Sanctions in EU law, lk 6. – Arvutivõrgus: https://pure.uva.nl/ws/files/1331686/108283_REALaw_2012_1_Administrative_sanctions_in_EU_law.pdf (10.04.2019).

¹²⁷ Lissaboni leping, millega muudetakse Euroopa Liidu lepingut ja Euroopa Ühenduse asutamislepingut. – ELT C 306, 17.12.2007, lk 2 – 9.

nende vastu ühiselt. Sellisteks valdkondadeks on terrorism, inimkaubandus, naiste ja laste seksuaalne ärakasutamine, ebaseaduslik uimastikaubandus, ebaseaduslik relvaäri, rahapesu, korrupsioon, maksevahendite võltsimine, arvutikuriteod, organiseeritud kuritegevus ja iga muu Euroopa nõukogu poolt oluliseks peetav valdkond. Seega on Euroopa Liidu pädevus kriminaalõiguses piiratud.

Kuigi liidu pädevus on kriminaalõiguses piiratud, võib liit liikmesriike teatud juhtudel „kohustada“ kehtestama meetmeid, mis on kriminaalõiguslikud. Kuigi liit ei saa kohustada liidu õiguses liikmesriiki kehtestama kriminaalõiguslikku meetet, siis kohustades liikmesriike kehtestama liidu õiguse rikkumise juhtudeks tõhusaid, proportsionaalsed ning hoiatavaid meetmeid võib, vaatamata liikmesriigi diskretsioonile valida sobiv meede, olla proportsionaalseks ning tõhusaks meetmeks, mis tagab liidu õiguse ning õigusakti eesmärgi rakendumise, siiski ainult kriminaalõiguslik meede.¹²⁸ Euroopa Kohus on sellisel seisukohale asunud juba enne seda, kui liidule pädevus kriminaalõiguses anti.¹²⁹ Seega on liidul põhimõtteliselt võimalik kohustada liikmesriiki kehtestama kriminaalõiguslikke meetmeid ka nendes valdkondades, milles Euroopa Liidul pädevus puudub. Sellele viitab ka Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 83 lg 2, mis jätab liidu õiguse sekkuda riigi kriminaalõigusesse lahtiseks ning ebamääraseks.¹³⁰

Termini *financial penalty* kohta annab IATE vasteks ainult „rahalise karistuse“, viidates üldsõnaliselt ainult Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitka osakonnale.

Rahaliste meetmete (*financial penalties*) puhul ei ole tegemist eraldi meetme liigiga, vaid sõltuvalt õigusakti eesmärgist, võib olla rahaline meede nii kriminaal- kui ka haldusõiguslik meede, mis peab samuti vastama tõhususe, proportsionaalsuse ja hoiatavuse põhimõtetele.¹³¹ Tulenevalt nimetusest on meetmele iseloomulik, et meede määratakse rahalises vääringus. Komisjonil on õigus liikmesriigi rikkumismenetluse raames suunata juhtum Euroopa Kohtusse, mis võib liikmesriigile määrata rahalise karistuse, kas põhisummana (ühekordse maksena) ja/või karistusmaksena (perioodilise maksena)(Euroopa Liidu toimimise lepingu art 260).¹³² Summa suuruse määramisel tuleb arvesse võtta liidu õiguse rikkumise raskust, rikkumise kestvust ning liikmesriigi majanduslikku võimekust määratud summat maksta.

¹²⁸ A. de Moor-van Vugt, lk 10.

¹²⁹ EKo 13.09.2005, C-176/03, *Euroopa Ühenduste Komisjon vs. Euroopa Liidu Nõukogu*, p 48.

¹³⁰ M. Kairjak, lk 353.

¹³¹ Vt nt nõukogu raamotsus 2005/214/JSK, 24. veebruar 2005, rahaliste karistuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta. – ELT L 76, 22.03.2005, lk 16 – 30.

¹³² Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioon. – ELT L 326, 26.10.2012, lk 47 – 390, art 260.

Rahaliste karistuste hulka kuuluvad ka trahvid (*fines*), kui ühekordne rahaline kohustus, ja perioodilised karistusmaksed (*periodic penalty payments*), kui korduv rahaline kohustus, mis kohalduvad, kuni kestab liidu õiguse rikkumine.¹³³

Ühest ja selgepiirilist definitsiooni uuritavate terminite kohta Euroopa Liidu õigusest ei tulene, vaid terminite sisustamisel tuleb lähtuda konkreetsest õigusaktist, mis termineid sisaldab. Kui liidu õigusest tuleb pädevus kehtestada haldusõiguslikke meetmeid, on nende meetmete sisu õigusaktis täpsemini reguleeritud, erinevalt termini *penalty* puhul. Kuigi formaalselt on tegemist siis kriminaal- või haldusõiguslike meetmetega, siis materiaalselt ei pruugi õigusaktis kehtestatud meetme laad ning raskus vastata nt haldusõiguslikule meetmele. Kõige olulisem on selgeks teha sisuliselt, kas on meetmete näol materiaalselt tegemist haldusõigusliku või kriminaalõigusliku meetmega Euroopa Liidu õiguse mõttes ning sellele keskendubki järgnev alapeatükk Euroopa Inimõiguste Kohtu ja Euroopa Kohtu praktika alusel.

2.3. Vahetegu haldusõiguslike ja kriminaalõiguslike meetmete ning menetluste vahel Euroopa Liidu õiguses

Hoolimata asjaolust, et liikmesriikide õiguses võib olla vahetegu kriminaal- ja haldusõigusmenetluste ning karistuslike ja mittekaristuslike meetmete vahel selge, on Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) praktika Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni sisustamisel rõhutanud sisulise, mitte formaalse vaheteo tähtsust. Lahendis *Engel vs. Holland*¹³⁴ on kohus öelnud, et ei ole oluline, kuidas mingi meede on siseriiklikus õiguses tähistatud – kas siis haldus- või distsiplinaarõigusliku või mingi muu meetmena, meede võib olla olemuselt karistusõiguslik selle tegeliku sisu tõttu (nn Engeli kriteeriumid). Seega on kriminaalõiguslikul meetmel autonoomne tähendus Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni mõttes.¹³⁵

¹³³ Vt nt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/5, 11. detsember 2018, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 726/2004, milles sätestatakse ühenduse kord inim- ja veterinaarravimite lubade andmise ja järelevalve kohta ning millega asutatakse Euroopa ravimiamet, määrust (EÜ) nr 1901/2006 pediaatrias kasutatavate ravimite kohta ning direktiivi 2001/83/EÜ inimtervishoius kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 4, 07.01.2019, lk 24 – 42, art 84a lg 1; EKo 22.06.2016, C-557/14, *komisjon vs. Portugal*, p 61).

¹³⁴ EIKo 08.06.1976, 5101/71, 5354/72, 5102/71, 5370/72, *Engel jt vs. Holland*.

¹³⁵ EIKo 23.03.2016, 47152/06, *Blokhin vs. Russia*, p 179; EIKo 26.03.1982, 8269/78, *Adolf vs. Austria*, p 30; M. Kairjak, lk 355; L. Mancano, p 2.

Engeli esimene kriteeriumi on õigusnormi klassifitseerimine ehk formaalne liigitus siseriiklikus õiguses. EIK ei pea seda kriteeriumi aga määravaks, vaid see on edasise analüüsi lähtepunkt.¹³⁶

Teise Engeli kriteeriumi raames tuleb hinnata õigusakti, mis määrab teatava üleastumise eest karistuse, adressaatide ringi ning määratava sanktsiooni eesmärgi. Hinnata on vaja rikkumise laadi ehk kas määratud meede täitis eelkõige karistuslikku eesmärki, olles siis repressiivne või mitte.¹³⁷ Euroopa Inimõiguste Kohus on teise kriteeriumi alusel kaalunud ning hinnanud selliseid asjaolusid:

- kas uuritav seaduse säte, mis näeb rikkumisel korral ette kohaldatavad meetmed, on adresseeritud teatud erilist staatust omavale isikute rühmale (erisubjekt)? Kui tegemist on sättega, mis on adresseeritud kogu üldsusele ehk määratlemata hulgale isikutele, siis on tegemist pigem kriminaalõigusliku menetlusega;¹³⁸
- kui menetluse on algatanud avalik-õiguslik asutus, kellel on sunnimeetmete kasutamise õigus, siis viitab see kriminaalõiguslikule menetlusele;¹³⁹
- kas seaduse sätte eesmärk on karistuslik või hoiatav? Meetme karistuslik eesmärk ongi harilikult kriminaalõiguslike meetmete eristamise aluseks. Isegi kui meetme eesmärk on nii karistuslik kui hoiatav, võib olla tegemist kriminaalõigusliku meetmega, kuna need eesmärgid ei ole üksteist välistavad;¹⁴⁰
- kas seaduse sätte eesmärk on kaitsta ühiskonna neid üldiseid huve, mis on tavaliselt kriminaalõiguse poolt kaitstud;¹⁴¹
- kas rikkumise puhul ettenähtud meetme kohaldamiseks on vaja tuvastada süü? Kui meetme kohaldamiseks on vajalik tuvastada isiku tahtlik tegu või hooletus, siis viitab see meetme kriminaalõiguslikule loomule;¹⁴²

¹³⁶ K. Aavik. Tegevusloa kehtetuks tunnistamine: kas haldussund või karistus? – Juridica IV/2011; Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Right to a fair trial (criminal limb). – European Court of Human Rights. 31.12.2018. Arvutivõrgus: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_ENG.pdf (25.03.2019), lk 12.

¹³⁷ EKo 05.06.2012, C-489/10, *Lukasz Marcin Bonda*, p 39.

¹³⁸ EIKo 24.02.1994, 12547/86, *Bendenoun vs. France*, p 47; EIKo 02.09.1998, 4/1998/907/1119, *Lauko vs. Slovakia*, p 58; EIKo 01.02.2005, 61821/00, *Ziliberg vs. Moldova*, p 32; Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, lk 11.

¹³⁹ EIKo 10.06.1996, 19380/92, *Benham vs. The United Kingdom*, p 56; Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, lk 11.

¹⁴⁰ EIKo 21.02.1984, 8544/79, *Öztürk vs. Germany*, p 53; EIKo 24.02.1994, 12547/86, *Bendenoun vs. France*, p 47; Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, lk 11.

¹⁴¹ EIKo 23.01.2019, 47072/15, *Produkcija Plus storitveno podjetje d.o.o. vs. Slovenia*, p 42; Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, lk 11.

¹⁴² EIKo 10.06.1996, 19380/92, *Benham vs. The United Kingdom*, p 56; Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, lk 11.

- kuidas sarnased ja võrreldavad meetmed/menetlused on liigitatud teistes Euroopa Nõukogu liikmesriikides? Kui enamustes Nõukogu liikmesriikides on sarnased menetlused liigitatud kriminaalõiguslike meetmete alla, siis viitab see pigem kriminaalõiguslikule menetlusele. Sellele argumendile üksinda pole kohus menetluse iseloomu tuvastamiseks toetunud, vaid tegemist on pigem teisejärgulise argumendiga, mida peavad toetama meetme kriminaalõiguslikku iseloomu kinnitavad muud asjaolud.¹⁴³

Kolmanda Engeli kriteeriumi raames tuleb hinnata maksimaalse kohaldatava karistuse laadi ja raskusastet, mille asjaomane isik võib seaduse alusel saada. Karistus, millega nähakse ette vabaduse kaotus, on reeglina kriminaalõiguslik meede välja arvatud siis, kui selline karistus selle loomu, kestvuse või täitmisviisi tõttu ei vasta kriminaalkaristuse raskusele. Euroopa Inimõiguste Kohus on pidanud paarikuulist vangistust piisavalt raskeks, et liigitada meede kriminaalõiguslikuks, kuid nt kahepäevalist aresti pole peetud piisava pikkusega vabadusekaotuseks, et üksnes selle alusel liigitada meede kriminaalõiguslikuks. Isegi kui isikule mõistetakse karistuseks rahaline trahv, aga seadusega ette nähtud maksimaalne võimalik karistusoli vangistus, on tegemist siiski kriminaalõigusliku meetmega.¹⁴⁴

Meetme iseloom määratakse teise ja/või kolmanda kriteeriumi põhjal ning selleks, et määratleda meede kriminaalõiguslikuks ei pea olema täidetud mõlemad kriteeriumid, kuna tegemist on alternatiivsete, mitte kumulatiivsete kriteeriumitega. Selleks, et pidada menetlust/meedet kriminaalõiguslikuks Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni mõttes, piisab, kui rikkumise eest kohaldatav meede või rikkumine on kriminaalõiguslik või kui maksimaalne kohaldatav meede on selle raskuse tõttu kriminaalõiguslik.¹⁴⁵ Üksnes asjaolu, et rikkumine ei ole karistatav vangistusega, ei saa olla määravaks menetluse/meetme kriminaalõigusliku sisu määratlemisel, kuna „raske“ karistuse puudumine ei saa muuta rikkumist mittekriminaalõiguslikuks, kui rikkumist sätestav norm on loomu poolest selgelt kriminaalõiguslik.¹⁴⁶ Engeli kriteeriumite kumulatiivne arvestamine võib olla vajalik aga siis, kui kriteeriume eraldi hinnates ei ole võimalik asuda selgele ühesele seisukohale, kas tegemist on kriminaalõigusliku meetme või menetlusega. Tegemist on

¹⁴³ EIKo 21.02.1984, 8544/79, *Öztürk vs. Germany*, p 53; Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, lk 11.

¹⁴⁴ EIKo 08.06.1976, 5101/71, 5354/72, 5102/71, 5370/72, *Engel jt vs. Holland*, p 82, 85; EIKo 28.06.1984, 7819/77, *Campbell and Fell vs. The United Kingdom*, p 72; EIKo 27.08.1991, 13057/87, *Demicoli vs. Malta*, p 34; Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, lk 12.

¹⁴⁵ K. Aavik, lk 273; Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, lk 12; EIKo 25.08.1987, 9912/82, *Lutz vs. Germany*, p 55.

¹⁴⁶ EIKo 21.02.1984, 8544/79, *Öztürk vs. Germany*, p 54; Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, lk 12.

olukorraga, kus üksik argument üksinda ei ole kriteeriumide sisustamisel otsustav, vaid hinnates argumente kumulatiivselt on võimalik selgeks teha selle kriminaalõiguslik sisu.¹⁴⁷

Euroopa Kohus on oma lahendites¹⁴⁸ viidanud nimetatud Engeli lahendile ning kohtu praktikas välja kujunenud kriteeriumid – rikkumise õiguslik kvalifitseerimine siseriiklikus õiguses, rikkumise laad ning karistuse raskus, mis võidakse isikule määrata¹⁴⁹ – vastavad nn Engeli kriteeriumitele. Kui vaadata Euroopa Kohtu praktikat menetluse või meetme kriminaalõigusliku loomu välja selgitamiseks, on Euroopa Kohus nn Engeli teise kriteeriumi kohaldamisel lähtunud peamiselt sellest, kas meetmel on karistuslik eesmärk või mitte. Selliseid asjaolusid, mida Euroopa Inimõiguste Kohus on teise Engeli kriteeriumi all kaalunud, Euroopa Kohtu praktikast pigem välja ei tule.

Ka Euroopa Kohus on andnud kriminaalõiguslikule menetlusele või meetmele autonoomse tähenduse Euroopa Liidu õiguse kontekstis. Seega on Euroopa Kohus tunnistanud, et Euroopa Liidu õigusest tulenevad haldusmeetmeid või haldussanktsioonid võivad teatud juhtudel meetmete või sanktsioonide raksusastet või rikkumise laadi arvestades olla materiaalselt kriminaalõiguslikud meetmed.¹⁵⁰ Euroopa Liidu ja liikmesriikide siseriiklike kohtute pädevuse jaotuse järgi on menetluse või meetme kriminaalõigusliku laadi hindamise kohustus siiski liikmesriigi kohtutel, aga Euroopa Kohus võib eelotsustustaotlust lahendades teha siiski täpsustusi ja anda suuniseid, mille eesmärk on juhendada liikmesriigi kohut tema otsuse tegemisel.¹⁵¹

Euroopa Kohus ja Euroopa Inimõiguste Kohus on mõlemad seisukohal, et kriminaalkaristuseks kvalifitseerimist ei muuda asjaolu, et lisaks meetme karistuslikule eesmärgile on sellel ka ennetav eesmärk. Kriminaalkaristuste olemusest endast tuleneb, et nende eesmärk on nii õigusvastaste tegude eest karistamine kui ka selliste tegude ennetamine. Meede, millega üksnes heastatakse asjaomase süüteo tekitatud kahju, ei ole aga Euroopa

¹⁴⁷ EIKo 24.02.1994, 12547/86, *Bendenoun vs. France*, p 47; Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, lk 12.

¹⁴⁸ EKo 05.06.2012, C-489/10, *Lukasz Marcin Bonda*, p 37; EKo 23.12.2009, C-45/08, *Spector Photo Group NV, Chris Van Raemdonck vs. Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen (CBFA)*, p 42.

¹⁴⁹ Vt nt EKo 20.03.2018, C-524/15, *Luca Menci vs. Procura della Repubblica*, p 26; EKo 05.06.2012, C-489/10, *Lukasz Marcin Bonda*, p 37; EKo 26.02.2013, C-617/10, *Åklagaren vs. Åkerberg Fransson*, p 35.

¹⁵⁰ EKo 23.12.2009, C-45/08, *Spector Photo Group NV, Chris Van Raemdonck vs. Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen (CBFA)*, p 42;

¹⁵¹ EKo 05.06.2014, C-146/14, *Garlsson Real Estate SA, Stefano Ricucci, Magiste International SA vs. Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob)*, p 79; EKo 04.07.2000, C-424/97, *Salomone Haim vs. Kassenzahnärztliche Vereinigung Nordrhein*, p 58; EKo 04.06.2009, C-22/08 ja C-23/08, *Athanasios Vatsouras, Josif Koupatantze vs. Arbeitsgemeinschaft (ARGE) Nürnberg 900*, p 23.

Kohtu hinnangul kriminaalõiguslik.¹⁵² Kui aga liikmesriik on kehtestanud rikkumise puhul kohaldatavaks meetmeks rahatrahvid, mis ületavad rikkumisega saadud tulu või kasu, täidavad sellised rahatrahvid karistuslikku eesmärki.¹⁵³

2.4. Vaheteo olulisus

Vahetegu kriminaalõiguslike ja haldusõiguslike meetmete vahel on oluline seetõttu, et sõltuvalt menetlusest erinevad ka menetluslikud garantiid. Kriminaalmenetluses kehtivad süüdistatavale täiendavad õigused, tulenevalt võimalike karistuste raskusest. Materiaalse vaheteo eesmärk nii EIÕK kui Euroopa Kohtus on olnud see, et riik ei kehtestaks formaalselt haldusõiguslikke meetmeid, mis on materiaalselt siiski kriminaalõiguslikud, et jätta isikud ilma kriminaalmenetluses sätestatud menetluslikest garantiidest.

Euroopa inimõiguste konventsioon, Euroopa Liidu põhiõiguse hartat (edaspidi harta) ja Eesti Vabariigi põhiseadust (edaspidi põhiseadus) sätestavad järgnevad garantiid kuriteos süüdistatavale isikule.

Kuriteos süüdistatavat peetakse süütuks seni, kuni tema süü ei ole seaduse kohaselt tõendatud ehk süütuse presumptsioon (konventsiooni art 6 lg 2, harta art 48, põhiseadus § 22 lg 1). Euroopa Liidu õigusaktides ei ole süü enamasti n-ö halduskaristuse kui haldusõigusliku meetme kohaldamise eelduseks ega kriteeriumiks.¹⁵⁴ Euroopa Liidu õigus on suuremalt jaolt haldusõigus, milles kehtib kõrge vastutuse standard, mis tähendab, et üldjuhul piisab sellest, kui avalik-õiguslik institutsioon või asutus tõendab, et rikkumine on aset leidnud ning rikkumise pani toime vastav isik. Isiku süüd ei ole vaja tõendada ehk erinevalt kriminaalõiguslikest meetmetest, ei kehti süütuse presumptsioon ning isiku suhtes võib kohaldada haldusõiguslikke meetmeid, sõltumata süüst. Selles protsessi võivad need institutsioonid või asutused kasutada informatsiooni, mis nad on kogunud seoses isiku

¹⁵² EKo 20.03.2018, C-537/16, *Garlsson Real Estate SA, Stefano Ricucci, Magiste International SA vs. Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob)*, p 33; EK 12.09.2017, C-537/16, *Garlsson Real Estate SA, Stefano Ricucci, Magiste International SA vs. Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob)*, kohtujurist M. C. Sánchez-Bordona ettepanek, p 64; EKo 20.03.2018, C-524/15, *Luca Menci vs. Procura della Repubblica*, p 31.

¹⁵³ EKo 20.03.2018, C-596/16 ja C-597/16, *Enzo di Puma vs. Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob)* ja *Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob) vs. Antonio Zecca*, p 38.

¹⁵⁴ S. Põllumäe, lk 8.

kaasaaitamiskohustusega.¹⁵⁵ Euroopa kohus on asunud seisukohale, et süü printsiip (*nulla poena sine culpa*) ei kuulu kohaldamisele materiaalselt haldusõiguslike meetmete puhul.¹⁵⁶

Süüdistataval on õigus saada viivitamata talle arusaadavas keeles üksikasjalikku teavet tema vastu esitatud süüdistuse iseloomust ja alustest (konventsiooni art 6 lg 3 p a). Saada piisavalt aega ja võimalusi enda kaitse ettevalmistamiseks (konventsiooni art 6 lg 3 p b). Kaitsta end ise või enda valitud kaitsja abil või saada tasuta õigusabi juhul, kui see on õigusemõistmise huvides vajalik ja süüdistataval ei ole piisavalt vahendeid õigusabi eest tasumiseks (konventsiooni art 6 lg 3 p c). Harta artikli 47 lõike 3 kohaselt antakse isikule, kellel puuduvad piisavad vahendid, tasuta õigusabi sellises ulatuses, mis tagab talle võimaluse kohtusse pöörduda. Kasutada tasuta tõlgi abi, kui ta ei mõista või ei räägi kohtus kasutatavat keelt (konventsiooni art 6 lg 3 p e). Kriminaalmenetluses on süüdistataval õigus küsitleda end ise või lasta küsitleda tema vastu ütlusi andma kutsutud tunnistajaid, lasta omalt poolt kohale kutsuda tunnistajaid ja neid küsitleda tema vastu ütlusi andvate tunnistajatega võrdsetel tingimustel (konventsiooni art 6 lg 3 p d).

Kedagi ei tohi süüdi tunnistada kuriteos (tegu või tegevusetus), mis teo toimepanemise ajal kehtinud riigisisese või rahvusvahelise õiguse järgi ei olnud kuritegu. Samuti ei või kohaldada raskemat karistust kui kuriteo toimepanemise ajal ettenähtu (konventsiooni art 7 lg 1). Harta artiklis 49 lg 1 on sätestatud seaduse tagasiulatuva mõju keeld, kui see raskendab süüdistatava karistust või kui süüdistatava tegu ei olnud toime panemise ajal kuritegu. Hartas on veel eraldi välja toodud, et kui pärast kuriteo toimepanemist nähakse seadusega ette kergem karistus, kohaldatakse seda karistust.

Harta artiklis 50 on sätestatud ka mitmekordse kohtumõistmise ja karistamise keeld (*ne bis in idem* põhimõte) kuriteo eest, milles ta on liidu territooriumil seaduse järgi juba lõplikult õigeks või süüdi mõistetud, nagu ka põhiseaduse §-s 23 lg 1 ja 2. Konventsioonis ei ole seda õigust nimetatud, kuid see on sätestatud inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokollis nr 7¹⁵⁷ artiklis 4, kuigi erinevalt hartast piirab konventsioon topelt karistamise sama riigi jurisdiktsiooni alusel. Harta artikli 50 ehk mitmekordse karistamise keelu mõttes on haldus- ja kriminaalõiguslike menetluste ning meetmete vahetegu eriti oluline. Kui Euroopa Liidu õigusakti tekstist tuleb liikmesriigile kohustus teatud rikkumiste korral ette näha

¹⁵⁵ A. de Moor-van Vugt, lk 17.

¹⁵⁶ EKo 11.07.2002, C-210/00, *Käseri Champignon Hofmeister GmbH & Co. KG, Hauptzollamt Hamburg-Jonas*, p 44.

¹⁵⁷ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokollid. – RT II 2010, 14, 55.

kohaldatavad meetmed (*penalties*), siis on liikmesriigil õigus selleks ette näha nii kriminaalmeetmeid (*criminal penalty*) kui ka haldusmeetmeid (*administrative penalty*) või hoopiski kombinatsioone neist.¹⁵⁸ Euroopa Kohus on välja toonud, et harta artikliga 50 ei ole vastuolus olukord, kus liikmesriik näeb rikkumistega seonduva samadel tehiooludel põhineva teokoosseisu jaoks ette kombineeritud karistuse haldusõiguslikust meetmest ja kriminaalkaristusest. Kui aga siseriiklikult kohaldatav haldusõiguslik meede on materiaalselt kriminaalõiguslik ning nn haldusõiguslik meede on juba jõustunud, on harta artikliga 50 vastuolus algetada sama isiku suhtes samadel tehiooludel kriminaalmenetlus. *Ne bis in idem* põhimõtte harta artiklis 50 keelab sama teo ja sama isiku suhtes kumuleerida nii menetlusi kui ka karistusi, mis on kriminaalõiguslikku laadi.¹⁵⁹

Põhiseaduse § 22 lg 3 sätestab ka enese mittesüüstamise privileegi ehk kedagi ei tohi sundida tunnistama iseenda või oma lähedaste vastu. Kuigi konventsiooni artiklis 6 ei ole vastavat õigust eraldi välja toodud, on siiski tegemist üldiselt tunnustatud rahvusvahelise õiguse põhimõttega, mis kuulub artiklis 6 sätestatud õiglase kohtupidamise juurde.¹⁶⁰ Nagu eelnevalt süütuse presumptsiooni juures mainitud on Euroopa Liidu haldusõigusele iseloomulik isikute kaasaaitamiskohustus. See väljendub näiteks kohustuses taluda liidu õiguse kohaselt läbi viidavaid inspeksioone ning uurimisi, vajaduse korral teatavate dokumentide esitamist jne. Euroopa Liidu õiguses sätestatud kaasaaitamiskohustus kandub tihti üle ka siseriiklikkusse õigusesse. Siiski tuleb tähelepanelikult jälgida, et kaasaaitamiskohustus ei kanduks üle sellistesse meetmetesse või menetlustesse, mis on materiaalselt kriminaalõiguslikud ning toovad kaasa enese mittesüüstamise privileegi rikkumise. Kaasaaitamiskohustus lõppeb, kui avalik-õiguslikud institutsioonid või asutused esitavad küsimusi, et kindlaks teha, kas Euroopa Liidu õiguse rikkumine on aset leidnud. Sellisel juhul rakendub enese mittesüüstamise privileegi ning isik ei ole kohustatud vastama. Siiski tuleb kaasaaitamiskohustuse täitmiseks vastata faktilistele küsimustele ning esitada nõutavaid

¹⁵⁸ Vt nt EKo 26.02.2013, C-617/10, *Åklagaren vs. Hans Åkerberg Fransson*, p 34; EKo 21.09.1989, C-68/88, *Commission of the European Communities vs. Hellenic Republic*, p 23; EKo 07.12.2000, C-213/99, *José Teodoro de Andrade vs. Director da Alfândega de Leixões*, p 19; EKo 16.10.2003, C-91/02, *Hannl Hofstetter Internationale Spedition GmbH vs. Finanzlandesdirektion für Wien, Niederösterreich und Burgenland*, p 18; EKo 26.09.2018, C-137/17, *Van Gennip BVBA, Antonius Johannes Maria ten Velde, Original BVBA, Antonius Cornelius Ignatius Maria van der Schoot*, p 96.

¹⁵⁹ EKo 20.03.2018, C-537/16, *Garlsson Real Estate SA, Stefano Ricucci, Magiste International SA vs. Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob)*, p 27; EKo 26.02.2013, C-617/10, *Åklagaren vs. Hans Åkerberg Fransson*, p 33, 34; EKo 26.10.2017, C-534/16, *Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky vs. BB construct s.r.o.*, p 31; EKo 20.03.2018, C-524/15, *Luca Menci vs. Procura della Repubblica*, p 25.

¹⁶⁰ EIKo 17.12.1996, 19187/91, *Saunders vs. United Kingdom*, p 60; EIKo 25.02.1993, 10828/84, *Funke vs. France*, p 44; EIKo 29.06.2007, 15809/02, 25624/02, *O'Halloran and Francis vs. The United Kingdom*, p 45; EIKo 08.02.1996, 18731/91, *John Murray vs. The United Kingdom*, p 45; EIKo 10.03.2009, 4378/02, *Bykov vs. Russia*, p 92; Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, lk 36.

dokumente, isegi kui sellist informatsiooni on võimalik kasutada liidu õiguse rikkumise tuvastamiseks.¹⁶¹

Euroopa Liidu õigus ei reguleeri EIÕK ja liikmesriikide õiguskordade vahelist suhet ega reguleeri sellist olukorda, kus konventsiooniga tagatud õigused ja siseriiklik õigusnorm on omavahel vastuolus, kuna Euroopa Liit ei ole veel EIÕKga ühinenud, vaatamata Lissaboni lepingu artiklile 6 lg 2 ning Euroopa Liidu lepingu¹⁶² artiklile 6 lg 3.¹⁶³ Kui aga esineb siseriiklike õigusnormide ja hartaga tagatud õiguste vaheline vastuolu, siis on liikmesriigi kohtul, kes oma pädevuse piires kohaldab Euroopa Liidu õigusnorme, kohustus tagada nende normide täielik õigusmõju, jättes vajadusel omal algatusel kohaldamata mistahes siseriikliku õigusakti säte, mis on vastuolus liidu õigusega, ning igasugune seadusandlik, haldus- ja kohtupraktika, mis võiks kahjustada liidu õiguse toimet sellega, et ei anna siseriiklikule kohtule volitusi teha liidu õiguse kohaldamiseks kõik vajalik.¹⁶⁴

Ülalpool nimetatud põhiseaduse, Euroopa Liidu põhisõiguste harta ning inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis sätestatud garantiid ja õigused kohalduvad siis, kui avaliku võimu kandja kohaldab isikule mõne tema poolt toimepandud teo eest meedet, mis on materiaalselt tõlgendatav kriminaalõigusliku meetmena (karistusena), sõltumata sellest, kas Eesti siseriikliku õiguse järgi on tegemist karistusõigusliku meetmega.¹⁶⁵ Engeli kriteerium ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika ei keela iseenesest sisuliselt kriminaalõiguslike, ent sellisena mitte tähistatud meetmete kasutamist riigisisiseses õiguses. Siiski peab riik järgima, et kui meede on sisult karistuslik, kuid siseriiklikult formaalselt haldusõiguslik, tuleb isikule tagada menetluslikud lisagarantiid.¹⁶⁶

¹⁶¹ A. de Moor-van Vugt, lk 22; EKo 18.10.1989, C-374/87, *Orkem vs. komisjon*, p 34.

¹⁶² Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid.

¹⁶³ EKo 05.06.2014, C-146/14, *Garlsson Real Estate SA, Stefano Ricucci, Magiste International SA vs. Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob)*, p 24; EKo 26.02.2013, C-617/10, *Åklagaren vs. Hans Åkerberg Fransson*, p 44; EKo 15.02.2016, C-601/15, *J. N. vs. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, p 45.

¹⁶⁴ EKo 26.02.2013, C-617/10, *Åklagaren vs. Hans Åkerberg Fransson*, p 45, 46; EKo 09.03.1978, 106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato vs. Société anonyme Simmenthal*, p 21, 22, 24; EKo 19.11.2009, C-314/08, *Krzysztof Filipiak vs. Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu*, p 81; EKo 22.06.2010, C-188/10 ja C-189/10, *Aziz Melki, Sélim Abdeli*, p 43, 44.

¹⁶⁵ K. Aavik, lk 273.

¹⁶⁶ M. Kairjak, lk 356.

2.5. Haldus- ja karistusõiguslikud meetmed ning nende eristamine Eesti õiguses

Karistus- ja haldusõigus – sh haldussund, väärtegu ja kuritegu – on kehtivas õiguskorras selgelt eristatud ning kuuluvad eri kohtute pädevusse.¹⁶⁷ Halduskohtumenetluse seadustiku (HKMS)¹⁶⁸ § 1 lg 1 ja § 3 ja kohtute seaduse (KS)¹⁶⁹ § 18 lg 1 alusel lahendab haldusasju halduskohus. Eesti õiguses on mõistet haldus määratletud kui kogu riigi tegevust, mis ei ole selgelt ei era- ega karistusõiguslik. Sellest tulenevalt on halduskohtumenetluse seadustiku § 4 lg 2 antud halduskohtule ka universaalpädevus kõigis avalik-õiguslikes vaidlustes, kui seaduses ei ole selleks ette nähtud teist menetluskorda. KS § 9 lg 1 alusel lahendab kriminaal- ja väärteoasju maakohus. Seega ei kuulu väärteod Eestis kehtiva õigussüsteemi kohaselt mitte riigi haldustegevusse, vaid karistusõiguse valdkonda.¹⁷⁰

Haldusõigusesse on koondatud regulatsioon meetmete kohta, mille eesmärgiks on isiku poolt avalikku korda ohustava teo ärahoidmine ehk ohu tõrjumine, toimepandud avaliku korra rikkumise lõpetamine ja käitumise või asja seisundi kehtiva avaliku korra normiga vastavusse viimine ehk korrarikkumise kõrvaldamine. Haldusõiguses lahendab haldusorgan konkreetse üksikjuhtumi isiku taotlusel (nt loa väljastamine) või enda algatusel (nt riiklik järelevalve). Haldusorgani tegevust iseloomustab nõue, et halduse õigusakt ja toiming peab olema kohane, vajalik ning proportsionaalne seatud eesmärgi suhtes (HMS¹⁷¹ § 3 lg 2). See tähendab, et kohaldatakse eesmärgi saavutamiseks sobivaid meetmeid ja nii kaua, kui seda on vaja eesmärgi saavutamiseks ehk rikkumise lõpetamiseks. Kohaldatav meede, mis sekkub isiku õigustesse, peab olema sobiv konkreetse juhtumi lahendamiseks, kahjustades sealjuures isikut kõige vähem. Seega haldusõigusliku meetme eesmärk on, et avalik-õiguslik kohustus saaks täidetud ning kui selle kohustuse täitmine ei ole enam võimalik, siis ei ole isiku suhtes meetmete kasutamine õigustatud. Isik, kelle suhtes haldusõigusliku meedet kasutatakse, saab seetõttu haldussunni kohaldamist ise vältida või lõpetada ettekirjutuse õigeaegse või kiire täitmisega.¹⁷² Haldussund ise kujutab endast asendustäitmise ja sunniraha seaduse (ATSS)¹⁷³ § 1 lg 1 alusel asendustäitmist ja sunniraha. Riigikohus on selgitanud, et kuigi sunniraha määramisega kaasneb kohustatud isiku varaliste õiguste kitsendamine, mis on karistuse sisuliseks tunnuseks, ei ole sunniraha siiski käsitatav karistusena materiaalses mõttes. Sunniraha eesmärgiks on motiveerida ning kallutada kohustatud isikut kindlaks määratud

¹⁶⁷ S. Põllumäe, lk 6.

¹⁶⁸ Halduskohtumenetluse seadustik. – RT I, 13.03.2019, 53.

¹⁶⁹ Kohtute seadus. – RT I, 13.03.2019, 3.

¹⁷⁰ J. Sootak. Karistusõiguse revisjon kuriteo-, väärteo- ja haldusõiguse piirimail. – Juridica IV/2013.

¹⁷¹ Haldusmenetluse seadus. – RT I, 13.03.2019, 55.

¹⁷² S. Põllumäe, lk 6.

¹⁷³ Asendustäitmise ja sunniraha seadus. – RT I, 12.07.2014, 29.

kohustust täitma. Sunniraha rakendades ei tehta kohustatud isikule süüpehinnõttest lähtuvat sotsiaaleetilist etteheidet, vaid sunnitakse isikut teda varaliste kadude tekitamise ähvardusel täitma kindlaksmääratud kohustust.¹⁷⁴ Kui isik on ettekirjutuse täielikult täitnud, ei ole enam sunnirahaga võimalik isiku käitumist suunata.¹⁷⁵ Samuti ei kaasne sunniraha kohaldamisega isiku stigmatiseerimist, mida kinnitab mh ka see, et erinevalt süüteo eest kohaldatavast karistusest (karistusregistri seadus¹⁷⁶ § 6 p 2) ei kanta sunniraha adressaati karistusregistrisse ning seetõttu on sunniraha väärtusneutraalne sunnivahend.¹⁷⁷

Karistusõiguse eesmärk on karistada karistusseadustiku eriosas ja muudes seadustes sätestatud süütegude – kuriteod ja väärteod – toime panemise eest (KarS § 1 lg 1, § 3 lg 2). Kriminaalmenetluse ülesanne on kindlaks teha, kas isik pani toime süüteo, milles teda süüdistatakse. Toime pandud teo eest karistatakse sõltumata sellest, kas isik on viinud oma käitumise vastavusse kehtiva õigusega või mitte. Riigikohus on selgitanud, et karistuse olemus seisneb süüdimõistetud isiku õiguste ja vabaduste kitsendamises läbi tema represseerimise. Karistuse kohaldamise aluseks on isiku süü ja karistuses väljendub ühiskonna sotsiaaleetiline etteheide toimepandud teo pärast. Seega on karistuse olemuslikuks tunnuseks riigi poolt süüdlasele avaldatav sotsiaaleetiline hukkamõist, millega kaasneb samal ajal tema stigmatiseerimine.¹⁷⁸ Kohaldatava karistuse eesmärk on karistada teo toime pannud isikut ning suunata isikut edaspidiselt õiguskuulekalt käituma (eripreventiivne eesmärk). Selleks peab karistus meetmena olema proportsionaalne rikutud õigushüve ja sotsiaalse probleemi lahendamise vajaduse suhtes. Samuti on kriminaalkaristusel ka üldpreventiivne eesmärk mõjutada üldsust laiemalt seadusekuulekalt käituma. Selleks peab kohaldatav karistus olema piisavalt karm, et isegi madala vahelejäämise tõenäosuse korral ei riskiks enamik inimesi sellise karistusega ja loobuks kuriteo toimepanemisest. Erinevalt haldusõiguse sunnivahenditest kohaldatakse karistusõiguslikke meetmeid pärast süüteo toime panemist ning isik ei saa siis enam oma käitumisega vältida enda karistamist, välja arvatud teatud menetluslikud võimalused mõjutada karistuse liiki ja määra.¹⁷⁹

Sarnaselt Euroopa Inimõiguste Kohtu ning Euroopa Kohtuga on Riigikohus karistusõiguslikku karistust sisustanud materiaalselt mitte formaalset ehk meetme, mis on siseriikliku õiguse järgi haldusõiguslik, võib Riigikohus selle kriminaalõiguslikku loomu tõttu

¹⁷⁴ RKÜKo 3-4-1-10-04, p 18.

¹⁷⁵ RKHKo 3-3-1-31-15, p 17.

¹⁷⁶ Karistusregistri seadus. – RT I, 13.03.2019, 76.

¹⁷⁷ RKÜKo 3-2-1-4-13, p 44, 46, 47; RKHKo 3-3-1-31-15, p 17.

¹⁷⁸ RKÜKo 3-4-1-10-04, p 18; RKÜKo 3-2-1-4-13, p 44.

¹⁷⁹ S. Põllumäe, lk 7.

kvalifitseerida karistusõiguslikuks. Samuti on Riigikohus enda lahendites¹⁸⁰ viidanud EIÕKi Engeli lahendile ning kohaldanud nn Engeli kriteeriume¹⁸¹.

Riigikohtu hinnangul peavad põhiseaduslikud garantiid olema tagatud ka nende riiklike sunnivahendite kohaldamisel, mis ei ole formaalses karistusõiguses karistusena sätestatud, kuid mis on materiaalselt käsitatavad karistusena. Selleks, et hinnata, kas tegemist on karistusega materiaalses mõttes, tuleb vaadata, kas õigusrikkumise eest kohaldatav meede on loomu poolest karistuslik, karistusliku eesmärgiga ning ka karistus piisavalt raske. Karistus kujutab enda olemuselt isiku õiguste või vabaduste kitsendamist. Erinevus süüteo eest kohaldatava karistuse ja mittekaristusliku sunnivahendi vahel on isiku süü olemasolu. Mittekaristusliku sunnivahendi kohaldamise aluseks ei ole isiku süü, vaid isikust lähtuv oht.¹⁸² Sarnaselt Euroopa Kohtuga on Riigikohus nn teise Engeli kriteeriumi sisustamisel lähtunud eelkõige meetme karistuslikust eesmärgist.¹⁸³ Siiski on Riigikohus kriminaalõigusliku olemus kindlaks tegemisel võtnud arvesse asjaolu, kas isiku karistamise aluseks olev norm on suunatud määratlemata isikute ringile või teatud isikute grupile, kas meetme määramisel arvestatakse toimepanija süüd, nagu Euroopa Inimõiguste Kohus^{184, 185}.

Seega on terminil „karistus“ kriminaalõiguslik olemus ning karistuslik eesmärk Eesti õiguses. Samuti nähtub Riigikohtu seisukohtadest, et termin „karistus“ on kriminaalõiguslik ka Euroopa Inimõiguste Kohtu ning Euroopa Kohtu praktikast lähtudes. Terminil *penalty* puudub aga Euroopa Liidu õiguses kindlaks määratud kriminaalõiguslik olemus ning karistuslik eesmärk, vaid tulenevalt õigusakti eesmärgist ning liidu õiguse rikkumise raskusest võib tegemist olla hoopis haldusõigusliku meetmega, mille eesmärgiks on motiveerida isikut oma käitumist muutma. Seega ei ole termini *penalty* tõlkimine „karistusena“ õige, kuna tegemist on liigselt kitsendava eestikeelse terminiga, mis piirab ekslikult liikmesriigi diskretsiooni valida sobiv meede, mida kohaldada liidu õiguse rikkumisel, ainult kriminaalõiguslikult. See seab ohtu liidu õiguse ühetaolise kohaldumise.

¹⁸⁰ RKKKo 3-1-1-21-06, p 9.7; RKKKo 3-4-1-1-04, p 19; RKKKo 3-1-1-88-02, p 7.2; RKPJKo 3-4-1-4-01, p 11.

¹⁸¹ RKÜKo 3-4-1-10-04, p 17.

¹⁸² RKÜKo 3-4-1-10-04, p 17, 18.

¹⁸³ Nt RKHKo 3-3-1-17-14, p 15; RKÜKo 3-2-1-4-13, p 44, 47.

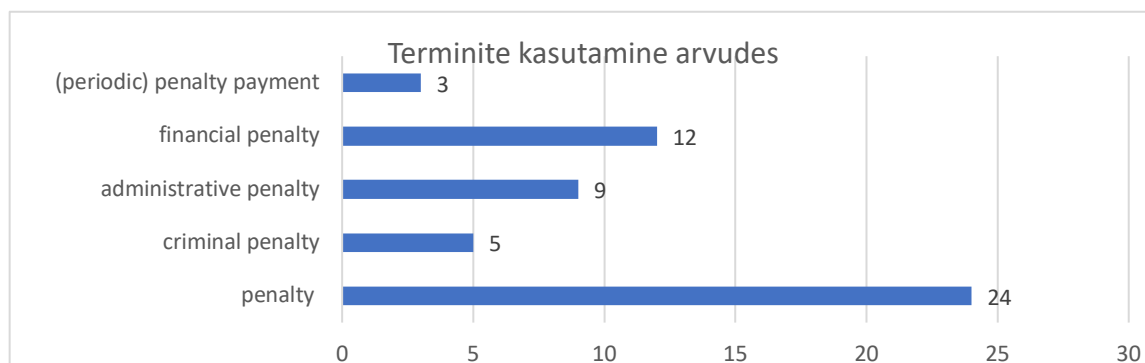
¹⁸⁴ Vt nt EIKo 24.02.1994, 12547/86, *Bendenoun vs. France*, p 47; EIKo 02.09.1998, 4/1998/907/1119, *Lauko vs. Slovakia*, p 58; EIKo 01.02.2005, 61821/00, *Zilibierberg vs. Moldova*, p 32; EIKo 10.06.1996, 19380/92, *Benham vs. The United Kingdom*, p 56.

¹⁸⁵ RKKKo 3-1-1-21-06, p 9.8, 9.9.

3. Kvantitatiivne ning kvalitatiivne analüüs

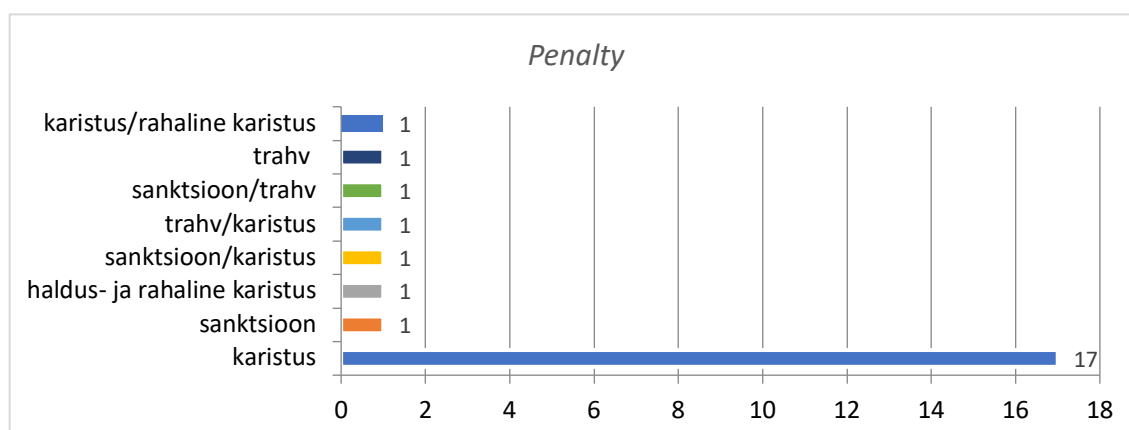
3.1. Kvantitatiivne analüüs

Magistritöö raames uuritavaid 2018. a Euroopa Liidu määruseid oli kokku 28. Nendest 24 määruses oli kasutatud terminit *penalty*, 12 määruses terminit *financial penalty*, 9 määruses terminit *administrative penalty*, 5 määruses terminit *criminal penalty* ning 3 määruses terminit *(periodic) penalty payment*.

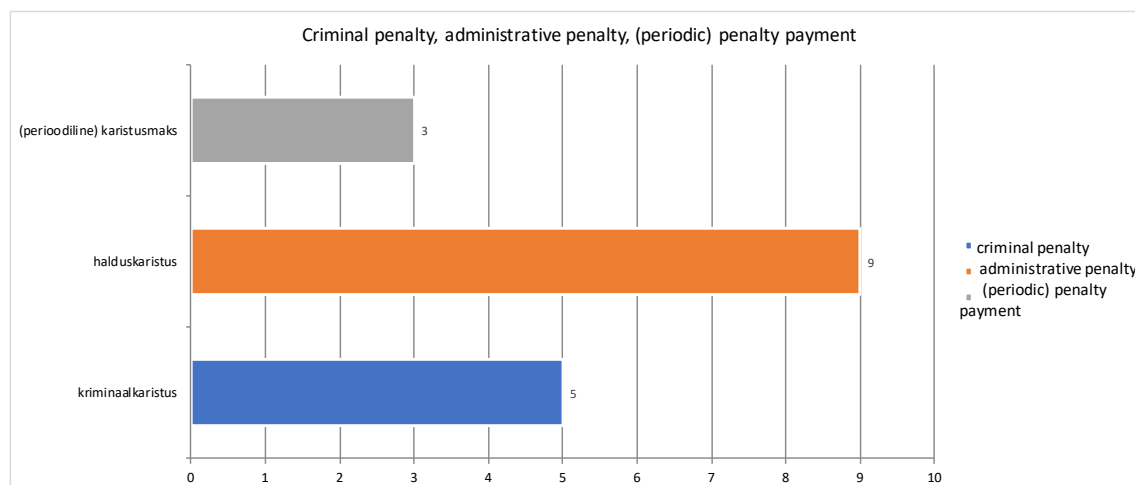
Joonis 1. Uuritavate terminite kasutamine arvudes 2018. aasta Euroopa Liidu määrustes.

Terminit *penalty* tõlgiti eesti keelde 17 korda kui „karistus“, üks kord tõlgiti terminit ka kui „trahv“, „sanktsioon“ ning „haldus- ja rahaline karistus“. Neljas määruses oli terminit ühe õigusakti piires tõlgitud erinevalt, ehk õigusakti siseselt valitses terminoloogiline ebaühtsus. Ühes määruses oli terminit tõlgitud kord „sanktsiooni“ ning kord „karistusena“; teises „trahvi“ ning „karistusena“; kolmandas „karistuse“ ning „rahalse karistusena“; neljandas „sanktsiooni“ ja „trahvina“. Seega valitseb terminoloogiline ebaühtsus termini *penalty* eesti keelde tõlkimisel.

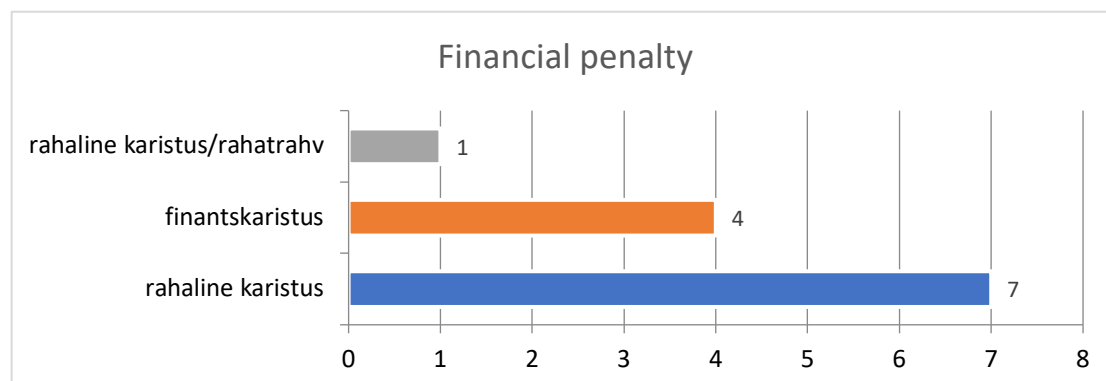
Joonis 2. Termin *penalty* tõlkimine eesti keelde 2018. aasta Euroopa Liidu määrustes.

Terminit *criminal penalty* tõlgiti kõikides uuritud määrustes kui „kriminaalkaristus“. Samuti oli ühtne termini *administrative penalty* tõlkimine kui „halduskaristus“ ning termini *(periodic) penalty payment* tõlkimine kui „(perioodiline) karistusmaks“.

Joonis 3. Terminite *criminal penalty*, *administrative penalty* ja *(periodic) penalty payment* tõlkimine eesti keelde 2018. aasta Euroopa Liidu määrustes.

Terminit *financial penalty* tõlgiti 7 korda kui „rahaline karistus“ ning 4 korda kui „finantskaristus“. Ühes määruses valitses terminoloogiline ebaühtsus ühe õigusakti siseselt, kui termini tõlgitud üks kord kui „rahaline karistus“ ning teine kord kui „rahatrahv“. Seega ka termini *financial penalty* eesti keelde tõlkimisel valitseb terminoloogiline ebaühtsus.

Joonis 4. Termin *financial penalty* tõlkimine eesti keelde 2018. aasta Euroopa Liidu määrustes.

Termini *penalty* tõlkimisel eesti keelde valitseb suurem terminoloogiline ebaühtsus. Termin *penalty* spetsiifilisemate tuletiste, liitterminite – *criminal penalty*, *administrative penalty*, *financial penalty* ning *(periodic) penalty payment* – puhul, aga sellist ebaühtsust ei valitse, vaid *penalty* osa terminist on ühtlaselt tõlgitud kui karistus.

3.2. Kvalitatiivne analüüs

3.2.1. Terminit *penalty* sisaldavad määrused

Käesolevas on alapeatükis analüüsitud 2018. aasta Euroopa Liidu määrusi, milles on kasutatud terminit *penalty* ilma adjektiivse täpsustava täiendita, mida on kokku üksteist, ning kus uuritavat terminit on eelkõige kasutatud kontekstis, et liikmesriigil on kohustus kehtestada konkreetse määruse rikkumiste jaoks vastavad meetmed, tagada nende rakendamine ning jälgida, et kehtestatud meetmed oleks tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

Määruses 2018/644¹⁸⁶ postipakkide piiriülese kättetoimetamise teenuste kohta on kasutatud terminit *penalty* kui „karistus“.

Sisuliselt paneb määrus postipakkide kättetoimetamise teenuse osutajale artikliga 4 teabe esitamise kohustuse ning artikliga 5 tariifidest teavitamise kohustuse asukohaliikmesriigi reguleerivale asutusele, et tagada teenuse tariifide läbipaistvus ja kohasus. Esitatud andmete põhjal hindab riiklik reguleeriv asutus objektiivselt, kas tariifide suurus on õigustatud, et tegemist poleks põhjendamatult kõrgete tariifidega artikli 6 alusel.

Uuritava määruse põhjenduspunktis 35 ja artiklis 8 lg 1 on öeldud, et liikmesriigid peavad kehtestama käesoleva määruse rikkumise korral kohaldatavad karistusnormid (*rules on penalties*) ja tagama nende rakendamise ning need karistused (*penalties*) peaksid olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

Tulenevalt termini *penalty* kasutamisest on jäetud liikmesriigile õigus ise otsustada, millised sobivad meetmed rikkumiste puhuks tuleks kehtestada. Arvestades määrusega teenuseosutajale peale pandud kohustusi, teavitamiskohustus, võib pidada siiski proportsionaalseteks meetmeteks haldusõiguslikke meetmeid. Euroopa Liidu seadusandja eesmärgiks on tagada, et teenuseosutajad sellise teabe asukohaliikmesriigi reguleerivale asutusele esitaks, et viia ellu õigusakti eesmärk – tagada postipakkide piiriülese kättetoimetamise teenuse kvaliteedistandardite ühtlustamine ja parandamine liikmesriikides (p 6). Kui teenuseosutaja on enda kohustuse täitnud ei ole põhjust meetme kohaldamist enam jätkata. Seega määrusega sätestatud kohustuse sisust tulenevalt ei saa asuda seisukohale, et

¹⁸⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu (EL) 2018/644, 18. aprill 2018, postipakkide piiriülese kättetoimetamise teenuste kohta (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L112, 02.05.2018, lk 19 – 28.

määruse eesmärgiga oleks proportsionaalne kehtestada rikkumise puhuks kriminaalõiguslikud meetmed. Samuti ei sisalda määrust ühtegi viidet sellele, et rikkumine peaks olema tahtlik või teadlik, ehk puudub viide süü olemasolu vajalikkusele. Määrusega soovitakse saavutada olukord, kus tarbijatele oleks tagatud juurdepääs informatsioonile, et tarbijatel oleks võimalik erinevate teenusepakkujate teenuseid võrrelda.

Määruses 2018/858¹⁸⁷ mootorsõidukite ja mootorsõidukite haagiste ning nende jaoks ette nähtud süsteemide, osade ja eraldi seadmestike tüübikinnituse ja turujärelevalve kohta on kasutatud uuritavat terminit *penalty* kui „karistus“.

Määrusega sätestatakse uute sõidukite, süsteemide, osade ja eraldi seadmestike tüübikinnituse ja turule laskmise ning üksiksõiduki tüübikinnitusega seotud haldusnormid ja tehnilised nõuded ning sõidukite oluliste süsteemide nõuetekohast toimimist tõsiselt ohustada võivate tarvikute ja lisaseadmete turule laskmist ja kasutuselevõttu käsitlevad normid (art 1 lg 1). Määrus käsitleb erinevaid menetlusi, milles hinnatakse vastavust haldusnormidele ja tehnilistele nõuetele. Lisaks sätestatakse ka turujärelevalve nõuded (art 1 lg 2).

Põhjenduspunkti 57 ja artikkel 84 kohaselt peavad liikmesriigid kehtestama karistusnormid (*rules on penalties*), mida kohaldatakse, kui ettevõtjad ja tehnilised teenistused rikuvad uuritavat määrust ja tagama nende karistusnormide rakendamise. Need karistused (*penalties*) peaksid olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Karistused peaks eelkõige olema vastavuses nõuetele mittevastavuse raskusastmega ning asjaomase liikmesriigi turul kättesaadavaks tehtud nõuetele mittevastavate sõidukite, süsteemide, osade või eraldi seadmestike arvuga.

Kuigi määruses on jäetud liikmesriigile õigus valida ise, millised on sobivad meetmed, siis vaadates määrust, võib pidada sõltuvalt rikkumise raskusest proportsionaalseks nii haldusõiguslikke kui ka kriminaalõiguslikke meetmeid. Õigusakti eesmärgiks on tagada, et sõidukid, osad ja süsteemid vastaksid kehtestatud haldusnormidele ja tehnilistele nõuetele ning et rikkumise korral viiks ettevõtjad ja tehnilised teenistused sõidukid, osad ja süsteemid kehtestatud nõuetega kooskõlla, et tagada turvalisuse ja tervishoiu ning keskkonnakaitse kõrge tase (p 5). Seega võib eelkõige pidada proportsionaalseteks meetmeteks

¹⁸⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/858, 30. mai 2018, mootorsõidukite ja mootorsõidukite haagiste ning nende jaoks ette nähtud süsteemide, osade ja eraldi seadmestike tüübikinnituse ja turujärelevalve kohta, ning millega muudetakse määruseid (EÜ) nr 715/2007 ja (EÜ) nr 595/2009 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2007/46/EÜ (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 151, 14.06.2018, lk 1 – 218.

haldusõiguslikke meetmeid, et suunata ettevõtjaid ja tehnilisi teenistusi nõudeid järgima. Vaadates artiklis 84 lg 2 sätestatud rikkumiste raskust, mille suhtes liikmesriik on kohustatud rikkumise korral teatavaid meetmeid rakendama (nn miinimumnõuded), nagu valeandmete esitamine, tulemuste võltsimine, võib siiski pidada teatud rikkumiste puhul proportsionaalseks tagajärjeks kriminaalõiguslike meetmete kasutusele võttu siseriiklikus õiguses, olgu nendeks siis väärteod või kuriteod, arvestades, et sellised rikkumised seavad tõsiselt ohtu üldsuse turvalisuse, tervise ning ka keskkonna. Selliste rikkumiste puhul on õigustatud meetme kohaldamine, mille eesmärk on karistav, et tagada tõhususe, proportsionaalsuse ja hoiatavuse põhimõtete järgimine. Määruses puuduvad siiski viited sellele, et rikkumine, milles eest karistused määratakse, peaks olema tahtlik või teadlik.

Määruses 2018/1672¹⁸⁸, mis käsitleb liitu toodava või liidust välja viidava sularaha kontrolli, on kasutatud terminit *penalty* kui „karistus“. Määruse kohaselt ebaseadusliku tulu tagasitoomine majandusse ja raha kõrvaletoomimine ebaseadusliku tegevuse rahastamiseks tekitavad moonutusi ja ebasoodsaid konkurentsitingimusi õiguskuulelikele kodanikele ja ettevõtjatele, ohustades seega siseturu toimimist. Lisaks soosib see kuritegelikku tegevust ja terrorismi, mis ohustavad liidu kodanike turvalisust (p 2). Määrusega kehtestatakse süsteem liitu toodava või liidust välja viidava sularaha kontrollimiseks (art 1). Tegemist on ühe meetmega, mis peaks tõkestama rahapesu ja terrorismi rahastamist (p 9).

Artikkel 14 ja põhjenduspunkti 35 kohaselt kehtestab iga liikmesriik karistused (*penalties*) artiklis 3 sätestatud saatjaga sularaha deklareerimise kohustuse ja artiklis 4 sätestatud saatjata sularaha avalikustamise kohustuse täitmata jätmise eest. Need karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Kõnealuseid karistusi tuleks kohaldada üksnes käesolevates määruses ette nähtud deklaratsiooni esitamise või sularaha olemasolu avalikustamise kohustuse täitmata jätmise eest ning nende määramisel ei peaks arvesse võtma asjaomase sularahaga seotud võimalikku kuritegelikku tegevust, mille suhtes võib olla vaja alustada täiendavat uurimist ja kohaldada meetmeid, mis ei kuulu käesoleva määruse kohaldamisalasse. Kuritegelik tegevus on artikkel 2 lg 1 p j kohaselt tegevus, mis on loetletud direktiivi (EL) 2015/849¹⁸⁹ artikli 3 p-s 4. Selle kohaselt on kuritegelik tegevus igasugune

¹⁸⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1672, 23. oktoober 2018, mis käsitleb liitu toodava või liidust välja viidava sularaha kontrolli ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1889/2005. – ELT L 284, 12.11.2018, lk 6 – 21.

¹⁸⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20. mai 2015, mis käsitleb finantsüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ (EMPs kohaldatav tekst. – ELT L 141, 05.06.2015, lk 73 – 117.

osavõtt raskete kuritegude toimepanemisest, nagu nt korruptsioon, maksukuriteod, mis on seotud otsuste või kaudsete maksudega. Kõnealused karistused peaksid olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad ning ei tohiks minna kaugemale, kui on vaja nõuete täitmisele kaasa aitamiseks (p 35).

Arvestades põhjenduspunkti 35 sisu, et tegemist ei tohiks olla kriminaalõiguslike karistustega, kuna need meetmed ei kuulu uuritava määruse kohaldamisalasse ning meetmed peavad kaasa aitama nõuete täitmisele, võib pidada proportsionaalseks eelkõige haldusõiguslikke meetmeid. Määruses puuduvad viited sellele, et rikkumine, milles eest karistused määratakse, peaks olema tahtlik või teadlik.

Määruses 2019/4¹⁹⁰, mis käsitleb ravimsööda tootmist, turuleviimist ja kasutamist, on tõlgitud *penalty* kui „karistus“. Määruse eesmärkideks on tagada inimeste ja loomade tervise kõrgetasemeline kaitse, anda kasutajatele nõuetekohast teavet ning tugevdada siseturu tõhusat toimimist (p 37). Määruste kohaldatakse artikli 1 lg 1 kohaselt ravimsööda ja vahetoodete tootmisele, ladustamisele, transportimisele, turuleviimisele, kasutamisele ja eksportimisele.

Põhjenduspunkti 35 ja artikkel 22 lg 1 kohaselt peavad liikmesriigid kehtestama määruse rikkumise korral kohaldatavad karistusnormid (*rules on penalties*) ning võtma kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Karistused peaksid olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

Kuna määruses reguleerib väga erinevaid rikkumisi, mis võivad olla väga erinevate raskuste ning tagajärgedega, on selge, et proportsionaalsuse põhimõtte järgimiseks võib olla vaja liikmesriigil kehtestada nii haldusõiguslikke kui ka kriminaalõiguslikke meetmeid. Nt artikli 11 lg-s 1 kehtestatud ravimsööda reklaami keelu nõude rikkumise puhul oleks proportsionaalne kohaldada haldusõiguslikke meetmeid, et lõpetada rikkumine, aga artikli 5 lg 1 sätestatud ravimsööda koostise nõudeid rikkudes, mis ohustab inimeste, loomade ja keskkonna turvalisust, oleks juba proportsionaalne rikkumist käsitleda kui väärtegu, kuna sellisel juhul kuulub meetme juurde juba karistuslik eesmärk. Määruses puuduvad viited sellele, et rikkumine peaks olema tahtlik või teadlik.

¹⁹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/4, 11. detsember 2018, mis käsitleb ravimsööda tootmist, turuleviimist ja kasutamist, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 183/2005 ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 90/167/EMÜ (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 4, 07.01.2019, lk 1 – 23.

Järgnevalt on analüüsitud uuritava termini kasutust määruses 2018/1240¹⁹¹, millega luuakse Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteem (ETIAS). Terminit *penalty* on põhjenduste osas tõlgitud kui sanktsioon ning ülejäänud osas kui karistus. Seega valitseb määruses terminoloogiline ebaühtsus.

Artikli 1 ja põhjenduspunkti 9 kohaselt luuakse ETIAS nende kolmandate riikide kodanike jaoks, kellelt ei nõuta välispiiride ületamiseks või lennujaama transiidi eesmärgil viisat, et oleks võimalik hinnata, kas nende viibimine liikmesriikide territooriumil ei kujuta ega hakka kujutama endast julgeolekuohtu, ebaseadusliku sisserände ohtu või suurt epideemiaohtu. Süsteem peaks aitama tõsta julgeoleku taset, tõkestades ebaseaduslikku sisserännet ja kaitsta rahvatervist (p 10).

Artiklis 45 lg 5 ja lg 6, mis reguleerib vedajate juurdepääsu andmetele kontrollimise eesmärgil, ja artiklis 46 lg 2, mis puudutab varumenetlusi, on kasutatud terminit *penalty* kui karistus, mis on tuleneb nõukogu direktiivi 2001/51/EÜ¹⁹² artiklist 4 ning on ette nähtud karistus vedajatele, kui nad veavad kolmandate riikide kodanikke, kellel puudub kehtiv reisirubade. Viidatud direktiivi sättes on kasutatud terminit *penalties* kui karistused. Seega seotud õigusaktides valitseb terminoloogiline ühtsus.

Artiklis 62 on sätestatud, et liikmesriigid kehtestavad uuritava määruse rikkumise korral kohaldatavad karistusnormid (*penalties*) ja võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Need karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Põhjenduspunktis 60 on kirjas sama kohustus, kuid *penalty* on tõlgitud kui sanktsioon. Terminit tõlkimise erisus jääb arusaamatuks, kuna punkti 60 sõnastus on suurem osalt sama, mis artiklis 62, kus termin on tõlgitud kui karistus. Seega võib pidada terminoloogilist ebaühtsust õigusakti piires Euroopa Liidu õigusaktidele kehtestatud nõuete rikkumiseks.¹⁹³

Mis puutub meetmete tõhususe, proportsionaalsuse ning hoiatavuse põhimõtet, võib antud määruses kehtestatud nõuete rikkumise raskust arvestades olla kohane kehtestada nii

¹⁹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1240, 12. september 2018, millega luuakse Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteem (ETIAS) ning muudetakse määrusi (EL) nr 1077/2011, (EL) nr 515/2014, (EL) 2016/399, (EL) 2016/1624 ja (EL) 2017/2226. – ELT L 236, 19.09.2018, lk 1 – 71.

¹⁹² Nõukogu direktiiv 2001/51/EÜ, 28. juuni 2001, millega täiendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikli 26 sätteid. – ELT L 187, 10.07.2001, lk 45 – 46 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 19, kd 4, lk 160 – 161).

¹⁹³ Vt ka käesoleva magistritöö alapeatükki 1.4.

haldusõiguslikke, kui ka kriminaalõiguslikke meetmeid sõltuvalt rikkumise raskusest ning selle tagajärgedest. Proportsionaalsed oleksid haldusõiguslikud meetmed liikmesriigile kehtestatud kohustuste täitmata jätmisel, mille puhul meetmete määrusest tulenevaks eesmärgiks on, et liikmesriik viiks oma tegevuse vastavusse õigusaktiga kehtestatud nõuetele, nt kui artikkel 38 lg 1 kohaselt puudub reisiloa andmise teatest meeldetuletus, et üksnes reisiloa omamine ei anna automaatselt õigust riiki siseneda. Isiku andmekaitset puudutavas (XII ptk) osas võib olla teatud rikkumiste puhul kohane käsitleda rikkumisi kui väärtegusid. Määruses puuduvad viited sellele, et rikkumine peaks olema tahtlik või teadlik.

Määruses 2018/1807¹⁹⁴, mis käsitleb isikustamata andmete Euroopa Liidu vaba liikumise raamistikku, on tõlgitud terminit *penalty* kui „karistus“. Määruse eesmärgiks on tagada ühtsete normide vastuvõtmisega isikustamata andmete vaba liikumine, et kõrvaldada liikmesriikide õigusaktide erinevustest tingitud kaubandustõkked ja konkurentsimoonutused ning takistada uute tõkete ja märkimisväärsete moonutuste teket (p 7).

Artikkel 5 lg 4 kohaselt, kui andmete esitamise kohustust ei täideta, võivad liikmesriigid kooskõlas liidu ja liikmesriigi õigusega kehtestada tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi (*penalties*). Põhjenduspunkti 28 kohaselt ei tohiks määrus võimaldada kasutajatele püüda kõrvale hoida liikmesriigi õiguse kohaldamisest ning seepärast tuleks kohaldada meetmeid (*penalties*) nende kasutajate suhtes, kes takistavad pädevate asutuse juurdepääsu oma andmetele, mis on vajalikud pädevate asutuste ametikohustuste täitmiseks liidu ja liikmesriigi õiguse alusel. Ehk antud määrusega ei ole liikmesriigile pandud kohustust kehtestada rikkumiste puhuks meetmeid, kuigi määruse põhjendavas osas selline kohustus justkui ette nähakse, vaid õigus sellised meetmed liikmesriigi enda diskretsioonotsuse alusel kehtestada. Eelnevast tulenevalt on kohaldavate meetmete eesmärk kasutajaid suunata andmeid esitama ning seetõttu oleks proportsionaalsed haldusõiguslikud meetmed. Määruses puuduvad viited, et rikkumine peaks meetme kohaldamiseks olema tahtlik või teadlik.

Määruses 2018/1001¹⁹⁵, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses olukorraga Maldivi Vabariigis, on kasutatud terminit *penalty* kui „karistus“. Tegemist on nn rahvusvaheliste

¹⁹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1807, 14. november 2018, mis käsitleb isikustamata andmete Euroopa Liidus vaba liikumise raamistikku (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 303, 28.11.2018, lk 59 – 68.

¹⁹⁵ Nõukogu määrus (EL) 2018/1001, 16. juuli 2018, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses olukorraga Maldivi Vabariigis. – ELT L 180, 17.07.2018, lk 1 – 9.

sanktsioonidega, mida Euroopa Liit kehtestab Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 215 alusel.

Määrusega on reageeritud Maldiivi Vabariigis toimuvale situatsioonile, milles on rikutud õigusriigi põhimõtteid, pandud toime raskeid inimõiguste rikkumisi ning kuritarvitamisi (p 1). Määrusega külmutatakse lisas loetletud füüsiliste või juriidiliste isikutele kuuluvad, nende omandis, valduses või kontrolli all olevad rahalised vahendid ja majandusressursid (art 2).

Artikkel 14 lg 1 kohaselt kehtestavad liikmesriigid õigusnormid määruse sätete rikkumise eest kohaldatavate karistuste (*penalties*) kohta ning võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Need karistused peaksid olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Määruse artikkel 8 kohaselt on keelatud teadlikult ja tahtlikult osaleda tegevuses, mille eesmärk või tagajärg on kõrvalehoidumine uuritava määruse artiklis 2 osutatud meetmetest. Rikkumise puhul kohaldatava meetme eesmärgiks on, et rikkumise toime pannud isik lõpetaks rikkumise, et määrusega sätestatud piiravad meetmed omaksid soovitud mõju – survestada Maldiivi Vabariik rahvusvaheliselt tunnustatud õigusriigi ning inimõiguste nõuete rikkumist lõpetama. Seetõttu võib eelkõige proportsionaalsteks meetmeteks pidada haldusõiguslikke meetmeid, kuid teatud juhtudel võib olla õigustatud ka kriminaalõiguslikud meetmed.

Määrus viitab lisas II veebisaidile, mis sisaldab määruse kohaselt teavet pädevate asutuste kohta, milleks Eestis on välisministeeriumi koduleht¹⁹⁶. Välisministeeriumi veebilehel rahvusvaheliste sanktsioonide (piiravad meetmed) kohta on kasutatud, nagu lehe pealkirjast lähtub, termineid sanktsioon või piirav meede. Terminit karistus ei ole kasutatud.

Määruses 2018/1542¹⁹⁷, mis käsitleb keemiarelvade leviku ja kasutamise vastaseid piiravaid meetmeid, on tõlgitud terminit *penalty* kui „karistus“. Määrusega külmutatakse lisas välja toodud isikute, üksuste või asutuse rahalised vahendid ja majandusressursid (art 2). Määruse eesmärgiks on võidelda keemiarelvade leviku ja kasutamise vastu (p 6).

Artikli 14 lg 1 kohaselt kehtestavad liikmesriigid õigusnormid käesoleva määruse sätete rikkumise eest kohaldatavate karistuste (*penalties*) kohta ning võtavad kõik vajalikud

¹⁹⁶ Rahvusvahelised sanktsioonid. Välisministeerium. – Arvutivõrgus: <https://vm.ee/et/tegevused-eesmargid/rahvusvahelised-sanktsioonid> (11.03.2019).

¹⁹⁷ Nõukogu määrus (EL) 2018/1542, 15. oktoober 2018, mis käsitleb keemiarelvade leviku ja kasutamise vastaseid piiravaid meetmeid. – ELT L 259, 16.10.2018, lk 12 – 21.

meetmed nende rakendamise tagamiseks. Ettenähtud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Põhjenduspunktis 11, mis on sisult sama artikliga 14 lg 1, on aga inglise keeles kasutatud termini *penalty* asemel terminit *sanction*, kuid eesti keeles on mõlemal juhul tõlgitud termineid kui karistus. See ilmestab terminoloogilist ebaühtsust inglise keeles terminite *penalty* ja *sanction* kasutuses.

Artikli 8 kohaselt on keelatud teadlikult ja tahtlikult osaleda tegevuses, mille eesmärk või tagajärg on kõrvalehoidmine artiklis 2 osutatud meetmetest. Artikli 9 lg 2 kohaselt füüsilistele või juriidilistele isikutele, üksustele või asutustele ei tulene mingit vastutust, kui nad ei teadnud ja neil ei olnud põhjendatud alust arvata, et nende tegevus võiks olla vastuolus käesolevas määruses sätestatud meetmetega. Seega on määruses on viidatud süü olulisusele rikkumise puhul ning määruse eesmärkidega koosõlas võiks olla proportsionaalne kehtestada kriminaalõiguslikud meetmed, tulenevalt rikkumise raskusest, kas siis väärteo või kuriteona.

Järgmiselt on analüüsitud uuritava termini kasutamist määruses 2018/1999¹⁹⁸, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist. Määruses on kasutatud terminit *penalty* kaks korda, kuid tõlgitud on erinevalt – „trahv“ ja „karistus“.

Analüüsitud määruses pole pandud liikmesriikidele kohustust kehtestada määruse rikkumise puhuks meetmeid, vaid on antud komisjonile pädevus artikli 33 lg 4 p-i b alusel võtta vastu rakendusakte seoses rahastamismehhanismiga, sh sellega seotud rikkumise puhul kohaldatavad meetmed (*penalties*), mis on eesti keeles tõlgitud kui trahvid. Lisas III lg 5 p-s g, mille kohaselt seire ja kontroll peab sisaldama teavet liikmesriikide õiguses sisalduvate karistuste (*penalties*) kohta, mida kohaldatakse eeskirjade mittetäitmise korral, on aga termin *penalty* tõlgitud kui karistus. Silmas peetakse meetmeid, mis liikmesriik peab kehtestama tulenevalt direktiivi 2012/27/EL¹⁹⁹ artiklist 13, milles termin *penalty* on tõlgitud kui karistus.

Terminoloogilist ebaühtsust võib püüda selgitada asjaoluga, et artiklis 33 on tõlgitud *penalty* kui trahv, kuna komisjon kohaldaks rikkumise puhul ikkagi haldusõiguslikke meetmeid, mis

¹⁹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1999, 11. detsember 2018, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (EMP's kohaldatav tekst). – ELT L 328, 21.12.2018, lk 1 – 77.

¹⁹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2012/27/EL, 25. oktoober 2012, milles käsitletakse energiatõhusust, muudetakse direktiive 2009/125/EÜ ja 2010/30/EL ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2004/8/EÜ ja 2006/32/EÜ (EMP's kohaldatav tekst). – ELT L 315, 12.11.2012, lk 1 – 56.

suure tõenäosusega oleksid rahalised kohustused. Komisjonil kui Euroopa Liidu institutsioonil puuduks pädevus ja ka võimalus kohaldada kriminaalõiguslikke karistusi. Samuti võib terminoloogilise ebaühtsuse põhjuseks olla asjaolu, et lisa III on tõlgitud terminid karistusena, kuna on püütud tagada terminoloogiline ühtsus seotud õigusaktiga, kust meetme kehtestamiskohustus üldse liikmesriigile tuleneb.

Järgnevalt on analüüsitud määrust 2018/231²⁰⁰ pensionifondide statistikaaruandluse nõuete kohta. Statistikaaruandluse kohustuse eesmärk on anda Euroopa Keskpangale piisav statistika pensionifondide allsektori finantstegevuse kohta ühtse majandusterritooriumina käsitletavates liikmesriikides, mille rahaühikuks on euro (p 2). Uuritavas määruses lisades on kasutatud kaks korda terminid *penalty*, mis on tõlgitud kui „sanktsioon“ ja „trahv“. Selle määruse puhul ei kasutata terminid *penalty* kui meedet, mida liikmesriik peaks ette nägema ja kohaldama, kui rikutakse määrust.

Uuritavat terminid on mõlemal juhul kasutatud lisa II 1. osas instrumendiliikide kirjeldustes. Lisa II 1. osa lg 2 kohaselt tähtaja puhul osutatakse algsele tähtajale, mis on finantsinstrumendile määratud ja enne mille möödumist ei saa seda instrumenti lunastada või lunastamisega kaasneb teatud sanktsioon (*penalty*). Lisa II 1. osa tabelis A lahtri 1.1 kohaselt on arveldushoiused need hoiused, mida saab kohe nõudmisel üle kanda maksete tegemiseks muudele majandustegevuses osalejatele, kasutades tavalisi maksevahendeid, nt krediitkorraldust ja otsedebiteerimise korraldust või krediit- või deebetkaarti, e-raha ülekannet, tšekki või samalaadseid vahendeid ilma olulise viivituse, piirangute või trahvita (*penalty*). Arvestades, et pensionifondide puhul on tegemist eraõiguslike lepingute isiku ja teenuseosutaja vahel, on õigustatud, et määruses ei ole *penalty* tõlgitud kui karistus. Mõlemal juhul on tegemist olukorraga, kus klient nõuab kohe või enne tähtaega raha välja maksmist ning selle nõudmisega, kas kaasneb mingi lisakuluna rahaline tagajärg või mitte. Eraõiguslikeks suhetest tulenevaid tagajärgi ei saa pidada karistuslikeks. Küll aga jääb segaseks, miks samas osas on tõlgitud terminid kahte moodi, eriti termini *penalty* tõlkimist kui sanktsioon, kuna artiklis 3 lg 3 on terminid *sanction* tõlgitud kui sanktsioon. See viitab asjaolu, et ka eesti keeles ei ole terminite karistus ning sanktsioon tähendusulatused selged.

²⁰⁰ Euroopa Keskpanga määrus (EL) 2018/231, 26. jaanuar 2018, pensionifondide statistikaaruandluse nõuete kohta (EKP/2018/2). – ELT L 45, 17.02.2018, lk 3 – 30.

Määruses 2018/1832²⁰¹, millega parandatakse kergsõidukite heitkoguste tüübikinnituskatseid ja -menetlusi, sh kasutusel olevate sõidukite vastavuskatseid ja tegelikus liikluses tekkivate heitkoguste katseid, ning võetakse kasutusele kütuse- ja elektrienergiakulu jälgimise seadmed, on tõlgitud terminit *penalty* kui „karistus“.

Määruses pole liikmesriigile pandud kohustust kehtestada rikkumise puhul kohaldatavaid meetmeid. Uuritavat terminit on kasutatud määruse lisas VI, milles sätestatud talitluse üldnõuded. Selle punktis 3.1.3. on viidatud määruse nr 715/2007²⁰² artiklis 13 sätestatud karistustele (*penalties*), kui nõuded jäetakse täitmata. Viidatud määruses on *penalties* artikli pealkirjas ja korra artiklis tõlgitud kui trahvid ning ülejäänud kahel korral kui karistused. Seega puudub seotud õigusaktides terminoloogiline ühtsus.

Üheteistkümnest analüüsitud määrusest seitsmes oli liikmesriigile pandud kohustus konkreetse määruse rikkumiste puhuks kehtestada meetmed (*penalties*), mis oleksid tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad, ning tagada nende rakendamine. Ühes uuritavas määruses oli liikmesriigile antud õigus, mitte kohustus, kehtestada tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid meetmeid, kui määrust rikutakse.

Vaadates määruste eesmäärke ei saa aga asuda seisukohale, et liikmesriigi poolt kehtestatud meetmed peaksid olema karistuslikud ehk kriminaalõiguslikud meetmed. Arvestades tõhususe, proportsionaalsuse ning hoiatavuse põhimõtteid, oleks üldiselt kohane ja sobiv kehtestada haldusõiguslikke meetmeid, kuigi teatud juhtudele rikkumise raskust ja selle tagajärgi silmas pidades võib olla proportsionaalne ette näha ka kriminaalõiguslikud meetmed. Sellegi poolest piiraks termini „karistus“ kasutamine termini *penalty* tõlkena põhjendamatult liikmesriikide diskretsioonõigust sobivad meetmed kehtestada.

Eelpool viidatud määrusest ühes oli välja toodud need rikkumised, mille puhuks peab liikmesriik kindlasti meetmed kehtestama. Ehk määruses oli konkreetselt välja toodud nn miinimumnõuded, et tagada liidu õiguse tõhus rakendamine liikmesriikide õigustes.

²⁰¹ Komisjoni määrus (EL) 2018/1832, 5. november 2018, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2007/46/EÜ, komisjoni määrust (EÜ) nr 692/2008 ja komisjoni määrust (EL) 2017/1151, et parandada kergsõidukite heitkoguste tüübikinnituskatseid ja -menetlusi, sealhulgas kasutusel olevate sõidukite vastavuskatseid ja tegelikus liikluses tekkivate heitkoguste katseid, ning võtta kasutusele kütuse- ja elektrienergiakulu jälgimise seadmed (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 301, 27.11.2018, lk 1 – 314.

²⁰² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 715/2007, 20. juuni 2007, mis käsitleb mootorsõidukite tüübikinnitust seoses väikeste sõiduaudode ja kommertsveokite (Euro 5 ja Euro 6) heitmetega ning sõidukite remondi- ja hooldusteabe kättesaadavust (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 171, 29.06.2007, lk 1 – 16.

Ühes määruses oli põhjendavas osas eraldi välja toodud, et antud määruse kohaldamisalasse ei kuulu sellised rikkumised, mis on seotud võimaliku kuritegeliku tegevusega. Tuues selgelt välja määruses põhjendavas osas, et antud määruse eesmärgiks ei ole nimetatud rikkumist „karistada“ kriminaalõiguslikus mõttes, aitab see liikmesriigil kehtestada just sellised meetmed, mis vastavad tõhususe, proportsionaalsuse ja hoiatavuse põhimõtetele.

Kolmes analüüsitud määruses ei pandud liikmesriigile kohustust määruse rikkumise juhtudeks kehtestada meetmeid, vaid anti komisjonile või Euroopa Keskpangale pädevus võtta vastu määruse eesmärkide täitmiseks rakendusakte, mis puudutaks sh asjakohaseid meetmeid (*penalties*).

Eelpool nimetatud määrustes ainult kahes oli välja toodud rikkumise subjektiivne külg. Nimetatud määruste puhul oli määrusest tulenevate rikkumistega tegemist siis, kui tegemist oli teadliku ja tahtliku tegevusega.

Õigusaktisene terminoloogiline ebauhtsus valitses kolmes määruses termini *penalty* tõlkimisel. Lisaks ilmnes ka ühes ingliskeelses määruses terminoloogiline ebauhtsus terminite *penalty* ja *sanction* kasutamises.

3.2.2. Termineid *penalty* ja *criminal penalty* sisaldavad määrused

Järgnevalt on analüüsitud Euroopa Liidu määrusi, milles on kasutatud lisaks terminile *penalty* ka terminit *criminal penalty*. Uuritavates määrustes ei kohustata liikmesriike kehtestama meetmeid liidu õiguse rikkumiseks.

Määruses 2018/1805²⁰³, mis käsitleb arestimis- ja konfiskeerimisotsuste vastastikust tunnustamist, on kasutatud terminit *criminal penalty* kui „kriminaalkaristus“ ja *penalty* kui „karistus“. Artiklis 1 lõikes 1 on määratud määruse reguleerimisesemeks kriminaalasjades läbiviidavate menetluste raames tehtavad arestimis- ja konfiskeerimisotsused. Põhjenduspunktides 2 ja 3 on viidatud Euroopa Liidu õiguslasele koostööle kriminaalasjades ning ühisele võitlusele kuritegevusega. Arvestades kriminaalmenetluse autonoomset tähendust liidu õiguse kontekstis, millele on viidatud ka põhjenduspunktis 13, on tegemist määrusega, mis käsitleb kriminaalõiguslikke meetmeid, sest määruse kohaldamisalast tuleb

²⁰³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1805, 14. november 2018, mis käsitleb arestimis- ja konfiskeerimisotsuste vastastikust tunnustamist. – ELT L 303, 28.11.2018, lk 1 – 38.

artikli 1 lg 4 alusel välja jätta tsiviil- või haldusõiguslikud arestimis- ja konfiskeerimisotsused. Samuti on määruse põhjenduspunktis 18 otseselt viidatud, et Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sisalduvaid olulisi kriminaalmenetluse kaitsemeetmeid tuleb kohaldada uuritava määrusega hõlmatud kriminaalmenetlustes isegi, kui liikmesriigis ei ole konkreetne menetlus formaalselt kriminaalõiguslik. Uuritava määrusega ei ole liikmesriigile pandud kohustust kehtestada liidu õiguse rikkumise puhul kohaldatavad meetmed.

Terminit *criminal penalty*, tõlgitud kui kriminaalkaristus, on kasutatud põhjenduspunktis 20, et kindlaks teha topelkaristatavus.

Terminit *penalty*, tõlgitud kui „karistus“, on kasutatud artiklis 2 lg 2 konfiskeerimisotsuse definitsioonis, olles lõplik karistus või meede, mille kohus on määranud kuriteoga seotud menetluses ning mille tulemusena võetakse füüsiliselt või juriidiliselt isikult lõplikult ära vara. Kuigi kasutatud on termin *penalty*, siis tulenevalt sätte sisust on seadusandja siin silmas pidanud kriminaalõiguslikku tagajärge. Seega võib antud juhul pidada sellist terminikasutust termini lühendamiseks, sest on selge, et antud õigusakti kontekstis ei saa olla tegemist *penalty*’ga haldusõiguse mõttes, vaid konfiskeerimismenetlusega kriminaalmenetluse raames. Õigusakti konteksti silmas pidades oleks ilmselt üldse kohane määruses kasutada termini *penalty* asemel terminit *criminal penalty*, kuna sellisel juhul ei tekiks täiendava tõlgendamise vajadust termini *penalty* ebamäärasest tähendusväljast tulenevalt.

Määruses 2018/1725²⁰⁴, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, on kasutatud terminit *penalty* kui „karistus“ ning terminit *criminal penalty* kui „kriminaalkaristus“. Põhjenduspunkti 5 kohaselt toetub määrus samadele põhimõtetele kui isikuandmete kaitse üldmäärus 2016/679²⁰⁵. Uuritav määrus reguleerib artikkel 1 alusel füüsiliste isikute isikuandmete töötlemist liidu institutsioonides, organites ja asutustes.

Uuritava määrusega ei ole liikmesriigile pandud kohustust kehtestada meetmeid käesoleva määruse rikkumiste jaoks, vaid määruse VIII peatükis on ette nähtud vastavad tagajärjed ja

²⁰⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1725, 23. oktoober 2018, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 295, 21.11.2018, lk 39 – 98.

²⁰⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus)(EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 119, 04.05.2016, lk 1 – 88.

meetmed, mida näiteks Euroopa Andmekaitseinspektor võib määrata liidu institutsioonidele või asutustele. Kuna määruses reguleerib isikuandmete kasutamist liidu institutsioonides ning asutustes on Euroopa Liidu pädevusest tulenev, et määruse rikkumise puhul otsustab sobivad meetmed liidu asutus või institutsioon, kelleks on antud valdkonnas Euroopa Andmekaitseinspektor. Siiski võib pidada eksitavaks määruse VIII peatüki pealkirjast kasutatud termini *penalties* tõlkimine kui karistus, kuna vaadates peatükis sätestatud Euroopa Andmekaitseinspektori õigust määrata liidu institutsioonidele või asutustele trahve, mis ingliskeelse terminina on *administrative fines* (art 66), ning liidu ametnikule või teenistujale tahtliku või hooletuse põhjustatud rikkumise eest kohaldatakse distsiplinaar- või muud personalieeskirjades tulenevat menetlust (art 69), mis ei kuulu kriminaalõigusliku menetluse alla. Lisaks tekitab eestikeelses määruses segadust asjaolu, et määruse põhjenduspunktis (72) ning artiklis 69 on tõlgitud termin *sanction* kui karistus.

Määruses 2018/1727²⁰⁶ Euroopa Liidu Kriminaalõiguslase Koostöö Ameti (Eurojust) kohta on kasutatud termineid *criminal penalty* kui „kriminaalkaristus“ ning *penalty* kui „sanktsioon“. Uuritavas määruses on kasutatud ka terminit *death penalty* kui „surmanuhtlust“, kuid antud magistratöö raames ei analüüsita täpsemalt antud termini kasutamist.

Määruses on termineid kasutatud ainult põhjendavas osas ning viidetena teistele liidu õigusaktidele, ehk liikmesriigile pole kehtestatud kohustust rikkumise puhul kohaldatavate meetmete vastuvõtmiseks. Põhjenduspunktis 29 on viidatud määrusele nr 2018/1725, mida on ka eelnevalt analüüsitud. Põhjenduspunkti kohaselt õigusliku killustatuse vähendamiseks peaksid uuritavas määruses sätestatud spetsiifilised andmekaitseenormid olema kooskõlas põhimõttega, mis on aluseks määruse nr 2018/1725 peatükiga operatiivsete isikuandmete töötlemise kohta, ja uuritava määruse sätetega, mis on seotud sõltumatu järelevalve, õiguskaitsevahendite, vastutuse ja sanktsioonidega (*penalties*). Varasemalt analüüsitud määruses nr 2018/1725 on terminit *penalty* tõlgitud eestikeelses õigusaktis kui „karistus“. Seega on eestikeelsetes seotud määrustes tekkinud terminoloogiline ebaühtsus, mis seab ohtu õigusselguse. Terminit *penalty* tähendusest tulenevalt võib pidada eestikeelse termini karistuse kasutamist liialt piiravaks.

²⁰⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1727, 14. november 2018, Euroopa Liidu Kriminaalõiguslase Koostöö Ameti (Eurojust) kohta ning millega asendatakse ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 2002/187/JSK. – ELT L 295, 21.11.2018, lk 138 – 183.

Järgnevalt on analüüsitud kahte määrust, mis puudutavad Schengeni infosüsteemi loomist. Määruses 2018/1861²⁰⁷, milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi (SIS) loomist, toimimist ja kasutamist piirikontrolli valdkonnas, on kasutatud termineid *criminal penalty* kui „kriminaalkaristus“ ning *penalty* kui „karistus“. SISI eesmärk on põhjenduspunkti 1 ja artikli 1 kohaselt tagada kõrgetasemeline turvalisus liidu vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal, sh säilitada avalik julgeolek ja avalik kord ning kindlustada julgeolek liikmesriikide territooriumidel, toetades operatiivkoostööd riiklike pädevate asutuste, eelkõige piirivalve, politsei- ja tolliasutuste, sisserändeasutuste ning kuritegude tõkestamise, avastamise, uurimise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste (*criminal penalties*) täitmisele pööramise eest vastutavate asutuste vahel.

Käesoleva määruse puhul on eriti oluline isikuandmete kaitse põhimõtete järgimine kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 8 (p 56), kuna süsteemi sisestatakse hoiatusteed ning muus vormis andmed sisaldavad isikuandmeid (art 20 lg 2). Ka on määruses endas korduvalt viidatud isikuandmete kaitse üldmäärusele 2016/679²⁰⁸ ning direktiivile 2016/680²⁰⁹. Artikkel 59 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et SISI andmete väärkasutuse või töötlemise või täiendava teave vahetuse suhtes, mis on uuritava määrusega vastuolus, kohaldatakse siseriikliku õigusega ette nähtud karistusi (*penalties*). Kehtestatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Kui SISI andmete kasutamine ei vasta artikli 41 lg-tele 1 – 6, siis käsitatakse seda liikmesriigi õiguse kohaselt väärkasutusena ning selle suhtes kehtivad karistused vastavalt määruse artiklile 59.

Kuna antud määruses on selge viide, et rikkumise puhul kohaldatavad meetmed tulevad siseriiklikust õigusest ning Euroopa Liit ei näe liikmesriigile kohustust kindla valdkonna meetmeid ette näha, ei saa pidada õigusselguse huvidele vastavaks antud olukorda, kus eestikeelses määruses on kasutatud terminit „karistus“. Proportsionaalsuse põhimõttega kooskõlas võib olla ette näha kriminaalõiguslikud meetmed või hoopiski haldusõiguslikud meetmed, arvestades rikkumise raskust ja selle tagajärgi. Seega on antud juhul termini *penalty*

²⁰⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1861, 28. november 2018, milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi (SIS) loomist, toimimist ja kasutamist piirikontrolli valdkonnas ning millega muudetakse Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni ja määrust (EÜ) nr 1987/2006 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1987/2006. – ELT L 312, 07.12.2018, lk 14 – 55.

²⁰⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus)(EMPs kohaldatav tekst). – ELT I 119, 04.05.2016, lk 1 – 88.

²⁰⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/680, 27. aprill 2016, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK. – ELT L 119, 04.05.2016, lk 89 – 131.

eestikeelse vastena karistuse kasutamine segadust tekitav, kuna siseriiklikust õigusest tulenevalt viitab see karistusõiguslikele meetmetele, mis ei ole aga olnud seadusandja eesmärk, ning seab seetõttu ohtu õigusselguse ja ühetaolises kohaldamise.

Määruses nr 2018/1862²¹⁰, milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi (SIS) loomist, toimimist ja kasutamist politseikoostöös ja kriminaalasjades tehtavas õigusalasises koostöös, on kasutatud terminit *criminal penalty* kui „kriminaalkaristus“ ning terminit *penalty* kui „karistus“.

Artikli 73 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et SISi andmete väärkasutuse või nende töötlemise või täiendava teabe vahetamise suhtes, mis on uuritava määrusega vastuolus, kohaldatakse siseriikliku õigusega ette nähtud karistusi (*penalties*). Kehtestatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Kui SIS andmete töötlemine liikmesriikide poolt ei vasta artikkel 56 lg-tele 1 – 5, siis kehtivad sellisele väärkasutusele liikmesriigi poolt kehtestatud karistused vastavalt artiklile 73.

SISi sisestatud hoiatusteated ja muu täiendav teave sisaldab isikuandmeid, mis tõttu on oluline tagada isikuandmete kaitse nõuete rikkumise eest kohaldatavad meetmed. Võrreldes ka antud määruses viidatud isikuandmete kaitse üldmääruses 2016/679, direktiivis 2016/680 ja määruses 2018/1725²¹¹ sätestatud isikuandmete kaitse reeglitele ja isiku õigustele, on käesolevas määruses sätestatud teatud lisa nõuded isikuandmete kaitse nõuete kohta SISi süsteemis olevate andmete iseärasusi arvestades, nagu näiteks hoiatusteade kustutamise tähtajad uuritava määruse artikli 55 alusel või andmete koopiade kuni 48 tunni säilitamise õigus artikkel 56 lõike 3 alusel. Sarnaselt eelnevalt analüüsitud määrusega on ka käesolevas määruses selgelt öeldud, et kohaldatakse rikkumise puhul siseriikliku õigusega ette nähtud meetmeid. Antud määruse raames võivad potentsiaalsed isikuandmete õiguste rikkumised olla erineva raskusega, seetõttu ei ole Euroopa Liit ette näinud liikmesriigile kohustust sätestada konkreetsed meetmed. Seega on antud määruses termini *penalty* eestikeelse vastena „karistuse“ kasutamine segadust tekitav, kuna siseriiklikust õigusest tulenevalt viitab see

²¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1862, 28. november 2018, milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi (SIS) loomist, toimimist ja kasutamist politseikoostöös ja kriminaalasjades tehtavas õigusalasises koostöös ning millega muudetakse nõukogu otsust 2007/533/JSK ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1986/2006 ning komisjoni otsus 2010/261/EL. – ELT L 312, 07.12.2018, lk 56 – 106.

²¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1725, 23. oktoober 2018, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (EMP's kohaldatav tekst). – ELT L 295, 21.11.2018, lk 39 – 98.

karistusõiguslikele meetmetele, mis ei ole aga olnud seadusandja eesmärk, ning seab seetõttu ohtu õigusselguse.

Eelnevalt analüüsitud viiest määrusest kahes kehtestati liikmesriigile kohustus, et kohaldatakse siseriikliku õigusega ette nähtud meetmeid (*penalties*), mis peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Ehk erinevalt eelnevas alapeatükis analüüsitud määrustest, ei ole antud juhul liikmesriikidel kohustust kehtestada meetmed, vaid liikmesriigid peavad kohaldama juba siseriiklikus õiguses varem kehtestatud meetmeid. Selline erisus on ilmselt tingitud asjaolust, et antud rikkumised puudutavad isikuandmete kaitse üldmääruses kehtestatud sarnaseid rikkumisi seoses isikuandmete kaitsega ja nendele vastavaid meetmeid, mis pidid liikmesriikides olema kehtestatud 25.05.2018. Nimetatud määrustes ei nähtud ette liikmesriigil kohustust kohaldada siseriikliku õigusega ette nähtud kriminaalõiguslike meetmeid, vaid jäeti liikmesriigi enda otsustada, millised on tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad meetmed. Vaadates määruste eesmärke ning arvestades rikkumiste erinevaid raskusi, ei vastaks tõhususe, proportsionaalsuse ning hoiatavuse põhimõtetele selline olukord, kui kohaldatavad meetmed oleksid ainult kriminaalõiguslikud. Seetõttu oleks termini karistus kasutamine vastuolus liidu õigusandja eesmärkide ning õigusselguse põhimõtetega.

Nii terminit *criminal penalty* kui ka *penalty* kasutati uuritavates määrustes eelkõige viidetena teistele liidu õigusaktidele ning teiste terminite definitsioonides. Tulenevalt *criminal penalty* selgest autonoomsest tähendusest ei tekkinud selle termini puhul mõistetavuse probleeme.

Määrustes on termin *sanction* tõlgitud kui „karistus“ ning termin *penalty* tõlgitud kui „sanktsioon“. See ilmestab, et terminoloogiline ebaühtsus valitseb nii eestikeelsetes kui ka ingliskeelsetes õigusaktides. Terminoloogiline ebaühtsus seab ohtu õigusselguse. Termin *penalty* tähendusest tulenevalt võib pidada eestikeelse termini „karistuse“ kasutamist liialt piiravaks, kuna tegemist on Eesti siseriikliku õigusega tugevaid seoseid loova terminiga. Termin „sanktsioon“ aga selliseid tugevaid seoseid ning ka vastavat õiguspärast ootust ei tekita. Siiski ei saa sellist lahendust, kus terminit on läbiseigi tõlgitud, eriti seotud õigusaktides, pidada rahuldavaks ning õigusselguse põhimõttega kooskõlaliseks.

3.2.3. Termineid *penalty*, *financial penalty* ning *administrative penalty* sisaldavad määrused

Järgnevas alapeatükis on analüüsitud Euroopa Liidu määrusi, milles on kasutatud terminit *administrative penalty* ning ka termineid *penalty* ja *financial penalty*. Uuritavad määrused reguleerivad peamiselt Euroopa Liidu institutsioonide ning asutuste pädevust kehtestada teatavaid meetmeid.

Määruses 2018/1475²¹², millega kehtestatakse Euroopa solidaarsuskorpuse õigusraamistik, on kasutatud terminit *administrative penalty* kui „halduskaristus“, *financial penalty* kui „rahaline karistus“ ning *penalty* kui „haldus- ja rahaline karistus“. Termineid on kasutatud seoses liidu enda institutsiooni pädevusega kohaldada liidu õiguse rikkumisel puhul teatavaid meetmeid.

Artikkel 1 lõike 2 kohaselt täidab Euroopa solidaarsuskorpus oma eesmärged solidaartegevuste ning kvaliteedi- ja toetusmeetmete kaudu ning artiklis 9 reguleeritud korpuse enda eelarvest rahaliste toetuste maksmine artikkel 13 lõike 1 ning artikkel 14 alusel avalik-õiguslikele või eraõiguslikele organisatsioonidele. Kuna tegemist on liidu rahaliste vahenditega on artikli 22 lg-s 1 sätestatud komisjoni poolt kohaldatavad asjakohased meetmed tagamaks, et uuritava määruse alusel rahastatavate meetmete rakendamisel kaitstaks liidu finantshuve pettuse, korrupsiooni ja muu ebaseadusliku tegevuse vastu ennetusmeetmetega, tõhusa kontrolliga ja õigusnormide rikkumise tuvastamise korral alusetult väljamakstud summade tagasinõudmisega ning asjakohasel juhul tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate haldus- ja rahaliste karistustega (*administrative and financial penalties*).

Põhjenduspunktis 40, mis on sarnane artikliga 22 lg 1 on termin *penalty* tõlgitud kui „haldus- ja rahaline karistus“. Tulenevalt sellest, et artikli 22 lõikes 1 on leidnud põhjenduspunkti mõte väljendus, siis on tõlkija pidanud terminit *penalties* ilmselt lühendiks ning otsustanud põhjenduspunkti eestikeelses tõlkes kasutada artiklis 22 välja toodud spetsiifilisi valdkondlikke meetmeid.

²¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1475, 2. oktoober 2018, millega kehtestatakse Euroopa solidaarsuskorpuse õigusraamistik ning muudetakse määrust (EL) nr 1288/2013, määrust (EL) nr 1293/2013 ja otsust nr 1313/2013/EL. – ELT L 250, 04.10.2018, lk 1 – 20.

Määruses 2018/1726²¹³, mis käsitleb Vabadusel, Turvalisusel ja Õigusel Rajaneva Ala Suuremahuliste IT-süsteemide Operatiivjuhtimise Euroopa Liidu Ametit (eu-LISA), on kasutatud termineid *administrative penalty* kui „halduskaristus“ ning *financial penalty* kui „rahaline karistus“. Eu-LISA vastutab artikli 1 lõigete 3 ja 4 alusel erinevate süsteemide ettevalmistamise, arendamise ja operatiivjuhtumise eest.

Artikli 24 lõikes 3 nimetatud ameti tegevdirektori ülesannete hulka kuulub ka punkti i kohaselt kaitsta liidu finantshuve, kohaldades ennetusmeetmeid pettuse, korrupsiooni ja muu ebaseadusliku tegevuse vastu võitlemiseks, ilma et see piiraks Euroopa Prokuratuuri ja OLAFi (Euroopa Pettustevastane Amet) juurdluspädevust, tehes tulemuslikke kontrole, nõudes õigusnormide rikkumise avastamise korral tagasi alusetult makstud summad ning kohaldades vajaduse korral tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid haldus- ja rahalisi karistusi (*administrative, financial penalties*). Artikli 50 lg 1 kohaselt kohaldatakse pettuse, korrupsiooni ja muu ebaseadusliku tegevuse vastu võitlemisel määrust nr 883/2013²¹⁴ ja määrust 2017/1939²¹⁵. Seega on soovitud selgelt rõhutada, et eu-LISA pädevusse ei kuulu kriminaalkaristuste määramine, vaid kriminaalmenetluste läbiviimisega tegelevad teised pädevad liidu institutsioonid ja asutused.

Määruses 2018/1092²¹⁶, millega kehtestatakse Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programm eesmärgiga toetada liidu kaitsetööstuse konkurents- ja uuendusvõimet, on kasutatud termineid *administrative penalty* kui „halduskaristus“ ning *financial penalty* kui „rahaline karistus“.

Artiklites 6 ja 7 on sätestatud tingimused, millised on programmi poolt rahastamiskõlblikud meetmed ning üksused. Artikkel 18 lõige 1 kohaselt võtab komisjon asjakohased meetmed tagamaks, et uuritava määruse alusel rahastatavate meetmete rakendamisel kaitstakse liidu finantshuve pettuse, korrupsiooni ja muu ebaseadusliku tegevuse vastu ennetusmeetmetega,

²¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1726, 14. november 2018, mis käsitleb Vabadusel, Turvalisusel ja Õigusel Rajaneva Ala Suuremahuliste IT-süsteemide Operatiivjuhtimise Euroopa Liidu Ametit (eu-LISA) ning millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1987/2006 ja nõukogu otsust 2007/533/JSK ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1077/2011. – ELT L 295, 21.11.2018, lk 99 – 137.

²¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL, EURATOM) nr 883/2013, 11. september 2013, mis käsitleb Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlusi ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1073/1999 ja nõukogu määrus (Euratom) nr 1074/1999. – ELT L 248, 18.09.2013, lk 1 – 22.

²¹⁵ Nõukogu määrus (EL) 2017/1939, 12. oktoober 2017, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri asutamisel. – ELT L 283, 31.10.2017, lk 1 – 71.

²¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1092, 18. juuli 2018, millega kehtestatakse Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programm eesmärgiga toetada liidu kaitsetööstuse konkurents- ja uuendusvõimet. – ELT L 200, 07.08.2018, lk 30 – 43.

tõhusa kontrolliga ja õigusnormide rikkumise tuvastamise korral alusetult väljamakstud summade tagasinõudmisega ning asjakohasel juhul tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate haldus- ja rahaliste karistustega (*administrative and financial penalties*). Sama artikli lõikes 3 on öeldud, et OLAF võib korraldada uurimisi, sh kohapealseid kontrolle ja inspekteerimisi, et teha kindlaks, kas programmi alusel rahastatud toetuslepingu, toetuse andmise otsuse või lepinguga seoses on esinenud pettust, korruptsiooni või muud liidu finantshuve kahjustavat ebaseaduslikku tegevust.

Määruses 2018/1091²¹⁷, mis käsitleb integreeritud statistikat põllumajanduslike majapidamiste kohta, on kasutatud termineid *administrative penalty* kui „halduskaristus“ ning *financial penalty* kui „rahaline karistus“. Määrusega kehtestatakse artikkel 1 alusel põllumajanduslike majapidamiste tasandi Euroopa statistika raamistik ning nähakse ette struktuuriteabe integreerimine teabega tootmisviiside, maaelu arengu meetmete, põllumajanduse keskkonnaaspektide ja muu kohta.

Liit eraldab rahastamispaketist artiklite 13 ja 14 alusel riiklikele statistikaametitele ja muudele siseriiklikele asutustele toetusi määruse nõuete täitmiseks. Artikli 15 lõike 1 kohaselt võtab komisjon asjakohased meetmed tagamaks, et uuritava määruse alusel rahastatavate meetmete rakendamisel kaitstakse liidu finantshuve pettuse, korruptsiooni ja muu ebaseadusliku tegevuse vastu ennetusmeetmetega, järjepideva ja tõhusa kontrolliga ning rikkumiste tuvastamise korral alusetult väljamakstud summade tagasinõudmisega ning asjakohasel juhul tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate haldus- ja rahaliste karistustega (*administrative and financial penalties*). Sarnaselt eelvalt analüüsitud määrusele on artikli 15 lg-s 3 sätestatud OLAFi pädevus korraldada kohapealseid kontrolle ja inspekteerimisi.

Määruses 2018/1046²¹⁸, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid, on kasutatud termineid *penalty* kui „karistus“, *administrative penalty* kui „halduskaristus“ ning *financial penalty* kui „rahaline karistus“. Artikli 1 kohaselt kehtestatakse määrusega Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse üldeelarve koostamise ja täitmise ning raamatupidamise aastaruande esitamise ja auditeerimise nõuded.

²¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1091, 18. Juuli 2018, mis käsitleb integreeritud statistikat põllumajanduslike majapidamiste kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks määrused (EÜ) nr 1166/2008 ja (EL) nr 1337/2011 (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 200, 07.08.2018, lk 1 – 29.

²¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL, Euratom) 2018/1046, 18. juuli 2018, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012. – ELT L 193, 30.07.2018, lk 1 – 222.

Põhjenduspunkti 38 kohaselt on iga finantsjuhtimises osaleja vastutusele võtmine võimalik üksnes personalieeskirjades²¹⁹ sätestatud tingimustel, kui nende ülesanded ja kohustused on kindlaks määratud. Institutsioonidevaheline toimikond moodustatakse selleks, et hinnata taotlusi ja anda soovitusi vajaduse kohta teha otsuseid menetlusest kõrvalejätmise ja rahaliste karistuse (*financial penalties*) määramise kohta asjades, mille on talle edastanud komisjon või muud liidu institutsioonid ja asutused. Toimikonnal ei peaks olema uurimisvolitusi.

Artikli 135 lg 3 alusel teeb vahendite saajale rahalise karistuse (*financial penalty*) määramise kohta otsustuse vastutav eelarvevahendite käsutaja, kelleks on artikkel 73 lg 1 kohaselt iga liidu institutsioon. Võimalus teha otsuseid kõrvalejätmise või rahaliste karistuste määramise kohta ei sõltu võimalusest kohaldada lepingujärgseid karistusi (*contractual penalties*), nt leppetrahve (p 76). Sama artikli lg-e 4 kohaselt tehakse vahendite saajale rahalise karistuse määramise otsus lõpliku kohtuotsuse või artikli 136 lg-s 2 nimetatud juhtudel artiklis 143 osutatud toimikonna esialgse õigusliku hinnangu alusel. Põhjenduspunkti 71 alusel peaks eelarvevahendite käsutaja menetlusest kõrvalejätmisel või rahalise karistuse määramisel tagama meetme kooskõla proportsionaalsuse põhimõttega, võttes eelkõige arvesse olukorra tõsidust, selle mõju eelarvele, asjaomasest rikkumisest möödunud ajavahemikku, rikkumise kestust ja kordumist, tahtlust või hooletuse raskusastet ning seda, mil määral teeb isik või üksus koostööd asjaomase pädeva asutusega ja milline on nimetatud isiku või üksuse panus uurimisse.

Kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 261 on uuritava määruse artikli 114 lg 9 kohaselt Euroopa Liidu Kohtul pädevus vaadata läbi otsused, millega eelarvevahendite käsutaja jätab artikli 135 lg-s 2 osutatud isiku või üksuse menetlusest kõrvale ja/või määrab vahendite saajale rahalise karistuse, sh otsused, millega tühistatakse määratud rahaline karistus, vähendatakse või suurendatakse seda. Artikli 136 lg 2 kohaselt, kui kõnealuses lõplikus kohtuotsuses või lõplikus haldusotsuses leitakse, et artikli 135 lg-s 2 osutatud isik või üksus ei ole süüdi tegevuses, mille kohta on koostatud esialgne õiguslik hinnang, mille alusel kõnealune isik või üksus menetlusest kõrvale jäeti, tühistab vastutav eelarvevahendite käsutaja viivitamata kõnealuse kõrvalejätmise ja/või maksab asjakohasel juhul tagasi mis tahes määratud rahalise karistuse summa. Seega on sätestatud, et isik peab rikkumises olema süüdi.

²¹⁹ Nõukogu määrus (EMÜ, Euratom, ESTÜ) 259/68, 29. veebruar 1968, millega kehtestatakse Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjad ja Euroopa Liidu muude teenistujate teenistustingimused. – ELT L 56, 04.03.1968, lk 1 – 7 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 1, kd 2, lk 5 – 118).

Artikli 63 lg 2 kohaselt, kui tegemist on jagatud eelarve täitmisega, siis täidab liikmesriik koos komisjoniga kontrolli- ja auditeerimiskohustust ning liikmesriigid rakendavad vahendite saajate suhtes tõhusaid, hoiatavaid ja proportsionaalseid rahalisi karistusi (*penalties*), kui need on ette nähtud valdkondlikes normides või liikmesriikide õigusaktide erisätetes. Seega on teatud juhtudel lisaks komisjonile ka liikmesriigil pädevus meetmeid kohaldada. Kuigi eestikeelse tõlke kohaselt rakendab liikmesriik rahalisi karistusi, siis ingliskeelse teksti kohaselt ei ole liikmesriigi diskretsiooni piiratud, erinevalt eelarvevahendite käsutajast, seega tuleks antud juhul asuda seisukohale, et eesti keelses tõlkes kasutatud termin „rahaline karistus“ ei ole kooskõlas seadusandja ning õigusakti eesmärkidega.

Põhjenduspunktis 42 on aga teksti lisatud trahvide (*fines*) juurde teine alternatiiv „rahalsed karistused“, kuigi ingliskeelses õigusaktis on kasutatud ainult terminit *fines*. Eestikeelses määruses on tõlgitud termin *penalty* kui „rahaline karistus“ põhjenduspunktides 43, 44, 47, artiklites 25 lg 1 p-s a, 36 lg 4 p-s d, 66 lg-s 2, 99 lg-s 4, 107 lg-s 1, 108 lg-des 1, 3 ja 4, 109. Samas on termin *penalty* tõlgitud ka kui „karistus“ (p 160, artiklis 230 lg 4 ja 5). Artikli 231 lg 3 on tõlgitud termin *penalty* kui „karistus“, kuid kuna sättes on karistustena viidatud sama paragrahvi lõikes 2 sätestatud haldus- ja rahalistele karistustele (*administrative and financial penalties*), siis on tegemist lihtsalt lühendatud variandiga. Lühendamisega on tegemist ka artiklis 140, milles on sätestatud tingimused, millal võib rahaliste karistuste (*financial penalties*) määramist avalikustada, on kasutatud terminit *penalty* kui termini *criminal penalty* lühendina, kuna tulenevate lause sisust on selge, et silmas peetakse terminit *criminal penalty*. Tulenevalt Euroopa Liidu õigusaktidele kehtestatud erinevatest juhistest, peab lühendamist pigem vältima või peab see olema selgelt tekstist aru saadav, mida lühendina silmas peetakse. Antud juhul tekitab selline terminite läbisegi kasutamine ja lühendamine pigem segadust, mistõttu seatakse ohtu teksti selgus.²²⁰

Määruses 2018/1488²²¹, millega asutatakse Euroopa kõrgjõudlusega andmetötluse ühissettevõtte, on kasutatud põhjendavas osas termineid *administrative penalty* kui „halduskaristus“ ning *financial penalty* kui „rahaline karistus“. Artikli 3 lõike 1 kohaselt on ühissettevõtte ülesanne liidus arendada välja ja võtta kasutusele integreeritud maailmatasemel superarvuti- ja andmetaristu, seda laiendada ja hooldada ning arendada ja toetada konkurentsivõimelist ja uuenduslikku kõrgjõudlusega andmetötluse ökosüsteemi.

²²⁰ Vt ka käesoleva magistr töö alapeatükki 1.2.

²²¹ Nõukogu määrus (EL) 2018/1488, 28. september 2018, millega asutatakse Euroopa kõrgjõudlusega andmetötluse ühissettevõtte. – ELT L 252, 08.10.2018, lk 1 – 34.

Artiklites 10 ja 11 on sätestatud tingimused, millises ulatuses ühissetevõtte toetab eksatasandiseelsete ja petatasandi superarvutite soetamist.

Artikkel 23 lõige 1 ütleb, et komisjon võtab asjakohased meetmed tagamaks, et käesoleva määruse alusel rahastatavate meetmete rakendamisel kaitstakse liidu finantshuve pettuse, korrupsiooni ja muu ebaseadusliku tegevuse vastu ennetusmeetmetega, tõhusa kontrolliga ja õigusnormide rikkumiste avastamise korral alusetult väljamakstud summade tagasinõudmisega ning asjakohasel juhul tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate halduskaristustega (*administrative sanctions*). Põhjenduspunktis 42, mis on põhimõtteliselt viidatud artikliga sama, on kasutatud aga inglise keeles termineid *administrative and financial penalty*, mis on tõlgitud kui „haldus- ja rahalisi karistusi“. Eesti keeles on kasutatud läbivalt terminit „halduskaristus“, aga ingliskeelne vaste on varieerunud, kas *administrative penalty* või *administrative sanction*. See näitab, et antud valdkonnas ei ole selge ka *administrative penalty* ja *administrative sanction* omavaheline suhe ning puudub selles küsimuses terminoloogiline ühtsus.

Määruses 2018/1563²²² Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogrammi kohta, millega täiendatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Horisont 2020“, on kasutatud termineid *penalty* kui „trahv“, *administrative penalty* kui „halduskaristus“ ning *financial penalty* kui „finantskaristus“. Artikkel 3 lg 1 kohaselt on uuritava määrusega rakendatava programmi üldeesmärk jätkata tuumaenergiaalast teadus- ja koolitustegevust, asetades rõhu tuumaohutuse ja –julgeoleku ning kiirguskaitse pidevale parandamisele, et pikemas perspektiivis saaks kaasa aidata eelkõige energiasüsteemi CO₂-heite ohutule, tõhusale ja turvalisele vähendamisele.

Põhjenduspunkti 25 kohaselt tuleks liidu finantshuve kaitsta kulutsükli jooksul proportsionaalsete meetmetega, mis hõlmavad rikkumiste ennetamist, avastamist ja uurimist, kaduma läinud, alusetult väljamakstud või ebaõigesti kasutatud vahendite tagasinõudmist ning vajaduse korral trahve (*penalties*). Artikli 20 lõike 1 kohaselt astub komisjon samme tagamaks, et uuritava määruse alusel rahastatavate meetmete rakendamisel kaitstakse liidu finantshuve pettuse, korrupsiooni ja muu ebaseadusliku tegevuse vastu ennetustegevusega,

²²² Nõukogu määrus (Euratom) 2018/1563, 15. Oktoober 2018, Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogrammi (2019 – 2020) kohta, millega täiendatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi “Horisont 2020” ning tunnistatakse kehtetuks määrus (Euratom) nr 1314/2013. – ELT L 262, 19.10.2018, lk 1 – 19.

tõhusa kontrolliga ja alusetult väljamakstud summade sissenõudmisega ning eeskirjade eiramise tuvastamise korral tõhusate, proportsionaalsete ja ennetavate haldus- ja finantskaristustega (*administrative and financial penalties*).

Kui artikli 20 lg 1 ja põhjenduspunkti 25 teksti sisu on põhimõtteliselt sama, siis nähtub, et eestikeelses tõlkes esineb terminoloogiline ebaühtsus teksti siseselt. Kui põhjenduspunktis 25 on kasutatud eestikeeles terminit „trahv“ *penalty* tõlkena, siis artiklis 20 lg 1 on kasutatud (*administrative and financial*) *penalty* tõlkena „(haldus- ja finants)karistus“.

Määruses 2018/1877²²³, mis käsitleb 11. Euroopa Arengufondi suhtes kohaldatavat finantsmäärust, on kasutatud terminit *penalty* kui „karistus“, *administrative penalty* kui „halduskaristus“ ning *financial penalty* kui „finantskaristus“. Määrusega sätestatakse artikli 1 alusel 11. Euroopa Arengufondi vahenditest toimuva rahastamise ning selle raamatupidamise aastaaruande esitamise ja auditeerimise normid.

Artikkel 30 lg 3 p-i b alusel võib komisjon määrata juhul, kui asjaolud seda nõuavad, avaliku sektori hankija osalejatele ja vahendite saajatele ning muudele avaliku sektori hankija suhtes määruse nr 2018/1046²²⁴ artikli 136 lõikes 1 osutatud olukorras olevatele üksustele ja isikutele haldus- või rahalise karistuse või mõlemad samadel tingimustel, nagu on sätestatud nimetatud määruse artiklites 135 – 143. Viidatud määruses on terminit *financial penalty* tõlgitud kui „rahaline karistus“, kuid analüüsitavas määruses kui „finantskaristus“ ehk omavahel seotud õigusaktides puudub eesti keeles terminoloogiline ühtsus.

Antud alapeatükis analüüsitud määrustes on sätestatud liidu institutsioonide või asutuste pädevus teatud rikkumiste puhul kohaldada tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid haldus- ja rahalisi/finantsmeetmeid (*administrative and financial penalties*). Ehk meetmed, mida liidu enda institutsioonid ja asutused võivad rikkumiste puhul kohaldada on konkreetselt valdkondlikult määratletud, jätmata institutsioonile või asutusele diskretsioonõigust see ise määratleda.

²²³ Nõukogu määrus (EL) 2018/1877, 26. november 2018, mis käsitleb 11. Euroopa Arengufondi suhtes kohaldatavat finantsmäärust ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2015/323. – ELT L 307, 03.12.2018, lk 1 – 21.

²²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL, Euratom) 2018/1046, 18. Juuli 2018, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012. – ELT L 193, 30.07.2018, lk 1 – 222.

Määruste alusel rahastatakse nii liikmesriike, avalik-õiguslikke ning eraõiguslikke isikuid. Liidu institutsioonidel antud pädevuse eesmärk on kaitsta liidu finantshuve pettuse, korrupsiooni ja muu ebaseadusliku tegevuse vastu ennetusmeetmetega, tõhusa kontrolliga ja õigusnormide rikkumise tuvastamise korral alusetult väljamakstud summade tagasinõudmisega ning asjakohasel juhul tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate haldus- ja rahaliste meetmetega (*administrative and financial penalties*).

Määruse nr 2018/1046 kohaselt, kui tegemist on jagatud eelarve täitmisega, siis täidab liikmesriik koos komisjoniga kontrolli- ja auditeerimiskohustust ning liikmesriigid rakendavad vahendite saajate suhtes tõhusaid, hoiatavaid ja proportsionaalseid meetmeid, kui need on ette nähtud valdkondlikes normides või liikmesriikide õigusaktide erisätetes. Seega on teatud juhtudel lisaks komisjonile ka liikmesriigil pädevus meetmeid kohaldada. Erinevalt liidu institutsioonidest ja asutustest ei ole liikmesriigi meetmeid valdkondlikult piiratud. Samuti on viidatud määruse põhjendavas osas selgitatud proportsionaalsuse põhimõtet seoses rahalise meetmega – ehk eelkõige tuleb arvesse võtta olukorra tõsidust, selle mõju eelarvele, asjaomase rikkumisest möödunud ajavahemikku, rikkumise kestust ja kordumist, tahtlust või hooletuse raskusastet ning seda, mil määral teeb isik või üksus koostööd asjaomase pädeva asutusega ja milline on nimetatud isiku või üksuse panus uurimisse. Samuti tuleb määruse kohaselt, kui isiku või üksuse süüd ei ole võimalik tuvastada, tagastada rahalise meetmena (*financial penalty*) makstud summa. Ehk rahalise meede on õiguspärane ainult siis, kui isik või üksus on rikkumises süüdi.

Terminoloogiline ebaühtsus termini *penalty* tõlkimisel on nähtav ka selles alapeatükis analüüsitud määrustes. Määruses nr 2018/1563 on terminit *penalty* tõlgitud kui „trahv“. Lisaks kerkib määrustes nr 2018/1475 ning nr 2018/1046 esile probleem terminite lühendamise kohta. Määruses nr 2018/1475 on termin *penalties* ühe korra tõlgitud kui „haldus- ja rahalised karistused“, kuna tõlkija on pidanud terminit *penalties* ilmselt lühendiks ning otsustanud põhjenduspunkti eestikeelses tõlkes kasutada artiklis 22 välja toodud spetsiifilisi valdkondlikke meetmeid. Määruses nr 2018/1046 on aga korduvalt segamini tõlgitud terminit *penalty* kui „karistus“ ning „rahaline karistus“. Kuigi teatud juhtudel on võimalik aru saada, et terminit *penalty* on kasutatud *financial penalty* lühendina, sünonüümina, siis selline segadus raskendab tekstist arusaamist, muutes õigusakti ebaselgeks ning ebatäpseks. Sünonüüme ei kasutata terminite puhul, kuna sellisel juhul tundub, et tegemist on erinevate terminitega ning ohutu seataks terminoloogiline ühtsus. Tekstis peab olema selgelt arusaadav, kas tegemist on

sünonüümidega või erinevate terminitega. Sellist terminite läbiseigi kasutamist tuleks õigusselguse huvides vältida.²²⁵

Terminoloogiline ebaühtsus tekib laiemalt ka termini *financial penalty* tõlkimisel kui „finantskaristus“, kuna vastavat terminit on tõlgitud ka kui „rahalist karistust“.²²⁶ Samuti ilmneb ingliskeelsetes õigusaktides valitsev terminoloogiline ebaühtsus terminite *administrative penalty* ja *administrative sanction* kasutamises.

3.2.4. Termineid *penalty*, *periodic penalty payment* ja *financial penalty* sisaldavad määrused

Järgnevalt on analüüsitud Euroopa Liidu määrusi, kus on kasutatud termineid *penalty*, *periodic penalty payment* ja *financial penalty*. Määrustes on reguleeritud nii liidu institutsioonide ja asutuste kui ka liikmesriikide kohustust ning pädevust teatud rikkumiste puhul rakendada tõhusaid, proportsionaalseid ning hoiatavaid meetmeid.

Määruses 2019/5²²⁷, millega muudetakse määrust nr 726/2004²²⁸ ja nr 1901/2006²²⁹, on kasutatud termineid *penalty* kui „karistus“, *periodic penalty payment* kui „perioodiline karistusmaks“ ja *financial penalty* kui „rahaline karistus“ ning „rahatrahv“. Kogu uuritava määruse teksti näol on tegemist artiklitega, mis käsitlevad muudatusi nimetatud määrustes.

Artikli 1, millega muudetakse määrust nr 726/2004, artikkel 84a lg 1 kohaselt on komisjonile antud pädevus määrata rahalisi karistusi (*financial penalties*) trahvide (*finés*) või perioodiliste karistusmaksadena (*periodic penalty payments*) uuritava määruse kohaselt antud müügilubade omanikele, kes ei täida mõnda II lisas müügiloaga seoses kehtestatud kohustust. Sama artikli lõike 4 kohaselt juhindub komisjon rahalise karistuse määramise üle otsustamisel ja selle asjakohase suuruse kindlaksmääramisel tõhususe, proportsionaalsuse ja hoiatavuse

²²⁵ Vt ka käesoleva magistritöö alapeatükki 1.2.

²²⁶ Vt ka käesoleva magistritöö alapeatükki 3.1.

²²⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/5, 11. detsember 2018, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 726/2004, milles sätestatakse ühenduse kord inim- ja veterinaarravimite lubade andmise ja järelevalve kohta ning millega asutatakse Euroopa ravimiamet, määrust (EÜ) nr 1901/2006 pediatrias kasutatavate ravimite kohta ning direktiivi 2001/83/EÜ inimtervishoius kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 4, 07.01.2019, lk 24 – 42.

²²⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 726/2004, 31. märts 2004, milles sätestatakse ühenduse kord inim- ja veterinaarravimite lubade andmise ja järelevalve kohta ning millega asutatakse Euroopa ravimiamet (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 136, 30.04.2004, lk 1- 33, (eestikeelne eriväljaanne: ptk 13, kd 34, lk 229 – 261).

²²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1901/2006, 12. Detsember 2006, pediatrias kasutatavate ravimite ning määruse (EMÜ) nr 1768/92, direktiivi 2001/20/EÜ, direktiivi 2001/83/EÜ ja määruse (EÜ) nr 726/2004 muutmise kohta (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 378, 27.12.2006, lk 1 – 19.

põhimõtetest ning võtab asjakohasel juhul arvesse kohustuste täitmata jätmise raskust ja tagajärgi. Sama artikli lg 6 kohaselt võib komisjon teha otsuse määrata trahv, kui ta leiab, et müügiloa omanik on tahtlikult või hooletuse tõttu jätnud lõikes 1 osutatud kohustused täitmata. Komisjon võib võtta vastu otsuse määrata päevapõhised perioodilised karistusmaksed, kui müügiloa omanik endiselt ei täida sama artikli lõikes 1 osutatud kohustusi. Perioodilised karistusmaksed võib määrata ajavahemikuks, mille kulgemine algab komisjoni otsuse teatavastegemise kuupäeval ja lõpeb siis, kui müügiloa omaniku lõikes 1 osutatud kohustuste täitmata jätmine lõpeb. Meetme eesmärgiks on mõjutada isiku käitumist, et müügiloa omanik viiks oma käitumise nõuetega kooskõlla. Sama artikli lg 9 kohaselt on Euroopa Kohtul pädevus vaadata läbi need otsused ning kohus võib komisjoni määratud trahvi või perioodilise karistusmaks tühistada, selle suurust vähendada või suurendada.

Artikli 3 kohaselt võib komisjon määruse nr 1901/2006 artiklis 84a sätestatud menetluse kohaselt määrata rahalisi karistusi trahvide või perioodiliste karistusmaksadena nimetatud määruses sätestatud kohustuste täitmata jätmise eest, mis on loetletud määruse nr 726/2004 II lisas. Hinnates vastutust kohustuse täitmata jätmise eest ning karistusi määrates on tähtis arvesse võtta võimalust, et müügiloa omanikud võivad olla osa suuremast majandusüksusest. Vastasel korral on selge ja tuvastatav risk, et vastutusest kohustuste täitmata jätmise eest võidakse kõrvale hoida, mis võib mõjutada võimalust määrata tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi (*penalties*) (p 8).

Põhjenduspunktis 9 on terminit *financial penalty* tõlgitud kui „rahatrahv“ ning ka samas punktis viidatud määrus nr 1901/2006 on termin *financial penalty* tõlgitud kui „rahatrahv“, v.a määruses 726/2004, milles on nimetatud termin tõlgitud „karistuseks“. Seega puudub terminoloogiline ühtsus seotud õigusaktides.

Määruses 2019/6²³⁰, mis käsitleb veterinaarravimeid, on kasutatud termineid *penalty* kui „karistus“, *financial penalty* kui „rahaline karistus“ ning *periodic penalty payment* kui „perioodiline karistusmaks“. Uuritavas määruses reguleeritakse artikli 1 kohaselt veterinaarravimite turulelaskmist, tootmist, importi, eksporti, tarnimist, turustamist, ravimiohutuse järelevalvet, kontrolli ja kasutamist.

²³⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/6, 11. detsember 2018, mis käsitleb veterinaarravimeid ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2001/82/EÜ (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 4, 07.01.2019, lk 43 – 167.

Artikkel 104 lg 3 kohaselt kehtestavad liikmesriigid normid asjakohaste karistuste (*penalties*) kohta, et tagada vastuvõetud siseriiklike normide järgimine, sh lubade kehtetuks tunnistamise normid. Põhjenduspunktis 73 on selgitatud, et veterinaarravimeid peaksid tarnima üksnes isikud, kellele nende asukohaliikmesriik on selleks loa andnud. Samal ajal tuleks veterinaarravimite kättesaadavuse parandamiseks liidus lubada jaemüüjatel, kelle asukohaliikmesriigi pädev asutus on andnud neile loa veterinaarravimite tarnimiseks, müüa veterinaarretseptita väljastatavaid veterinaarravimeid teistes liikmesriikides asuvatele ostjatele kaugmüügi teel. Võttes aga arvesse, et mõnes liikmesriigis müüakse kaugmüügi teel ka retsepti alusel väljastatavaid veterinaarravimeid, peaksid liikmesriigid teatavatel tingimustel saama oma territooriumil sellist praktikat jätkata. Sellisel juhul peaksid asjaomased liikmesriigid võtma asjakohaseid meetmeid, et vältida sellise tarnimisviisi soovimatuid tagajärgi, ja kehtestama õigusnormid kohaste karistuste kohta.

Artikli 135 lg-s 1 on sätestatud liikmesriikide kohustus kehtestada uuritava määrase rikkumisel korral kohaldatavad karistusnormid (*rules on penalties*) ning võtta kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Kehtestatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Põhjenduspunktis 88 on selgitatud, et nõuete täitmata jätmine võib kahjustada rahva- ja loomatervist ning keskkonda. Sama artikli lõike 2 kohaselt tagavad pädevad asutused teabe avaldamise nende juhtumite liigi ja arvu kohta, mille puhul määrati rahalised karistused (*financial penalties*), võttes arvesse asjaomaste isikute õigustatud huvi kaitsta oma ärisaladusi.

Artiklis 136 on sätestatud ka komisjoni pädevus määrata rahalisi karistusi (*financial penalties*) tsentraliseeritud menetluses antud müügiloaga veterinaarravimite müügiloa hoidjatele. Lõike 1 kohaselt võib komisjon määrata rahalise karistuse trahvi (*fine*) või perioodilise karistusmaksena (*periodic penalty payment*) tsentraliseeritud menetluses, kui müügiloa hoidja ei täida oma kohustusi, mis on kehtestatud seoses müügiloaga III lisas. Rahalise karistuse määramise üle otsustamisel ja selle asjakohase suuruse kindlaksmääramisel juhindub komisjon tõhususe, proportsionaalse ja hoiatavuse põhimõtetest ning võtab asjakohasel juhul arvesse kohustuste täitmata jätmise raskust ja tagajärgi lõike 4 kohaselt. Trahvi ning perioodiliste karistusmaksete määramine on reguleeritud samamoodi kui eelnevalt analüüsitud määruses nr 2019/5.

Määruses 2018/1139²³¹, mis käsitleb tsiviillennunduse valdkonna ühisnorme ja millega luuakse Euroopa Liidu Lennundusohutusamet, on kasutatud termineid *penalty* kui „karistus“, *financial penalty* kui „finantskaristus“, *administrative penalty* kui „halduskaristus“ ja *periodic penalty payment* kui „perioodiline karistusmaks“.

Artikkel 62 lg 2 p-i d kohaselt selleks et tagada uuritava määruse ning selle alusel vastu võetud delegeeritud õigusaktide ja rakendusaktide täitmine, võtavad amet ja liikmesriikide pädevad asutused mh kindlakstehtud rikkumiste lõpetamiseks kõik vajalikud nõuete täitmise tagamise meetmed, kaasa arvatud nende poolt välja antud sertifikaatide muutmine, piiramine, peatamine või kehtetuks tunnistamine, õhusõidukile lennukeelu kehtestamine ja karistuste (*penalties*) määramine. Artikli kohaks kohaldatakse meetmeid, et tagada õigusaktides sätestatud nõuete täitmine ehk mõjutada isikut enda käitumist muutma.

Artikli 84 lg-s 1 on täpsemalt reguleeritud määratavaid meetmeid. Komisjon võib sama lõike p-i a alusel ameti taotluse korral määrata juriidilisele või füüsilisele isikule, kellele amet on välja andnud sertifikaadi või kes on talle esitanud deklaratsiooni, trahvi (*fine*), kui isik on tahtlikult või hooletusest eiranud uuritava määruse või selle alusel vastu võetud delegeeritud õigusaktide või rakendusaktide sätteid. Punkti b kohaselt võib komisjon määrata perioodilise karistusmaksu (*periodic penalty payment*), kui isik jätkab mõne sätte rikkumist, et mõjutada kõnealust isikut asjaomast sätet täitma. Trahvid ja perioodilised karistusmaksud peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Nende määramisel võetakse arvesse juhtumi tõsidust, eelkõige seda, kui suurt ohtu kujutab see ohutuse või keskkonnakaitse seisukohast, ning tegevust, millega rikkumine on seotud, ja asjaomase juriidilise või füüsilise isiku majandussuutlikkust (art 84 lg 2). Siiski on sama artikli lõikes 6 rõhutatud, et need komisjoni otsused ei ole oma olemuselt karistusõiguslikud. Põhjenduspunktis 56 on veel öeldud, et enne trahvide ja perioodiliste karistusmaksete määramist, peaks komisjon kaaluma ka muude meetmete kasutamise võimalust, nt sertifikaadi kehtetuks tunnistamise võimalust. Artikli 84 lg 5 kohaselt ning vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 261 on Euroopa Kohtul pädevus vaadata läbi komisjoni tehtud otsused. Euroopa Kohus võib määratud trahvi või perioodilisel karistusmaksu tühistada või seda vähendada või suurendada.

²³¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1139, 4. juuli 2018, mis käsitleb tsiviillennunduse valdkonna ühisnorme ja millega luuakse Euroopa Liidu Lennundusohutusamet ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 2111/2005, (EÜ) nr 1008/2008, (EL) nr 996/2010, (EL) nr 376/2014 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 2014/30/EL ning 2014/53/EL ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EÜ) nr 552/2004 ja (EÜ) nr 216/2008 ning nõukogu määrus (EMÜ) nr 3922/91 (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 212, 22.08.2018, lk 1 – 122.

Artikkel 104 lg 3 p-i m kohaselt on ka ameti tegevdirektoril, kes kaitseb liidu finantshuve, kohaldades selleks ennetusmeetmeid pettuste, korrupsiooni ja muu ebaseadusliku tegevuse vastu võitlemiseks, pädevus kohaldada tulemuslikke, proportsionaalseid ja hoiatavaid haldus- ja finantskaristusi (*administrative and financial penalties*).

Artikkel 131 kohaselt peavad liikmesriigid kehtestama uuritava määruse ning selle alusel vastu võetud delegeeritud õigusaktide ja rakendusaktide rikkumise korral kohaldatavad karistusnormid (*rules on penalties*) ning võtma kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Kehtestatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Ehk erinevalt komisjoni pädevusest kohaldada konkreetseid meetmeid, pole liikmesriikide diskretsiooni sobiva meetme valimiseks valdkondlikult piiratud, mistõttu termini *penalty* tõlkimine kui karistus justkui piiraks liikmesriigi õigust tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad meetmed kehtestada.

Määruses 2018/1971²³², millega asutatakse elektroonilise side Euroopa reguleerivate asutuste amet (BEREC) ja BERECi tugiamet (BERECi büroo), on kasutatud terminit *penalty* kui „karistus“ ning *financial penalty* kui „finantskaristus“.

Artikli 20 lg 6 p-s i on sätestatud, et BERECi büroo direktor vastutab liidu finantshuvide kaitsmise eest, kohaldades selleks ennetusmeetmeid pettuse, korrupsiooni ja muu ebaseadusliku tegevuse vastu võitlemiseks, tehes tulemuslikke kontrole, nõudes eeskirjade eiramise avastamise korral tagasi valesti makstud summad ning kohaldades vajaduse korral tulemuslikke, proportsionaalseid ja hoiatavaid haldusmeetmeid, sh finantskaristusi (*administrative measures, including financial penalties*). Järelikult on „finantskaristuste“ näol tegemist antud määruse kontekstis haldusmeetmetega.

Artikkel 40 lg 5 kohaselt tagavad liikmesriigid, et riigi reguleerivatel asutustel ja teistel pädevatel asutustel on volitused nõuda, et teised vastutavad riiklikud ametiasutused või elektroonilise side võrku ja teenuseid, seotud vahendeid või seotud teenuseid pakkuvad ettevõtjad esitaksid kogu teabe, mis on vajalik nende käesolevas artiklis osutatud teabevahetuse ülesannete täitmiseks. Liikmesriigid peavad ka tagama, et riigi reguleerivatel asutustel ja teistel pädevatel asutustel on volitused jõustada selliseid teabetaotlusi, kehtestades

²³² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1971, 11. detsember 2018, millega asutatakse elektroonilise side Euroopa reguleerivate asutuste amet (BEREC) ja BERECi tugiamet (BERECi büroo) ja muudetakse määrust (EL) 2015/2120 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1211/2009 (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 321, 17.12.2018, lk 1 – 35.

karistusi (*penalties*), mis on asjakohased, tulemuslikud, proportsionaalsed ja hoiatavad. Kuna meetmete eesmärgiks on, et teabetaotlus täidetakse, siis võib antud kontekstis pidada proportsionaalseks haldusõiguslikke meetmeid, mis suunavad isiku käitumist.

Artikkel 50, millega muudetakse määrust nr 2015/2120²³³, artikkel 5a p-i 5 kohaselt peavad liikmesriigid kehtestama karistusnormid (*rules on penalties*), mida kohaldatakse artikli 5a rikkumise korral, ning võtavad kõik vajalikud meetmed, et tagada kõnealuste normide rakendamine. Kehtestatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

Eelpool analüüsitud määrustes on määruses nr 2019/5 antud õigus määrata tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid rahalisi meetmeid (*financial penalties*) teatud kohustuste täitmata jätmise tõttu ainult komisjonile. Liikmesriikidele kohustust kehtestada meetmed rikkumiste puhuks ei ole ette nähtud.

Ülejäänud määrustes on reguleeritud nii liidu institutsioonide ja asutuste kui ka liikmesriikide kohustust ning pädevust teatud rikkumiste puhul tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid meetmeid rakendada, kuid liikmesriikidele jäetakse diskretsiooni valida ise sobivad meetmed. Vaadates aga määruste eesmärke, siis ei saa pidada kohaseks termini *penalty* tõlkimist kui „karistus“, kuna tõhusaks, proportsionaalseks ning hoiatavaks meetmeks saab pidada teatud rikkumist puhul hoopis haldusõiguslikke meetmeid.

Määruses nr 2018/1139 ning nr 2019/6 on antud komisjonile õigus kohaldada tõhusaid, proportsionaalseid ning hoiatavaid rahalisi meetmeid (*financial penalties*), milleks on trahvid (*fines*) või perioodilised karistusmaksed (*periodic penalty payments*).

Terminoloogiline ebaühtsus jätkub laiemalt ka termini *financial penalty* tõlkimisel kui „finantskaristus“, „rahaline karistus“ ning ka „rahatrahv“.²³⁴

²³³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2015/2120, 25. november 2015, millega nähakse ette avatud internetiühendust käsitlevad meetmed ning millega muudetakse direktiivi 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul ning määrust (EL) nr 531/2012, mis käsitleb rändlust üldkasutatavates mobiilsidevõrkudes liidu piires (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 310, 26.11.2015, lk 1 – 18.

²³⁴ Vt ka käesoleva magistritöö alapeatükki 3.1.

Kokkuvõte

Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada Euroopa Liidu õiguse terminoloogia ja tõlkimisega seotud probleemid Euroopa Liidu õiguses kasutatava termini *penalty* näitel. Esimesest peatükist, mis käsitles Euroopa Liidu õigusaktide koostamise juhiseid ja tõlkimisega seotud praktilisi probleeme, ilmnes, et peamiseks probleemiks võib pidada sama suuruse mõisteväljaga termini leidmist erinevates ametlikes keeltes. See tähendab, et tihti on tõlkes kasutusele võetud termin, mis siis kitsendab või laiendab tõlgitavas õigusaktis kasutusel olnud terminit. Samuti on probleemiks selliste terminite kasutamine liidu õiguses, mis on kas ühe keele ja/või õiguskultuuri põhised, kuna sellised terminid raskendavad tõlkimist teistesse keeltesse. Ka terminoloogilise ühtsuse puudumist nii õigusakti siseselt kui ka seotud õigusaktides võib pidada suureks terminoloogiliseks probleemiks. Kõik terminoloogia ja tõlkimisega seotud probleemid võivad ohtu seada liidu õiguse ühetaolise kohaldamise ning õigusselguse, kui erinevates keeltes sama õigusakti rakendades jõutakse erinevatele tulemustele.

Magistritöö raames uuritavaid 2018. aasta Euroopa Liidu määruseid, milles oli kasutatud terminit *penalty*, oli kokku 28. Terminit *penalty* on enamasti tõlgitud eesti keelde kui „karistus“, mõnedes määrustes ka kui „trahv“ ning „sanksioon“. Seega puudus termini *penalty* tõlkimisel terminoloogiline ühtsus. Analüüsi käigus ilmnes terminoloogiline ebahühtsus ka seotud õigusaktides. Teatud õigusaktides valitses terminoloogiline ebahühtsus ühe õigusakti siseselt, kuna terminit oli tõlgitud erinevalt ilma arusaadavate põhjusteta. Terminoloogiline ühtsus valitses terminite *criminal penalty*, *administrative penalty*, *financial penalty* ja *(periodic) penalty payment* tõlkimisel just sõna *penalty* osas kui „karistus“, v.a üks kord, kus termini *financial penalty* tõlgiti kui „rahatrahv“.

Magistritöö teiseks uurimisküsimuseks, mida käsitleti teises peatükis, oli uuritavate terminite tähendus Euroopa Liidu õiguses ning kas termin „karistus“ vastab termini *penalty* tähendusele. Terminil *penalty* ei ole Euroopa Liidu õiguses ettemääratud karistuslikku kriminaalõiguslikku iseloomu. Tulenevalt Euroopa Kohtu praktikast, kui liidu õigusest ei tule konkreetse meetme nõuet või kui õigusakt viitab selles küsimuses liikmesriigi õigusele, siis on liikmesriigil õigus ise otsustada, kas kehtestada kriminaal- või haldusõiguslikud meetmed või hoopis kombinatsioon neist, mida kohaldada, kui rikutakse liidu õigusest tulenevaid kohustusi. *Penalty* liitterminite – *administrative penalty*, *criminal penalty* ja *financial penalty* – puhul puudub üks ja selgepiiriline definitsioon, vaid terminite sisustamisel tuleb lähtuda

konkreetses õigusaktist, milles on meetmete sisu ja laad täpsemini reguleeritud. Kuigi formaalselt on tegemist kriminaal- või haldusõiguslike meetmetega, siis materiaalselt ei pruugi see nii olla. Kõige olulisem on selgeks teha sisuliselt, kas on meetmete näol on tegemist materiaalselt haldus- või kriminaalõiguslike meetmetega Euroopa Liidu õiguse mõttes, kuna Euroopa Kohus on kinnitanud, et teatud liidu õigusest tulenevad haldusõiguslikud meetmed võivad materiaalselt kvalifitseeruda kriminaalõiguslikeks meetmeteks ning sellisel juhul tuleb isikutele tagada kriminaalmenetlusega kaasnevad lisagarantiid.

Valdavalt oli terminit *penalty* kasutatud määruses, et kohustada liikmesriiki kehtestama liidu õiguse rikkumise juhtudeks meetmed, mis oleksid tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Uuritavates määrustes jäeti liikmesriigile diskretsioon otsustada, millised on sobivad meetmed ning kordagi ei olnud liikmesriigile pandud kohustust kehtestada nt haldusõiguslikud meetmed. Kui määrustes anti pädevus kohaldada meetmeid Euroopa Liidu enda institutsioonidele ning asutustele, siis oli täpselt määratletud, milliseid meetmeid on õigus kohaldada. Samuti sisaldasid määrused sellisel juhul täpsemaid juhiseid ja suuniseid, mida nt arvestada meetme määramisel. Autori hinnangul on õigustatud liidu õigusest lähtuv lähenemine, et liikmesriigil on õigus valida sobiv meede, kuna sellisel juhul vastutab liikmesriik ise, et formaalselt haldusõiguslike meetmete, mis on Euroopa Inimõiguste Kohtu ja Euroopa Kohtu praktika kohaselt materiaalselt siiski kriminaalõiguslikud, rakendamisel oleks tagatud menetluslikud lisagarantiid, arvestades, et Euroopa Kohus on öelnud, et liidu õigusest tulenevad haldusõiguslikud meetmed võivad olla materiaalselt kriminaalõiguslikud.

Eesti õiguse kohaselt on terminil „karistus“ karistuslik eesmärk ning tegemist on kriminaalõigusliku meetmega. Kui kasutada eestikeelsetes Euroopa Liidu õigusaktides termini *penalty* tõlkimiseks terminit „karistus“, siis on liikmesriigi pädevus justkui piiratud ainult kriminaalõiguslike meetmetega. Seega on tegemist tõlkimisest tuleneva terminoloogilise probleemiga, kuna „karistus“ termini ei vasta *penalty* tähendusulatusle, vaid kitsendab seda. See seab ohtu liidu õiguse ühetaolise kohaldamise, õigusselguse ning ka õiguspärase ootuse.

Magistritöö kolmandaks uurimisküsimuseks oli, kas termini *penalty* tõlkimine „karistusena“ kui kriminaalõigusliku meetmena oleks konkreetsetes Euroopa Liidu määruste kontekstis kohane, arvestades tõhususe, proportsionaalsuse ning hoiatavuse põhimõtteid. Seda uurimisküsimust analüüsiti kolmandas peatükis Euroopa Liidu 2018. aasta määruseid uurides.

Liikmesriigi diskretsioon termini *penalty* puhul ei ole piiramatult, vaid liikmesriigi poolt kehtestatud meede peab olema kooskõlas liidu õiguse üldpõhimõtetega ning meede peab olema tõhus, proportsionaalne ja hoiatav. Meetme rangus peab vastama rikkumise raskusele, mille eest see määratakse, tagades eelkõige tegeliku hoiatava mõju ja järgides proportsionaalsuse põhimõtet. Meede on proportsionaalne, kui see on sobiv rikkumise sätestanud õigusakti eesmärgi saavutamiseks ja see ei lähe eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale. Kui on võimalik valida mitme sobiva meetme vahel, tuleb rakendada kõige vähem piiravat või koormavat meetet. Põhimõtteliselt on võimalik minna siseriiklikus õiguses liidu õiguse rikkumise suhtes kohaldavate meetmete kehtestamisel täieliku kriminaliseerimise teed, nagu termini „karistuse“ kasutamisel põhimõtteliselt on tehtud, kuid valdavalt oleks sellised meetmed vastuolus proportsionaalsuse põhimõttega. Analüüsid 2018. aasta Euroopa Liidu määruseid, nende õigusaktide eesmärgi, on selge, et termini *penalty* tõlkimist „karistusena“ ei saa pidada kooskõlas olevaks ka tõhususe, hoiatavuse ja eelkõige proportsionaalsuse põhimõtetega. Valdavalt on nähtud rikkumise võimalikust raskusest ning kohaldatava meetme eesmärkidest, et proportsionaalseks meetmeks oleks eelkõige haldusõiguslikud meetmed ning teatud raskemate rikkumiste puhul ka kriminaalõiguslikud meetmed. Siiski ei oleks termini „karistuse“ kasutamine kooskõlas termini *penalty* tähendusega ka tõhususe, proportsionaalsuse ning hoiatavuse põhimõtteid arvestades, kuna rikkumise raskust ning õigusakti eesmärgi arvestades oleks kriminaalõiguslikud meetmed liiga piiravad või koormavad. Mõnedes määrustes oli eraldi välja toodud, et meetmed ei tohi olla kriminaalõiguslikud ega karistuslikud.

Seega ei vasta *penalty* tähendusele termin „karistus“, kuna tegemist on liiga kitsa vastega, mis piirab liikmesriigi diskretsiooni. Tegemist on ebakorrekse tõlkega, mis ohustab liidu õiguse ühetaolist kohaldumist ja õigusselgust. Kuigi Euroopa Kohus on asunud tõlkeprobleemide puhul seisukohale, et õiguse ühetaoliseks kohaldamiseks tuleb hinnata õigusakti eesmärgi ning võrrelda teisi tõlkeid, siis ei saa pidada kohtu eesmärgiks võtta õigusakti tekstilt endalt väärtus ja tähendus ära. Euroopa Kohtu nimetatud seisukoha eesmärgiks oli lahendada üksikuid vasturääkivusi ja valetõlkeid liidu õigusaktides, mitte õigustada olukorda, kus toimub järjepidev liidu õiguse põhimõtete rikkumine. Selline seisukoht võtab õigusloojalt ära vastutuse õigusakti kvaliteedi eest. Õiguslooja ülesanne on endiselt koostada selline õigusakt, mis on terminoloogiliselt kõikides liikmesriikides ühtne, et tagada liidu õigus ühetaoline kohaldamine. Kui jätkub järjepidev Euroopa Liidu õigusaktide põhimõtete rikkumine, siis tuleb loobuda terminite kasutamisest, mis ei vasta termini tähendusele liidu õiguses.

Analüüsid uuritavad määruseid ilmnes terminoloogilise ühtsuse probleem ka terminite *penalty* ja *sanction* kasutuses ning nende terminite tähendusulatuses nii eesti kui ka inglise keeles. Eestikeelsetes määrustes on termin *sanction* tõlgitud kui „karistus“ ning termin *penalty* tõlgitud kui „sanktsioon“. Lisaks on inglisekeelsetes määrustes kasutatud näiteks põhimõtteliselt sisult samades põhjenduspunktides ning artiklites ühes määruses vaheldumisi terminit *penalty* ning *sanction*. Seega võiks olla kohane kasutada termini *penalty* tõlkimisel eesti keelde terminit „sanktsioon“, arvestades, et ka paljudes teistes keeltes on kasutatud sellist lähenemist. Siiski tuleks antud seisukoha kinnitamiseks defineerida ka termini *sanction* tähendus Euroopa Liidu õiguses. Seda pole magistritöö piiratud mahu tõttu tehtud. Sellist olukorda aga, kus terminit on läbisegi tõlgitud, eriti seotud õigusaktides, ei saa pidada rahuldavaks ning õigusselguse põhimõttega kooskõlaliseks.

Lisaks nähtus määruseid analüüsid probleem terminite lühendamise eesti keelde tõlkimisel. Mõnes määruses tõlgiti terminit *penalty* kui lühendit terminile *financial penalty* ehk kui „rahaline karistus“, samal ajal tõlgiti terminit *penalty* ka kui „karistus“. Selline terminoloogiline ebaühtsus raskendab tekstist arusaamist, muutes õigusakti ebaselgeks ning ebatäpseks. Tulenevalt erinevatest liidu õiguse koostamise suunistest ning juhistest ei tohiks terminite puhul sünonüüme/lühendeid kasutada, kuna sellisel juhul tundub, et tegemist on erinevate terminitega ning ohtu seatakse terminoloogiline ühtsus. Tekstis peab olema selgelt arusaadav, kas tegemist on sünonüümidega või erinevate terminitega. Sellist terminite läbisegi kasutamist tuleks õigusselguse huvides vältida.

Vaatamata asjaolule, et seni pole kergekäeliselt juba kasutuses olevaid termineid muudetud, tuleks antud juhul praktikat muuta vähemalt edaspidi eesti keelde termini *penalty* tõlkimisel. Magistritöö analüüs osutab, et ingliskeelse termini *penalty* tõlkimisel eesti keelde ei tohiks alati kasutada terminit „karistus“, kuna nimetatud termin ei vasta *penalty* tähendusulatusemale Euroopa Liidu õiguses, sest tegemist on kriminaalõiguslikku tähendust omava terminiga. Seega tuleks *penalty* tõlkimisel kasutada neutraalsemat terminit, et tagada Euroopa Liidu õiguse ühetaoline kohaldamine ning mitmekeelsusega arvestamine.

The terminology in the Estonian translations of the European Union regulations and how the terms comply with the Estonian law on the example of the term penalty

Umberto Eco has said that the language of Europe is translation. Since the Regulation No 1 determining the languages to be used by the European Economic Community, the multilingual nature of union has been established. The official languages and the working languages of the institutions of the Community are all the official languages of the Member States. The Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union article 167 say, that the Union respects Member States national and regional diversity. The legislative acts have to be adopted in all the official languages.

The purpose of the master thesis is to identify the main problems of translating and terminology in the European Union. As an example, the master thesis analyses the term penalty, including terms administrative penalty, criminal penalty, financial penalty and penalty payments. The term is used in over 1300 regulations and over 300 directives. The term penalty is usually translated to Estonian as “karistus”. The purpose of the master thesis is to define the term penalty in Union law to analyse if the Estonian term “karistus” complies with the term penalty and if the term “karistus” as a criminal measure is effective, proportionate and dissuasive and complies with purpose of the regulations. The master thesis analyses the European Union regulations of 2018, which include the term penalty.

The master thesis is divided into three chapters. The purpose of the first chapter is to establish the rules and principles of drafting Union law and what are the practical problems that occur with the translation of Union acts. The second chapter defines the terms penalty, administrative penalty, criminal penalty and financial penalty in the Union law and analyses if the Estonian term “karistus” complies with its definition. The first part of chapter third gives an overview of how the term penalty is translated to Estonian. The second part of chapter third analyses the Union regulations of 2018 to see if the “karistus” as a criminal measure would be effective, proportionate and dissuasive according to the purposes of the regulations.

According to Council Regulation No 1 article 4, regulation and other documents of general application should be drafted in all the official languages. In reality, legislative drafting of the Union law is mainly in English and to other official languages, the act is translated. The translation of the legislative acts has to be precise and true to the purpose of the act to guarantee the uniform manner of the Union law.

The main problem is that the terms used as a translation in different languages often don't comply with the term it is translated from. Terms used in legal acts shall respect the multilingual nature of Union legislation. It is important that concepts or terminology specific to any one national legal system should be avoided because it will increase the risk on translation problems and there might not be an equivalent term in other Union official languages. The terminology used should be consistent both internally and with acts already in force, especially in the same field, in order to aid comprehension and interpretation of a legal act. The same terms have to be used to express the same concepts. The aim is to leave no ambiguities or contradictions as to the meaning of a term.

According to European Court of Justice where Community legislation does not specifically provide any penalty for an infringement or refers for that purpose to national laws, regulations and administrative provisions Member States have to take all measures necessary to guarantee the application and effectiveness of Community law. Whilst the choice of penalties remains within Member State discretion, they must ensure in particular that infringements of Community law are penalized under conditions, both procedural and substantive, which are analogous to those applicable to infringements of national law of a similar nature and importance and which, in any event, make the penalty effective, proportionate and dissuasive. This means the Member States may impose criminal or administrative penalties or a combination of the two for infringement and the term penalty doesn't always have a punitive purpose, it could also have an only deterrent purpose.

The Estonian term "karistus" has criminal nature and punitive purpose. It complies with the autonomous notion of criminal according to case-law of European Court of Human Rights, European Court of Justice and the Supreme Court of Estonia. This means that the Estonian term "karistus" doesn't comply with the term penalty, because it excludes the Member State discretion to choose administrative penalty if it is effective, proportionate and dissuasive for infringements of Union law. This goes against the principle of the uniform manner of Union law.

While the choice of penalties remains within Member State discretion, they must ensure that infringements of European Union law are penalised under conditions which make the penalty effective, proportionate and dissuasive. This limits the Member State discretion. The severity of penalties must be commensurate with the seriousness of the infringements for which they

are imposed, in particular by ensuring a genuinely dissuasive effect, while respecting the general principle of proportionality. Analysing European Union regulations of 2018, it is clear that the Estonian term “karistus” as the criminal penalty wouldn’t be effective, proportionate and dissuasive. The nature and amount of the penalty have to be proportionate to the gravity of the infringement which it is designed to penalise. If there is a choice between several appropriate measures, recourse must be had to the least onerous and the disadvantages caused must not be disproportionate to the aims pursued. In most regulations, the criminal penalty would not be proportionate to the infringement.

The analyses of Union regulation showed terms penalty and sanction are often used in turns in Estonian and also in English. This demonstrates that the distinction of terms in the Union law is not clear and systematic. The Estonian term “sanktsioon” should be considered as a translation to the term penalty, because other Union members, Germany and France for example, use the equivalent terms in their official languages as a translation to the term penalty. The analyse also showed that in Estonian there is a problem with the use of shortened terms. The guides of drafting say that the use of shortened terms and synonyms should be avoided.

The Estonian term “karistus” doesn’t comply with the term penalty definition in the Union law. Therefore, it compromises the uniform manner of European Union law. Instead of the term “karistus” there should be a neutral Estonian term, which complies with the term penalty.

Kasutatud allikad

Kasutatud kirjandus

1. Aavik, K. Tegevusloa kehtetuks tunnistamine: kas haldussund või karistus? – Juridica IV/2011.
2. Antonova, J. Euroopa andmekaitsereformist läbi keeleprisma. – Õiguskeel 1/2015.
3. Birmingham Declaration. A Community close to its Citizens. – Arvutivõrgus: http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-92-6_en.htm (1.11.2018).
4. Chalmers, D. Davies, G. Monti, G. European Union law: cases and materials. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
5. de Moor-van Vugt, A. Administrative Sanctions in EU law. – Arvutivõrgus: https://pure.uva.nl/ws/files/1331686/108283_REAlaw_2012_1_Administrative_sanctions_in_EU_law.pdf (10.04.2019).
6. EP tõlkijad. – Arvutivõrgus: http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/files/organisation-and-rules/multilingualism/et-ep_translators.pdf (23.02.2019).
7. Eterm. – Arvutivõrgus: <http://termin.eki.ee/esterm/> (23.03.2019).
8. EUR-lex. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html> (10.04.2019).
9. Euroopa nõukogu 17. veebruari 2005. aasta ühine seisukoht eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ühendusse sisse toodava või ühendusest välja viidava sularaha kontrollimise kohta. – Arvutivõrgus: http://www.europarl.europa.eu/commonpositions/2005/pdf/c6-0038-05_et.pdf (23.03.2019).
10. Euroopa Parlamendi kodukord. Märts 2012. – Arvutivõrgus: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getLastRules.do?language=ET&reference=TOC> (23.03.2019).
11. Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühine normitehnika juhend Euroopa Liidu õigusaktide koostamiseks. Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2015. – Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/content/techleg/KB0213228ETN.pdf> (28.10.2018).
12. Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Right to a fair trial (criminal limb). – European Court of Human Rights. 31.12.2018. Arvutivõrgus: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_ENG.pdf (25.03.2019), lk 12.

13. Hallang, T. Sõnasõnalisest idiomaatiliseni: seaduste tõlkimine läbi aegade. – Õiguskeel 2005/3.
14. IATE. European Union terminology. – Arvutivõrgus: <https://iate.europa.eu/home> (23.02.2019).
15. Ilja, M. Eurotekstide tõlkimise põhimõtetest ja probleemidest. – Õiguskeel 2011/1.
16. Ilja, M. Õigustõlkekeskusest õiguskeelekeskuseks. – Õiguskeel 2003/4.
17. Illaru, E. Läbipaistvusest ja selgest õiguskeeles Euroopa Liidus. – Õiguskeel 2009/4.
18. Institutsioonidevaheline stiiljuhend, preambul. – Arvutivõrgus: <http://publications.europa.eu/code/et/et-10100.htm#LegisWrite> (8.11.2018).
19. Jaagus, R. Juristlingvist tööst Euroopa Liidu Nõukogus. – Õiguskeel 2005/1.
20. Kahr, K. Sõnatähenduse muutmisest eurokeeles. – Õiguskeel 2016/3.
21. Kairjak, M. Karistus- ja haldusõiguse piiride hägustumine Euroopa Liidu finantsturgude õiguse uues sanktsioonisüsteemis. – Juridica 2015/5.
22. Kerge, K. Muutustest õigusdiskursuses ja -keeles. – Õiguskeel 2010/1.
23. Kull, I. Euroopa Liidu eraõiguse ühtlustamise mõju Eesti õiguskeele kujunemisele. – Õiguskeel 2005/4.
24. Kull, I. Hea usu põhimõte kaasaegses lepinguõiguses. – Doktoritöö. Tartu Ülikool 2002.
25. Laffranque, J. Euroopa Liit – segaste mõistete paradiis (1). – Õiguskeel 2000/4.
26. Legislative Drafting – A Commission Manual. 1997. – Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/smartregulation/better_regulation/documents/legis_draft_comm_en.pdf (16.11.2018).
27. Legrand, P. Against a European Civil Code. – The Modern Law Review, vol. 60, no. 1 (1997). Arvutivõrgus: http://www.pierre-legrand.com/against_european_civil_code.pdf (13.03.2019).
28. Mancano, L. Judicial Harmonisation through Autonomous Concepts of European Union Law. The Example of the the European Arrest Warrant Frame work Decision. – Edinburgh Research Explorer. Arvutivõrgus: <https://www.research.ed.ac.uk/portal/files/43747756/MancanoELR2017JudicialHarmonisationThroughAutonomousConcepts.pdf> (09.03.2019).
29. Manual of precedents for acts established within the Council of the European Union, lk I. – Arvutivõrgus: <http://dragoman.org/lafa/manual-act.en.pdf> (15.11.2018).
30. Maurer, K (koost.). Õigusleksikon. – Tallinn: Interlex, 2000.
31. Mitsilegas, V. Managing Legal Diversity in Europe's Area of Criminal Justice: The Role of Autonomous Concepts. – R. Colson, S. Field. EU Criminal Justice and the Challenges

- of Diversity. Legal Cultures in the Area of Freedom Security and Justice. Cambridge: Cambridge University Press, 2016.
32. National EUTR penalties: are they sufficiently effective, proportionate and dissuasive? Lk 3 – Arvutivõrgus: <https://europa.eu/capacity4dev/public-flegt/documents/national-eutr-penalties-are-they-sufficiently-effective-proportionate-and-dissuasive> (08.04.2019).
 33. Pai, T. Tõlkimine kui koostöö. – Õiguskeel 2015/2.
 34. Pisuke, H. Kus on eurokeele kodu? – Õiguskeel 2016/1.
 35. Pisuke, H. Õigusaktide tõlkimine Euroopa Liidu institutsioonides. – Õiguskeel 2/2015.
 36. Pohlak, L., Saluäär, H. Euroopa Liidu õigusaktide tõlkimise iseärasusi. – Õiguskeel 1999/1.
 37. Põllumäe, S. Mõiste *administrative penalties* riigisisesse õigusesse ülevõtmine. – Õiguskeel 2/2015.
 38. Rahvusvahelised sanktsioonid. Välisministeerium. – Arvutivõrgus: <https://vm.ee/et/tegevused-eesmargid/rahvusvahelised-sanktsioonid> (11.03.2019).
 39. Randlane, T. Euroterminoloogi tähelepanekud. – Õiguskeel 2011/3.
 40. Riigid. – Arvutivõrgus: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_et (26.10.2018).
 41. Roberts, C. LSP and EU legal language. – Arvutivõrgus: <http://www.asb.dk/fileadmin/www.asb.dk/isek/robertson.pdf> (09.03.2019).
 42. Saluäär, H. Eesti oskussõnavara arendamisest euroseaduste tõlkimise valgusel. – Õiguskeel 1998/4.
 43. Seadusandliku tavamenetlusega vastuvõetavate õigusaktide koostamise ja vormindamise ühine käsiraamat. Euroopa Parlament, Euroopa Liidu Nõukogu, Euroopa Komisjon. 2018. – Arvutivõrgus: https://www.consilium.europa.eu/media/32621/joint-handbook-et-january-2018_2017_12_19_def.pdf (09.02.2019).
 44. Sibul, I. Masintõlge ja eestikeelsed õigustekstid – ühe tõlkija senised kogemused Euroopa Komisjonis. – Õiguskeel 2018/2.
 45. Sissejuhatus. – Arvutivõrgus: <http://publications.europa.eu/code/et/et-000900.htm> (8.11.2018).
 46. Sootak, J. Karistusõiguse revisjon kuriteo-, väärteo- ja haldusõiguse piirimail. – Juridica IV/2013.
 47. Teffer, P. EU admits to problems in penalty regime. – Arvutivõrgus: <https://euobserver.com/economic/141583> (08.04.2019).
 48. Torga, M. Elukoht tsiviilseadustiku üldosa seaduses: tähendus rahvusvahelises tsiviilkohtumenetluses. – Juridica 2010/7.

49. Torga, M. Euroopa maksekäsmenetlus – lihtne viis rahvusvaheliste tsiviilnõuete maksmapanemiseks. – *Juridica* 2013/5.
50. Torga, M. Rooma III määrus – uus reeglistik lahutusele kohalduva õiguse määramiseks. – *Juridica* II/2016.
51. Tridimas, T. Constitutional review of member state action: The virtues and vices of an incomplete jurisdiction. – *International Journal of Constitutional Law*, Volume 9, Issue 3-4, 01.10.2011. Arvutivõrgus: <https://academic.oup.com/icon/article/9/3-4/737/657639> (11.03.2019).
52. Vilms, K. Selge eestikeelne õigusakt Euroopa Liidu õiguse kontekstis. – *Õigusekeel* 2005/1.
53. Värvi, A. Ettevõtte moraalsete õiguste omaniku nõue eelotsuse tegemiseks ehk mõned tähelepanekud Euroopa Kohtu lahendite tõlkimise kohta. – *Õiguskeel* 2007/3.
54. Wolf, M. “The language of Europa is translation” EST amidst new Europea and changing ideas on translation. – Arvutivõrgus: <https://benjamins.com/online/target/articles/target.26.2.04wol> (27.04.2019).

Kasutatud normatiivmaterjalid

Euroopa Liidu õigus

55. Amsterdami leping. – EÜT C 340, 10.11.1997, lk 1 – 144.
56. Euroopa Keskpanka määrus (EL) 2018/231, 26. jaanuar 2018, pensionifondide statistikaaruandluse nõuete kohta (*EKP/2018/2*). – *ELT L* 45, 17.02.2018, lk 3 – 30.
57. Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid. – *ELT C* 326, 26.10.2012, lk 1-390, artikkel 167.
58. Euroopa Liidu põhiõiguste harta. – *ELT C* 326, 26.10.2012, lk 391 – 407.
59. Euroopa Parlamendi ja nõukogu (EL) 2018/644, 18. aprill 2018, postipakkide piiriülese kättetoimetamise teenuste kohta (EMPs kohaldatav tekst). – *ELT L* 112, 02.05.2018, lk 19 – 28.
60. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20. Mai 2015, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ (EMPs kohaldatav tekst). – *ELT L* 141, 05.06.2015, lk 73 – 117.

61. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/680, 27. aprill 2016, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK. – ELT L 119, 04.05.2016, lk 89 – 131.
62. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2007/46/EÜ, 05.09.2007, millega kehtestatakse raamistik mootorsõidukite ja nende haagiste ning selliste sõidukite jaoks mõeldud süsteemide, osade ja eraldi seadmestike kinnituse kohta (raamdirektiiv)(EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 263, 09.10.2007, lk 1 – 160.
63. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2012/27/EL, 25. oktoober 2012, milles käsitletakse energiatõhusust, muudetakse direktiive 2009/125/EÜ ja 2010/30/EL ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2004/8/EÜ ja 2006/32/EÜ (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 315, 12.11.2012, lk 1 – 56.
64. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL, Euratom) 2018/1046, 18. Juuli 2018, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012. – ELT L 193, 30.07.2018, lk 1 – 222.
65. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL, EURATOM) nr 883/2013, 11. september 2013, mis käsitleb Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlusi ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr1073/1999 ja nõukogu määrus (Euratom) nr 1074/1999. – ELT L 248, 18.09.2013, lk 1 – 22.
66. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL, Euratom) nr 966/2012, 25. oktoober 2012, mis käsitleb Euroopa Liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju ning millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ, Euratom) nr 1605/2002. – ELT L 298, 26.10.2012, lk 1 – 96.
67. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2015/2120, 25. november 2015, millega nähakse ette avatud internetiühendust käsitlevad meetmed ning millega muudetakse direktiivi 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul ning määrust (EL) nr 531/2012, mis käsitleb rändlust üldkasutatavates mobiilsidevõrkudes liidu piires (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 310, 26.11.2015, lk 1 – 18.

68. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus)(EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 119, 04.05.2016, lk 1 – 88.
69. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1091, 18. Juuli 2018, mis käsitleb integreeritud statistikat põllumajanduslike majapidamist kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks määrused (EÜ) nr 1166/2008 ja (EL) nr 1337/2011 (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 200, 07.08.2018, lk 1 – 29.
70. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1092, 18. juuli 2018, millega kehtestatakse Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programm eesmärgiga toetada liidu kaitsetööstuse konkurentsivõime- ja uuendusvõimet. – ELT L 200, 07.08.2018, lk 30 – 43.
71. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1139, 4. juuli 2018, mis käsitleb tsiviillennunduse valdkonna ühisnorme ja millega luuakse Euroopa Liidu Lennundusohutusamet ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 2111/2005, (EÜ) nr 1008/2008, (EL) nr 996/2010, (EL) nr 376/2014 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 2014/30/EL ning 2014/53/EL ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EÜ) nr 552/2004 ja (EÜ) nr 216/2008 ning nõukogu määrus (EMÜ) nr 3922/91 (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 212, 22.08.2018, lk 1 – 122.
72. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1240, 12. september 2018, millega luuakse Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteem (ETIAS) ning muudetakse määrusi (EL) nr 1077/2011, (EL) nr 515/2014, (EL) 2016/399, (EL) 2016/1624 ja (EL) 2017/2226. – ELT L 236, 19.09.2018, lk 1 – 71.
73. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1475, 2. oktoober 2018, millega kehtestatakse Euroopa solidaarsuskorpuse õigusraamistik ning muudetakse määrust (EL) nr 1288/2013, määrust (EL) nr 1293/2013 ja otsust nr 1313/2013/EL. – ELT L 250, 04.10.2018, lk 1 – 20.
74. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1672, 23. oktoober 2018, mis käsitleb liitu toodava või liidust välja viidava sularaha kontrolli ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1889/2005. – ELT L 284, 12.11.2018, lk 6 – 21.
75. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1725, 23. oktoober 2018, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus

- (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 295, 21.11.2018, lk 39 – 98.
76. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1726, 14. november 2018, mis käsitleb Vabadusel, Turvalisusel ja Õigusel Rajaneva Ala Suuremahuliste IT-süsteemide Operatiivjuhtimise Euroopa Liidu Ametit (eu-Lisa) ning millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1987/2006 ja nõukogu otsust 2007/533/JSK ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1077/2011. – ELT L 295, 21.11.2018, lk 99 – 137.
77. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1727, 14. november 2018, Euroopa Liidu Kriminaalõigusalase Koostöö Ameti (Eurojust) kohta ning millega asendatakse ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 2002/187/JSK. – ELT L 295, 21.11.2018, lk 138 – 183.
78. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1805, 14. november 2018, mis käsitleb arestimis- ja konfiskeerimisotsuste vastastikust tunnustamist. – ELT L 303, 28.11.2018, lk 1 – 38.
79. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1807, 14. november 2018, mis käsitleb isikustamata andmete Euroopa Liidus vaba liikumise raamistikku (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 303, 28.11.2018, lk 59 – 68.
80. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1861, 28. november 2018, milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi (SIS) loomist, toimist ja kasutamist piirikontrolli valdkonnas ning millega muudetakse Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni ja määrust (EÜ) nr 1987/2006 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1987/2006. – ELT L 312, 07.12.2018, lk 14 – 55.
81. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1862, 28. november 2018, milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi (SIS) loomist, toimimist ja kasutamist politseikoostöös ja kriminaalasjades tehtavas õigusalasises koostöös ning millega muudetakse nõukogu otsust 2007/533/JSK ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1986/2006 ning komisjoni otsus 2010/261/EL. – ELT L 312, 07.12.2018, lk 56 – 106.
82. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1971, 11. detsember 2018, millega asutatakse elektroonilise side Euroopa reguleerivate asutuste amet (BEREC) ja BERECi tugiamet (BERECi büroo) ja muudetakse määrust (EL) 2015/2120 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1211/2009 (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 321, 17.12.2018, lk 1 – 35.
83. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1999, 11. detsember 2018, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa

- Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 328, 21.12.2018, lk 1 – 77.
84. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/858, 30. mai 2018, mootorsõidukite ja mootorsõidukite haagiste ning nende jaoks ette nähtud süsteemide, osade ja eraldi seadmestike tüübikinnituse ja turujärelevalve kohta, ning millega muudetakse määruseid (EÜ) nr 715/2007 ja (EÜ) nr 595/2009 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2007/46/EÜ (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 151, 14.06.2018, lk 1 – 218.
85. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/4, 11. detsember 2018, mis käsitleb ravimsööda tootmist, turuleviimist ja kasutamist, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 183/2005 ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 90/167/EMÜ (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 4, 07.01.2019, lk 1 – 23.
86. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/5, 11. detsember 2018, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 726/2004, milles sätestatakse ühenduse kord inim- ja veterinaarravimite lubade andmise ja järelevalve kohta ning millega asutatakse Euroopa raviamet, määrust (EÜ) nr 1901/2006 pediaatrias kasutatavate ravimite kohta ning direktiivi 2001/83/EÜ inimtervishoius kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 4, 07.01.2019, lk 24 – 42.
87. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/6, 11. detsember 2018, mis käsitleb veterinaarravimeid ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2001/82/EÜ (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 4, 07.01.2019, lk 43 – 167.
88. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1285/2014, mis käsitleb kombineeritud jae- ja kindlustuspõhiste investeerimistoodete (PRIIPid) põhiteadedokumente (konsolideeritud versioon). – ELT L 352, 09.12.2014, lk 1.
89. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1901/2006, 12. Detsember 2006, pediaatrias kasutatavate ravimite ning määruse (EMÜ) nr 1768/92, direktiivi 2001/20/EÜ, direktiivi 2001/83/EÜ ja määruse (EÜ) nr 726/2004 muutmise kohta (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 378, 27.12.2006, lk 1 – 19.
90. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 715/2007, 20. juuni 2007, mis käsitleb mootorsõidukite tüübikinnitust seoses väikeste sõiduautode ja kommertsveokite (Euro 5 ja Euro 6) heitmetega ning sõidukite remondi- ja hooldusteabe kättesaadavust (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 171, 29.06.2007, lk 1 – 16.

91. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 726/2004, 31. märts 2004, milles sätestatakse ühenduse kord inim- ja veterinaarravimite lubade andmise ja järelevalve kohta ning millega asutatakse Euroopa ravimiamet (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 136, 30.04.2004, lk 1- 33, (eestikeelne eriväljaanne: ptk 13, kd 34, lk 229 – 261).
92. Institutsioonidevaheline kokkulepe, 22.12.1998, ühenduse õigusaktide koostamise üldiste kvaliteedisuuniste kohta. – EÜT C 73, 17.03.1999, lk 1 – 4 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 1, kd 3, lk 39-41).
93. Komisjoni kolmas aruanne, mis põhineb nõukogu 29. mai 2000. aasta raamotsuse (võltsimisvastase kaitse tugevdamiseks kriminaal- ja muude karistuste abil seoses euro kasutuselevõtmisega) artiklil 11. – {SEC(2007)1158}/* KOM/2007/0524 lõplik */.
94. Komisjoni määrus (EL) 2018/1832, 5. november 2018, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2007/46/EÜ, komisjoni määrust (EÜ) nr 692/2008 ja komisjoni määrust (EL) 2017/1151, et parandada kergsõidukite heitkoguste tüübikinnituskatseid ja -menetlusi, sealhulgas kasutusel olevate sõidukite vastavuskatseid ja tegelikus liikluses tekkivate heitkoguste katseid, ning võtta kasutusele kütuse- ja elektrienergiakulu jälgimise seadmed (EMPs kohaldatav tekst). – ELT L 301, 27.11.2018, lk 1 – 314.
95. Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 543/2011, 7. juuni 2011, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses puu- ja köögiviljasektori ning töödeldud puu- ja köögivilja sektoriga. – ELT L 157, 15.06.2011, lk 1.
96. Lissaboni leping, millega muudetakse Euroopa Liidu lepingut ja Euroopa Ühenduse asutamislepingut. – ELT C 306, 17.12.2007, lk 2 – 9.
97. Nõukogu (EMÜ) 15.04.1958. a määrus nr 1, millega määratakse kindlaks Euroopa Majandusühenduses kasutatavad keeled. – EÜT 17, 6.10.1958, lk 385-386 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 1, kd 1, lk 3-3).
98. Nõukogu direktiiv 2001/51/EÜ, 28. juuni 2001, millega täiendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikli 26 sätteid. – ELT L 187, 10.07.2001, lk 45 – 46 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 19, kd 4, lk 160 – 161).
99. Nõukogu direktiiv 92/30/EMÜ, 6. aprill 1992, krediidasutuste konsolideeritud järelevalve kohta. – OJ L 110, 28.04.1009, lk 52 – 58.
100. Nõukogu määrus (EL) 2017/1939, 12. oktoober 2017, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri asutamisel. – ELT L 283, 31.10.2017, lk 1 – 71.
101. Nõukogu määrus (EL) 2018/1001, 16. juuli 2018, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses olukorraga Maldiivi Vabariigis. – ELT L 180, 17.07.2018, lk 1 – 9.

102. Nõukogu määrus (EL) 2018/1488, 28. september 2018, millega asutatakse Euroopa kõrgjõudlusega andmetöötluse ühissetevõte. – ELT L 252, 08.10.2018, lk 1 – 34.
103. Nõukogu määrus (EL) 2018/1542, 15. oktoober 2018, mis käsitleb keemiarelvade leviku ja kasutamise vastaseid piiravaid meetmeid. – ELT L 259, 16.10.2018, lk 12 – 21.
104. Nõukogu määrus (EL) 2018/1877, 26. november 2018, mis käsitleb 11. Euroopa Arengufondi suhtes kohaldatavat finantsmäärust ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2015/323. – ELT L 307, 03.12.2018, lk 1 – 21.
105. Nõukogu määrus (EMÜ, Euratom, ESTÜ) 259/68, 29. veebruar 1968, millega kehtestatakse Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjad ja Euroopa Liidu muude teenistujate teenistustingimused. – ELT L 56, 04.03.1968, lk 1 – 7 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 1, kd 2, lk 5 – 118).
106. Nõukogu määrus (EURATOM, EÜ) nr 2185/96, 11. november 1996, mis käsitleb komisjoni tehtavat kohapealset kontrolli ja inspekteerimist, et kaitsta Euroopa ühenduste finantshuve pettuste ja igasuguse muu eeskirjade eiramiste eest. – ELT L 292, 15.11.1996, lk 2 – 5, (eestikeelne eriväljaanne: ptk 9, kd 1, lk 303 – 306).
107. Nõukogu määrus (Euratom) 2018/1563, 15. Oktoober 2018, Euroopa Aatomienergiaühenduse teadus- ja koolitusprogrammi (2019 – 2020) kohta, millega täiendatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi “Horisont 2020” ning tunnistatakse kehtetuks määrus (Euratom) nr 1314/2013. – ELT L 262, 19.10.2018, lk 1 – 19.
108. Nõukogu määrus (EÜ) nr 215/2008, mis käsitleb 10. Euroopa Arengufondi suhtes kohaldatavat finantsmäärust. – ELT L 78, 19.03.2008, lk 1 – 34.
109. Nõukogu raamotsus 2005/214/JSK, 24. veebruar 2005, rahaliste karistuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta. – ELT L 76, 22.03.2005, lk 16 – 30.

Eesti õigus

110. Asendustäitmise ja sunniraha seadus. – RT I, 12.07.2014, 29.
111. Halduskohtumenetluse seadustik. – RT I, 13.03.2019, 53.
112. Haldusmenetluse seadus. – RT I, 13.03.2019, 55.
113. Haldusõiguserikkumiste seadustik. – RT I 2002, 56, 350.
114. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. – RT II 2000, 11, 57.
115. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokollid. – RT II 2010, 14, 55.
116. Karistusregistri seadus. – RT I, 13.03.2019, 76.

117. Karistusseadustik. – RT I, 04.01.2019, 15.
118. Karistusseadustiku rakendamise seadus. – RT I 2002, 56, 350 (redaktsioon 15.07.2013).
119. Kohtute seadus. – RT I, 13.03.2019, 3.
120. Põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.

Kasutatud kohtupraktika

Euroopa Inimõiguste Kohus

121. EIKo 08.06.1976, 5101/71, 5354/72, 5102/71, 5370/72, *Engel jt vs. Holland*.
122. EIKo 26.03.1982, 8269/78, *Adolf vs. Austria*.
123. EIKo 21.02.1984, 8544/79, *Öztürk vs. Germany*.
124. EIKo 28.06.1984, 7819/77, *Campbell and Fell vs. The United Kingdom*.
125. EIKo 25.08.1987, 9912/82, *Lutz vs. Germany*.
126. EIKo 27.08.1991, 13057/87, *Demicoli vs. Malta*.
127. EIKo 25.02.1993, 10828/84, *Funke vs. France*.
128. EIKo 24.02.1994, 12547/86, *Bendenoun vs. France*.
129. EIKo 08.02.1996, 18731/91, *John Murray vs. The United Kingdom*.
130. EIKo 10.06.1996, 19380/92, *Benham vs. The United Kingdom*.
131. EIKo 17.12.1996, 19187/91, *Saunders vs. United Kingdom*.
132. EIKo 02.09.1998, 4/1998/907/1119, *Lauko vs. Slovakia*.
133. EIKo 01.02.2005, 61821/00, *Ziliberberg vs. Moldova*.
134. EIKo 29.06.2007, 15809/02, 25624/02, *O'Halloran and Francis vs. The United Kingdom*.
135. EIKo 10.03.2009, 4378/02, *Bykov vs. Russia*.
136. EIKo 23.03.2016, 47152/06, *Blokhin vs. Russia*.
137. EIKo 23.01.2019, 47072/15, *Produkcija Plus storitveno podjetje d.o.o. vs. Slovenia*.

Euroopa Liidu Kohus

138. EKo 09.03.1978, 106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato vs. Société anonyme Simmenthal*.
139. EKo 06.10.1982, C-283/81, *Srl CILFIT ja Lanificio di Gavardo SpA vs. Ministero della sanita*.
140. EKo 19.04.1988, C-71/87, *Kreeka riik vs. Inter-Kom*.

141. EKo 21.09.1989, C-68/88, *komisjon vs. Kreeka*.
142. EKo 18.10.1989, C-374/87, *Orkem vs. Komisjon*.
143. EKo 10.07.1990, C-326/88, *Anklagemyndigheden vs. Hansen & Son I/S*.
144. EKo 17.10.1996, C-64/95, *Konservenfabrik Lubella Friedrich Biker GmbH & Co. KG vs. Hauptzollamt Cottbus*.
145. EKo 02.04.1998, C-296/95, *The Queen vs. Commissioners of Customs and Excise, ex parte: EMU Tabac SARL, The Man in Black Ltd, John Cunningham*.
146. EKo 28.10.1999, C-6/98, *Arbeitsgemeinschaft Deutscher Rundfunkanstalten (ARD) vs. Pro Sieben Media AG*.
147. EKo 04.07.2000, C-424/97, *Salomone Haim vs. Kassenzahnärztliche Vereinigung Nordrhein*.
148. EKo 07.12.2000, C-213/99, *José Teodoro de Andrade vs. Director da Alfândega de Leixões*.
149. EKo 11.07.2002, C-210/00, *Käserei Champignon Hofmeister GmbH & Co. KG, Hauptzollamt Hamburg-Jonas*.
150. EKo 16.10.2003, C-91/02, *Hannl Hofstetter Internationale Spedition GmbH vs. Finanzlandesdirektion für Wien, Niederösterreich und Burgenland*.
151. EKo 13.09.2005, C-176/03, *Euroopa Ühenduste Komisjon vs. Euroopa Liidu Nõukogu*.
152. EKo 17.07.2008, C-66/08, *Kozłowski*.
153. EKo 04.06.2009, C-22/08 ja C-23/08, *Athanasios Vatsouras, Josif Koupatantze vs. Arbeitsgemeinschaft (ARGE) Nürnberg 900*.
154. EKo 19.11.2009, C-314/08, *Krzysztof Filipiak vs. Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu*.
155. EKo 23.12.2009, C-45/08, *Spector Photo Group NV, Chris Van Raemdonck vs. Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen (CBFA)*.
156. EKo 15.04.2010, C-511/08, *Handelsgesellschaft Heinrich Heine GmbH vs. Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV*.
157. EKo 22.06.2010, C-188/10 ja C-189/10, *Aziz Melki, Sélim Abdeli*.
158. EKo 09.02.2012, C-210/10, *Márton Urban vs. Vám- és Pénzügyőrség Észak-alföldi Regionális Parancsnoksága*.
159. EKo 05.06.2012, C-489/10, *Łukasz Marcin Bonda*.
160. EKo 26.02.2013, C-617/10, *Áklagaren vs. Hans Ákerberg Fransson*.
161. EKo 25.04.2013, C-81/12, *Asociația ACCEPT vs. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării*.

162. EKo 20.06.2013, C-259/12, *Teritorialna direktsia na Natsionalnata agentsia za prihodite – Plovdiv vs. Rodopi-M 91 OOD.*
163. EKo 26.09.2013, C-418/11, *Texsata Software GmbH.*
164. EKo 27.03.2014, C-565/12, *LCL Le Crédit Lyonnais SA vs. Fesih Kalhan.*
165. EKo 05.06.2014, C-146/14, *Garlsson Real Estate SA, Stefano Ricucci, Magiste International SA vs. Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob).*
166. EKo 08.09.2015, C-105/14, *Ivo Taricco, Ezio Filippi, Isabella Leonetti, Nicola Spagnolo, Davide Salvoni, Flavio Spaccavento, Goranco Anakiev.*
167. EKo 15.10.2015, C-494/14, *Union européenne vs. Axa Belgium SA.*
168. EKo 26.05.2016, C-48/15, *État belge, SPF Finances vs. NN (L) International SA.*
169. EKo 09.06.2016, C-69/15, *Nutrivet D.O.O.E.L. vs. Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség.*
170. EKo 22.06.2016, C-557/14, *komisjon vs. Portugal.*
171. EK 12.09.2017, C-537/16, *Garlsson Real Estate SA, Stefano Ricucci, Magiste International SA vs. Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob), kohtujurist M. C. Sánchez-Bordona ettepanek.*
172. EKo 26.10.2017, C-534/16, *Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky vs. BB construct s.r.o.*
173. EKo 05.12.2017, C-42/17, *M.A.S., M.B.*
174. EKo 20.12.2017, C-102/16, *Vaditrans BVBA vs. Belgische Staat.*
175. EKo 20.03.2018, C-524/15, *Luca Menci vs. Procura della Repubblica.*
176. EKo 20.03.2018, C-596/16 ja C-597/16, *Enzo di Puma vs. Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob) ja Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob) vs. Antonio Zecca.*
177. EKo 25.07.2018, C-553/16, *'TTL' EOOD vs. Direktor na Direktsia 'Obzhalvane i danachno-osiguritelna praktika' – Sofia.*
178. EKo 26.09.2018, C-137/17, *Van Gennip BVBA, Antonius Johannes Maria ten Velde, Original BVBA, Antonius Cornelius Ignatius Maria van der Schoot.*

Riigikohus

179. RKPJKo 3-4-1-4-01.
180. RKKKo 3-1-1-88-02.
181. RKÜKo 3-4-1-10-04.
182. RKKKo 3-4-1-1-04.

183. RKKKo 3-1-1-21-06.
184. RKTko 3-2-1-66-10.
185. RKTko 3-2-1-109-12.
186. RKÜKo 3-2-1-4-13.
187. RKHKo 3-3-1-17-14.
188. RKHKo 3-3-1-31-15.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Hanna Varik,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Euroopa Liidu määruste tõlkes kasutatavad terminid ja nende tähendus ning kattuvus Eesti õiguse terminitega ingliskeelse termini *penalty* näitel“, mille juhendaja on *PhD* Merike Ristikivi,
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 30.04.2019